

■ **KARACİĞER NAKLİ
AMELİYATLARININ
"BABA"SI PROF. DR.
THOMAS E. STARZL
ANKARA'DA "EN
SEÇKİN TIP DOKTORU"
UNVANI ALDI**

Sayfa: 19

■ **30 AĞUSTOS ZAFERİ
DIŞARIDA DÜŞMANA
İÇERİDE KENDİMİZE
KARŞI KAZANILAN
CİFTÉ ZAFERİMİZDİR**

Sayfa: 31

■ **"BURAŞI TÜRKİYE Mİ?"
GÜRBÜZ EYREN,
"KÜLTÜRLÜ" AVRUPALI
ARKADAŞLARINA
TÜRKİYE'Yİ TANITIYOR**

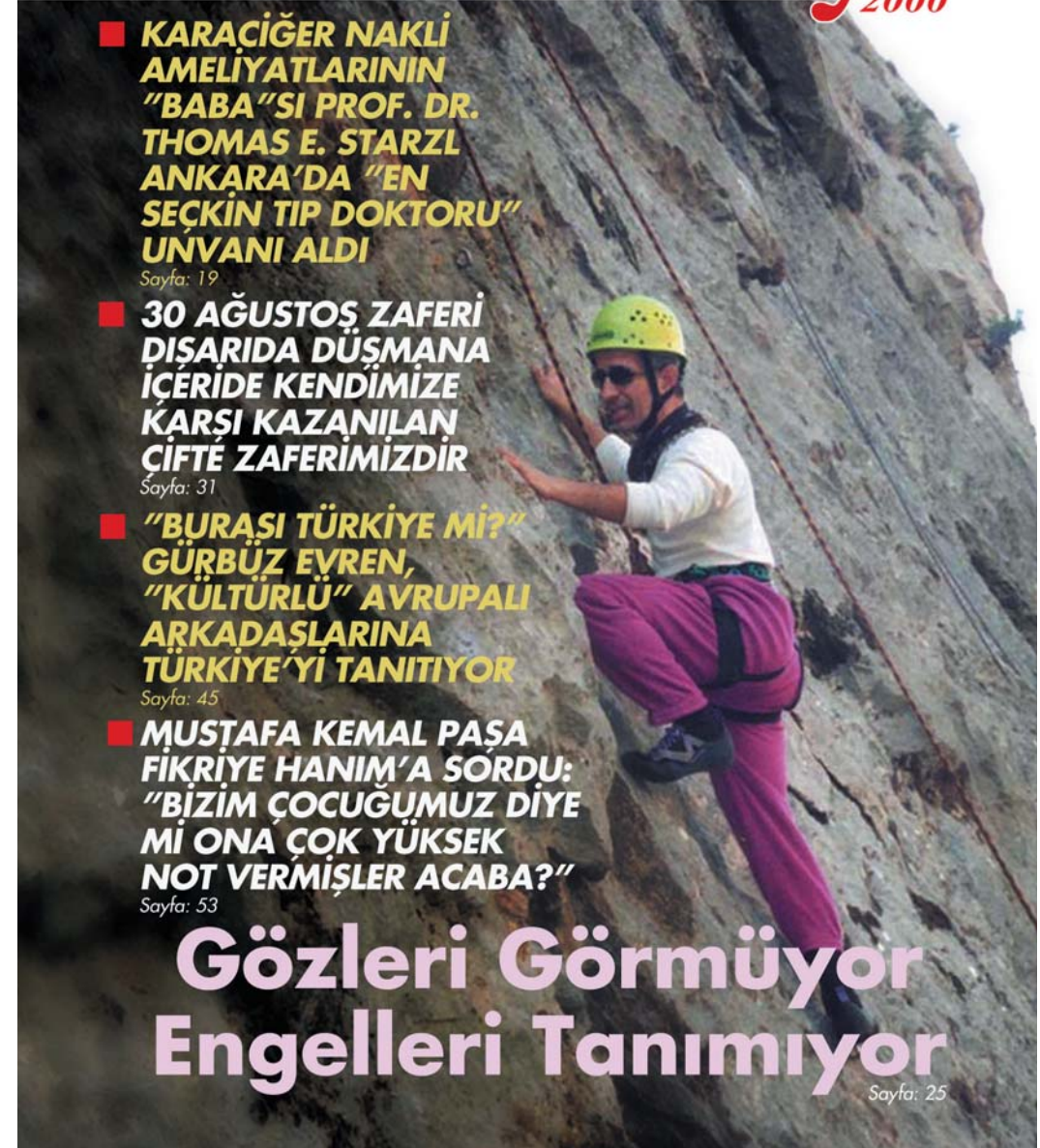
Sayfa: 45

■ **MUŞTAF A KEMAL PAŞA
FİKİRİYE HANIM'A SORDU:
"BİZİM ÇOCUĞUMUZ DİYE
Mİ ONA ÇOK YÜKSEK
NOT VERMİŞLER ACABA?"**

Sayfa: 53

**Gözleri Görmüyor
Engelleri Tanımıyor**

Sayfa: 25

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarınınca güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

Bütün Kitapçılarda...

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

2000

YEREL SÜRELİ YAYIN

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Kapak Fotoğrafı:

Necdet Turhan

Arşivi

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Bölümü Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Öksüz Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz, Doç. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Necmi Tanyolaç, Haluk Cansin,
İzmir Tolga, Alaettin Giray, Ayhan Erten,
Nuri Özkayol, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,
Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Dr. Ufuk Akyol, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil, Pelin Hazar,
İlker Inal, Mehmet Muhsinoğlu, Prof. Dr. Haluk Oral,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, Hakan Sevindik,
İzlen Şen, Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Orhan Velidedeoglu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abonет:

(0212) 210 0110

Dağıtım:

Yaysat

Renk Ayrımı:

Mat Yapım

Elektronik Posta:

butundunya@butundunya.com.tr

İnternet Sitesi:

www.butundunya.com.tr

Basım Tarihi:

30.07.2007

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,

Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret
A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Bütün Kitapçılarda...

İçindekiler

- Görmüyor Ama
Aydınlıklar İçinde... **7**
METE AKYOL
- Katil Zanlısı... **12**
ORHAN VELİDEDEOĞLU
- Karaciğer Naklinin
“Baba”sına “En Seçkin Tıp
Doktoru” Unvanı Verildi **19**
BURCU ORAL EVREN
- Engeli Ona
Engel Olamadı **25**
ŞADAN HERGÜNER
- 30 Ağustos Zaferi
Gerçekte Çifte Zaferdir **31**
YAŞAR ÖZTÜRK
- 30 Ağustos 1922
Meydan Savaşı **37**
ALİ NAILİ ERDEM
- Otların, Ağaçların Dilini
Konuşan Hikmet Birand **41**
KONUR ERTOP
- Türkiye’yi Afrika ya da Arap Ülkesi
Sanan Kültürlü (!) Avrupalılar (2) **45**
GÜRBÜZ EVREN
- Abdürrahim Tuncak Anlatıyor – 8 **53**
METE AKYOL
- “Demir Perde” ve...
“Marmelatlı Çörek” **59**
MEHMET MUHSİNOĞLU
- Remzi’yi Düşünürken... **63**
METİN GÖREN
- Cam Armonikanın Babası **65**
YÜCEL AKSOY
- “Of! Off! Geminin
Adı Bile Silindi!” **67**
ESER TUTEL
- Birçok Yönden Eşsiz
Bir Hayvan: Bukalemun **71**
CHERYL TANRIVERDİ
- Thornton Wilder ve... Bir Öyküsü **76**
HALUK ERDEMOL
- Ihlamur **82**
TÜRKAY SÖNMEZ
- “Daphne” **85**
SONGÜL SAYDAM
- Yengeç, Su Silahlıdır **89**
ERDOĞAN SAKMAN

Sayfa: 71

Birçok Yönden Eşsiz Bir Hayvan:

Bukalemun

- ...Ve Hüseyin İleri, Darbukasıyla
Ünlü Ann Miller’ı Oynattı **91**
HÜSEYİN İLERİ
- Emel Sayın Kibarlığı **93**
SADI BÜLBÜL
- Kumbara ve...
Brooklyn Köprüsü **95**
PELİN HAZAR
- Sorunlarınızı Geri
Dönüşüme Atmayın! **99**
NURAY BARTOSCHEK
- “Çocuğumuz Ölüyor!” **102**
BRADFORD DILLMAN
- Özenle Çizilmiş
Bir Kent: Riga **105**
İZLEN ŞEN
- İnsanlığa Hizmet Eden Devlet
Adamı: Benjamin Franklin **112**
YÜCEL AKSOY
- Ayırında Olmak... **123**
ŞADAN HERGÜNER
- Atlar **125**
ALİ MURAT ERKORKMAZ
- Eva Maria **135**
İLYAS HALİL
- En İyi Arkadaşım Kumru **139**
ENGİN ÜNSAL
- Zeytinin Teri **143**
DR. MEHMET UHRİ
- Sizden Bize **8**
- İlk Dersimiz Türkçe **17**
- Ağustos SuDokuları **88**
- Bilginizi Denetleyin **121**
- Bir Başkadır Memleketim **131**
- Mankafa Poldi **138**

Sayfa: 125

Ali Murat Erkorkmaz'ın Kaleminden

Atlar

- Anne ve Babalardan **146**
- 1001 Güzel Söz **150**
- Kareler ve Rakamlar **152**
- Mantık Bilmecesi **153**
- Satranç **154**
- Bulmaca **156**
- Aynı Kitapları **158**
- Bir Fotoğraf Bin Sözcük **160**

Görmüyor Ama Aydınlıklar İçinde...

• Mete Akyol - *Bütün Dünya* •

Kapağımızda, bir dağın sarp yamacına tırmanmakta olduğunu gördüğünüz sporcu Necdet Turhan, yalnızca dağcı değildir; o bir atlettir de... Bu iki özelliğinden sonra onun, bu özelliklerinin önündeki bir özelliğini de söyleyelim:

Necdet Turhan'ın gözleri görmüyor. O bir "görme engelli"dir.

Tırmandığı dağ, yeryüzünün sayılı yüksek dağlarından biri değil. Koşarak geride bıraktığı yarış pistlerinin kilometrelerini, rekorlar üstüne rekorlar kırdığı bir hızla da geride bırakmış değil. O nedenle, dağcılığı ve koşuculuğu özelliğiyle konuk gelmedi kapağımıza. Üçüncü olarak sıraladığımız en öndeki özelliği olan görme engeli nedeniyle de değil...

Fakat tüm özelliklerini bütünlüştürüp, bu üç özelliğinden tek özelliğini oluşturması nedeniyle kapağımıza hem konuk ettik, hem konu yaptık:

Necdet Turhan, görme engelli bir dağcı ve koşucudur. Onu size, işte bu tek özelliğiyle tanıtmak istedik.

Necdet Turhan'ı tanıdıkça görmemenin, "engel" kavramının dar sınırları arasına hapsedilemeyeceğini kolaylıkla görebildik.

O, üniversitede bir yandan ders kitaplarının oluşturduğu engelleri sayfa sayfa çevirip aşarken, bir

yandan da önünde yükselen dağlardan ve uzayıp giden binlerce kilometreden oluşan engelleri de birbiri ardı sıra ayaklarının altına alabilmeyi başarmıştır.

Necdet Turhan şimdi, yepyeni bir projesiyle, yepyeni bir engel oluşturuyor önünde:

Projesinin "Beş kıtada beş maraton, beş zirve" sloganı, onun kendi elleriyle oluşturduğu bu yeni engelinin içeriği yanı sıra, zorluğunu da açık açık belirtiyor.

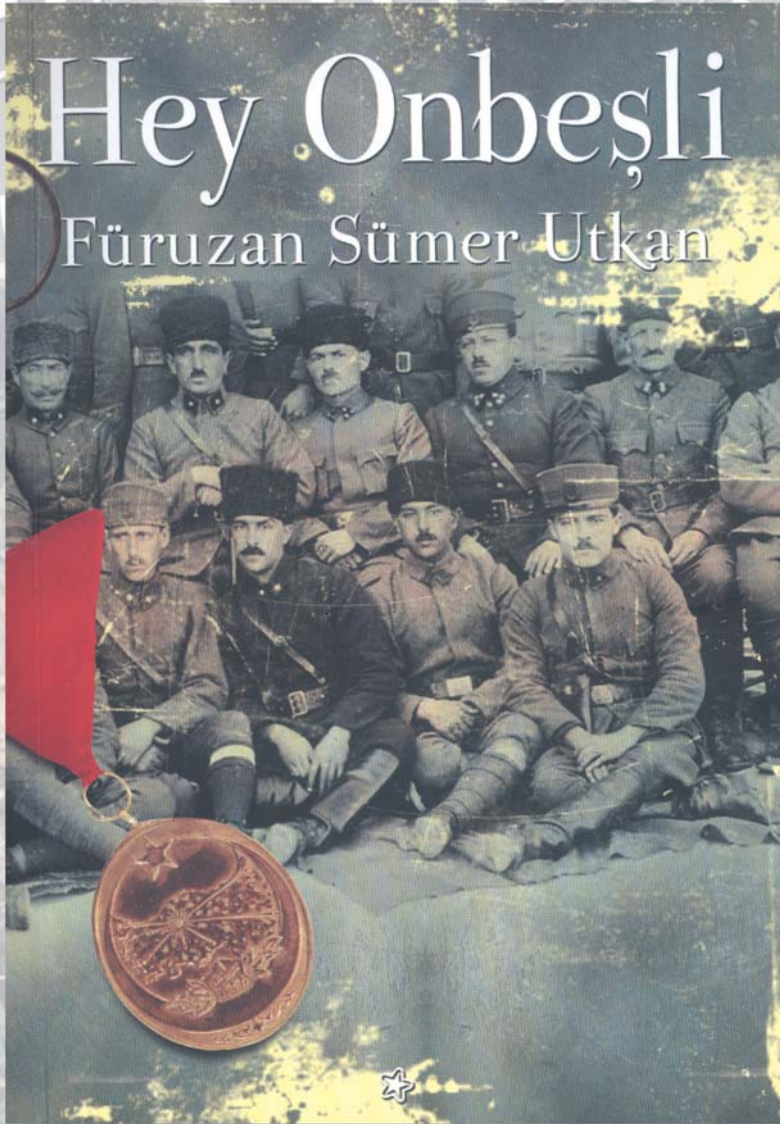
"Dünyanın beş kıtasında, beş maraton yarışına katılacağım ve beş dağın zirvesine tırmanacağım" diyor.

Sanki karşısında, her birinde bir maraton koşacağı ve bir zirveye tırmanacağı beş kıta "engel"i yokmuşçasına bir rahatlık içinde söylüyor bu sözlerini.

"Bu projemi de başaracağımı biliyorum, çünkü başaracağıma inanıyorum" diyor ve ekliyor:

"Çünkü usanmadan ve yorulmadan çalışıyorum... O nedenle de, benim engelim bana engel olmuyor."

Şimdi biz de biliyoruz, biz de inanıyoruz engelinin, Necdet Turhan için bir engel oluşturmadığına... Çünkü kendisini daha çok tanıdıkça, daha çok giriyoruz onun karanlık dünyasına ve... O karanlık dünyası içinde, biz de görür gibi oluyoruz onun dünyasının ışıl ışıl aydınlığını...•

Bütün Kitapçılarda...

**Sizden
Bize**

Mektuplar

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1,
Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr
Faks: 0216-456 2729*

Ulu önderimiz Atatürk'ümüz hakkında bilmediğim bir sürü bilgiyi ben sizlerin sayesinde öğrendim. Piyasada bulunan dergilerden çok farklısınız, bence herşeyinizle örnek bir dergisiniz. Dergide emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

**Duygu Bıçakçı,
Trabzon.**

Kars ili Akyaka İlçesi Boyuntaş Köyü İlköğretim Okulu'ndan sizlere kucak dolusu selamlar. İletimize derginizin mayıs sayısında yer verdiğiniz için ben ve öğrencilerim size çok teşekkür ederiz. Sizin ilanınız sayesinde ülkemizin dört bir yanından duyarlı insanlarımız bizlere kitap gönderiyor.

Derginizin başarılarını diler,

derginiz emektarlarına çok teşekkür ederim.

Aydınlık Türkiye'nin aydınlık insanlarını kitapların ışığıyla aydınlatacağız.

**Özgür Şahin,
Kars.**

Temmuz sayısının kapağı muhteşemdi. Başka ne denilebilir ki?.. Herşeyi anlatan, sade; fakat çarpıcı... Söz gerçekten de bizim artık...

Bu kapağı düşünen ve hazırlayan ekibe çok teşekkür ederim. Yüreğinize sağlık.

**Aylin Altay,
izmir.**

Sayın Orhan Velidedeoğlu, "TBMM'de Türkçe Komisyonu" başlıklı yazınızı büyük bir

zevkle ve sizden yine bir şeyler öğrenerek okudum. Türkçe'mize sahip çıktığınız ve genç kuşağa –benim gibi– Türkçe'mizi anlatıp doğru yolu gösterdiğiniz için size çok teşekkür ederim. Umarım bir gün ben de sizin gibi çok derin bir Türkçe bilgisine sahip olurum. Saygılarımla,

**Çiğdem Işık,
Ankara.**

Sayın Metin Gören'in "Hipodrom Öyküleri" adlı yazısını yine büyük bir zevkle okudum. Kendisinin bizlere anlatacağı daha çok şeyi olduğuna inanıyorum. Kaleminize sağlık Metin Gören, lütfen bizleri sızsiz bırakmayın.

**Cengiz İge,
İstanbul.**

Sayın Eser Tutel, "Bir Beyoğlu Sokağının Anatomisi: Nevzade Sokağı" başlıklı yazınızı hayranlıkla ve büyük bir merakla okudum. Yaşadığınız yer olan Beyoğlu'nu bizlere ne güzel anlatmışsınız. Hayatın koşuşturmacası arasında maalesef bizler yaşadığımız yerin bile tarihini öğrenemiyoruz. İyi ki, "Bütün Dünya" ve iyi ki siz varsınız...

Keşke İstanbul'un bütün sokaklarının ve ilçelerinin tarihini bizlere yazılarınızda anlatabilseydiniz. Böyle bilgilere ne kadar çok ihtiyacımız var. Size ve tüm "Bütün Dünya" ekibine saygılarımla,

**Gülümser Alpan,
İstanbul.**

Derginizi çok büyük bir zevkle okuyorum. İşe giderken yanıma alıyorum ve böylelikle

yolda geçen süremi değerlendirmiş oluyorum. Hem yolculuğum çok çabuk geçiyor hem de bir şeyler öğrenmiş oluyorum.

Tüm yazılarınızın akıcılığı ve içindeki bilgiler beni derginize daha fazla bağlıyor. Bu arada küçük kızımın zevk alabileceği yazıları tabii ben okuduktan sonra ona da okuyorum. Onun dikkatini en fazla Sayın Ali Murat Erkorkmaz'ın renkli çizimleriyle süslediği sayfaları çekiyor. Sayın Ali Murat Erkorkmaz'a kızımın aramda annelik bağından çok daha farklı bir bağ oluşturduğu için teşekkür ederim. Başarılarınızın devamını dilerim.

**Dürdane Soyubelli,
İzmir.**

Derginizi bana Türk Dili ve Edebiyat öğretmenim önermişti. O günden beri de büyük bir zevkle sizleri takip ediyorum. Özellikle hikayelerin –örneğin temmuz sayınızda yayımladığınız "Taze Limonata" gibi– yer aldığı sayfalar dergiyi ilk aldığımda bir solukta okuduğum bölümler... Çok beğeniyorum ve okulda arkadaşlarımla da paylaşıyorum. Size ve öğretmeni-me çok teşekkür ederim.

Gameze Duru.

Ben Celal Bayar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü birinci sınıf öğrencisiyim. Her yeni sayınız bize yeni dünyaların, yeni bakış açılarının kapısını açıyor. Dergide emeği geçen herkese teşekkür ediyor, başarılarınızın devamını diliyorum.

**Yasemin Şen,
Manisa.**

Dünyanın bütün güzelliklerini ve bilgilerini bizlerle paylaştığınız için sizlere çok teşekkür ederim. Yaşadığımız dünyanın tüm çirkinliklerine karşın sizler bize yalnızca iyiyi, güzeli, sevinci ve paylaşmayı öğretiyorsunuz yani dünyanın “ayrı” bir yüzünü gösteriyorsunuz. Umarım hep böyle kalırsınız, bizim sizlere ihtiyacımız var.

**Songül Varol,
Adana.**

Atatürkçü çizginiz ve insanları bilgilendirmeniz beni çok mutlu ediyor. Umarım hep aynı çizgide nice yılları birlikte yaşarız.

**Ali Hayat,
Ankara.**

Sizlerle tanışalı çok uzun zaman oldu. Sizlerle tanışmadan önceki beni hatırladığımda sizlere teşekkür etmem gerektiğine karar verdim. Bana kattıklarınız, beni “doğru dürüst” bir insan olmaya yönlendirdiğiniz ve beni ben yaptığınız için sizlere çok teşekkür ederim. Umarım beni hiç yalnız bırakmazsınız. Saygılarımla,

**Sevda Çakır,
Erzurum.**

“Bütün Dünya” dergisi beni hem kültürel açıdan hem de edebiyat açısından fazlasıyla aydınlatıyor, yoluma ışık tutuyor. Yoluma hep ışık tutmanız dileğiyle...

**Buse Şahin,
İstanbul.**

**Sizden
Bize**

Mektuplar

Dergimizi okumayı çok seviyorum. Tarafsız, kültürel ve ilginç bulduğum için kaçırmaya özen gösteriyorum. Çalışmalarınızdan dolayı kutlar, başarılarınızın devamını dilerim.

**Nilgün Gökçe,
İstanbul.**

Nasıl sabırsızlıkla derginizi beklediğimizi bilemezsiniz... Su içerken nasıl soluk alınamıyorsa, “Bütün Dünya”yı okurken de soluksuz kalıyorum. Bir de bakmışım ki derginin sonuna gelmişim. Toplumumuzu medeni, ileri, çağdaş seviyelere taşıyarak bizlere doğru yolu gösteriyorsunuz. Sonsuz saygı ve sevgilerimle,

**Mustafa Sezgin,
Hatay.**

Bilmediğimiz; ama bilmeniz gereken ne çok şey var o küçücük derginizin içinde... Keşke tüm Türkiye sizi okusa... Her evde bir “Bütün Dünya” olmalı bence...

**Tuana Özdemir,
Ankara.**

Dergimizi yaklaşık dört yıldır aralıksız olarak okuyorum ve kendime küçük bir “Bütün Dünya” arşivi bile oluşturdum; gerek ele aldığınız konular gerekse yazarlarınız açısından harika bir dergisiniz.

Üniversite yıllarında tanıştığım dergimizi şimdi öğretmenlik yaptığım ilçedeki öğrencilerimle de paylaşıyorum. Özellikle şanlı tarihimizi anlatan yazıları mutlaka öğ-

Duyuru Tahtası

Ben D tipi kapalı cezaevinde bulunan bir mahkumum. Sizlerden ricam, bizlere eski yeni hiç ayırım yapmadan kitap göndermenizdir. Bulduğumuz ortam itibarıyla bizlerin böyle bir imkanı yaratmamız olanaksız... Sizlerin bu konuya duyarsız kalmayacağınıza inanıyoruz. Arkadaşlarım ve kendime sizlere şimdiden çok teşekkür ediyorum. Saygılarımla,
**Kemal Taş,
D tipi kapalıcezaevi,
Z.D. 2/4,
Kocabaş, Denizli.**

Ben Kütahya E tipi kapalı cezaevinde bir mahkumum. Bu kısa notlarla kitap istendiğini elime geçen bir derginizde gördüm ve “Neden olmasın?” dedim. “Belki birileri bize de yardım eder.” Bizler burada okumak, kendimizi geliştirmek istiyoruz; fakat imkanlarımız çok sınırlı... Kitap gönderirseniz bizlere çok büyük bir iyilik ve katkı yapmış olacaksınız. Teşekkürlerimle,
**Metin Adıyaman,
E tipi kapalıcezaevi,
C.16. Koğuşu,
Kütahya.**

rencilerime okuyorum. Sizlere çok teşekkür ediyorum. Saygılarımla,
**Muhsin Turgut,
Erzincan.**

Yayımladığınız içi bilgi dolu derginizi çok beğeniyor ve zevkle bir solukta okuyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.
**Fırat Küçük,
Kocaeli.**

Derginizi okumak ve takip etmek benim için vazgeçilmez bir mutluluk ve aydınlanma sebebim oldu. Böyle kaliteli bir dergiyi oluşturmak için emeği geçenleri kutluyor ve saygılarımı sunuyorum.
**Abdullah Temiz,
İstanbul.**

Ben 16 yaşında bir lise öğrencisiyim. “Bütün Dünya”yı her ay severek okuyor daha ay

sona ermeden bitiriyorum. Özellikle otobüste, minibüste, vapurda yolculuk yaparken boşa geçireceğim zamanı “Bütün Dünya”yı okuyarak değerlendiriyorum. Bu kültür dolu derginin hiç bitmemesi dileğiyle... Saygılarımla,
**Hakan Elibol,
İstanbul.**

Derginizi büyük bir zevkle okuyorum. Derginizi elime aldığım her ay, tarifsiz bir heyecan içinde adeta kendimden geçiyorum. Bu anı herkesin yaşamasını isterim.

Her yazı bana ayrı bir tat veriyor. Zevle okuduğum için olacak, bir bakmışım ki, dergi bitmiş. Keşke biraz daha sayfaları sayınızı artırsanız ya da her ay yerine 15 günde bir çıksanız... Sevgiyle kalın.

**Ayşe Çınar,
Muğla.**

“Katil zanlısı” mı, “kâtil zanlısı” mı?.. Sekiz dokuz yıl önceleri çok sorulan bir soruydu bu. O yıllarda konunun tartışılmasının nedeni Prof. Dr. Emre Kongar’ın Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan birkaç yazısıydı sanırım. Soru, son günlerde yinelenmeye başlandı; hatta, geçen aylarda Kanal B televizyonunun “Dil Yarası” programında da birkaç kez söz konusu edildi. Bu karışıklığı kesin olarak gidermek istiyorsak cinayet zanlısı ya da cinayet sanığı diyebiliriz. Daha güzeli, **öldürme sanığı** desek ne olur? Ne olacak, Türkçe olur! Olur da, bazılarının dili varmıyor bir türlü, nedense...

Katil Zanlısı...

“K atil zanlısı” mı, “kâtil zanlısı” mı?.. Sekiz dokuz yıl önceleri çok sorulan bir soruydu bu. O yıllarda konunun tartışılmasının nedeni Prof. Dr. Emre Kongar’ın Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan birkaç yazısıydı sanırım. Soru, son günlerde yinelenmeye başlandı; hatta, geçen aylarda Kanal B televizyonunun “Dil Yarası” programında da birkaç kez söz konusu edildi.

Sayın Kongar’ın bu yazılarındaki düşünce dönüşümü ve gelişimini okurlarımla paylaşsam, inanıyorum ki doğru yanıtı birlikte bulmuş olacağız.

Dilbilimci Prof. Dr. Talat Tekin, 4 Şubat 1997 tarihli Cumhuriyet’te yayımlanan “Siyasiler ve Türkçe Yanlışları” başlıklı yazısında bu konuya da değinerek, “*Katil zanlısı* deyimindeki kısa ‘a’lı *katil*, yani ‘cinayet, öldürme’ sözcüğünün, ‘a’yı uzatarak *kaatil* (kâtil) diye söylenmesi yanlıştır” der.

Bu yazının ardından, Sayın Kongar da, “Aydınlanma” köşesindeki 3 Mart 1997 tarihli yazısının dipnotunda –Sayın Tekin’e cevap verircesine– ona tam ters bir sav ileri sürer:

“**Televizyon spikerleri** yeni bir garipliğin altına daha imza attılar:

Kâtil zanlısı yerine, kısaca okunan ‘a’ ile *katil* zanlısı diyorlar. Arapça, *katil* kelimesi karşılığı olarak kullanıyorlar *katil* kelimesini herhalde. Oysa, zanlılık olaya değil, olayın failine ilişkindir. Yani, *hırsızlık zanlısı* olmaz, *hırsız zanlısı* olur. *Katil* zanlısı olmaz, *katil* olayını gerçekleştiren ve kendisine uzun ‘â’ ile *kâtil* denen kişinin zanlısı olur.”

Toplumbilim Profesörü Sayın Kongar, ileri sürdüğü savın doğruluğuna kendini o kadar kaptırır ki, bir süre sonra aynı köşedeki bir başka yazısında **spikerlere**, “O kadar yazıyoruz, anlatıyoruz; *kâtil zanlısı* yerine hâlâ *katil zanlısı* diyorsunuz” gibi bir sitemde bulunur.

Türk Dili

**Orhan
Velidedeoğlu**

Ancak, 16 Nisan 1998 tarihli Cumhuriyet’te, bu kez “Medya Notu” köşesinde “Bir Düzeltme ve Bir Rica” başlıklı yazısında durum değişir:

“**T**ürkçedeki hukuk dili çok eski. Genellikle Arapça kökenli Osmanlıca sözcükler tüm yasa metinlerine egemen. Bu nedenle de yasalara ya da hukuksal olaylara ilişkin haberler hem güç anlaşılabilir bir dille veriliyor, hem de bazı sözcükler yanlış telaffuz ediliyor.

“Ben de cinayet olaylarına ilişkin haberlerin verilmesinde kullanılan dil açısından kısa ‘a’ ile okunan *katil* sözcüğünün, yanlış olarak uzun ‘a’ ile okunan *kâtil* kelimesi yerine kullanıldığını öne sürmüştüm. Değerli okuyucularımın bildiği gibi kısa ‘a’ ile okunan *katil* cinayet eylemi anlamına, uzun ‘a’ ile okunan *kâtil* ise cinayeti işleyen kişi anlamına gelir. Haberlerde geçen, kısa ‘a’ ile söylenen *katil zanlısı* ifadesinin doğru olmadığını ve bunun uzun ‘a’ ile telaffuz edilen *kâtil zanlısı* biçiminde olması gerektiğini belirtmiştim. Bu düşüncemin temeli, *zanlı* sıfatının eyleme değil, kişiye ilişkin bir niteleme olduğu idi.

“O yazının çıktığı andan itibaren aldığım tepkiler sonunda, karşı görüşü savunanların gerekçelerini daha iyi anlamaya çalıştım. Sonunda Oktay Ekinci ile katıldığımız bir panel dolayısı ile aralarında değerli hukukçu Turgut Kazan’ın da bulunduğu ve çoğunluğu Muğla Barosu avukatlarından oluşan bir grupla, bu te-

rimi masaya yatırdık. Hukukçu arkadaşlarım, *zanlı* sıfatının hukukta, kişiye değil, eyleme dönük olduğunda ısrar ettiler. Yani polis tarafından gözaltına alınan kişi, örneğin bir hırsızlık olayında, *hırsız zanlısı* değil, *hırsızlık zanlısı* biçiminde nitelendiriliyormuş.

“**Bence** bu kullanım, *Türkçenin de hukukun da mantığına aykırıdır. Bence* aykırı ama, *hukuk mesleği mensupları yasalardan kaynaklanan bu kullanışı geçerli ve meşru kılmışlar...*” (!?)

Başlığında “Düzeltme...” olduğu belirtilen bu yazı, bir düzeltme değil, direnme. Hele şu son tuncedeki, “Yasalardan kaynaklanan bu yanlış ve mantıksız terimi hukukçular doğru kabul etmişler” anlamına gelen sav ilginç. Bu son bölümcede yıkılmama savaşımı verilirken amaç, “Dahleden dinimize bâri müselmân olsa!..” (İşimize karışan bari bu işten anlasa...) dedirtecek kadar aşımış.

Ne düzeyde olursa olsun, bir toplumbilimcinin, Prof. Dr. Talat Tekin gibi kariyerinde dokuz yıl (1982-1991) Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı olan (1994’te emekliye ayrıldı) uluslararası üne erişmiş bir dilbilimcimizin yukarıda alıntıladığım aynı gazetedeki yazısına karşın, “katil zanlısı” deyişinin yanlış olduğu görüşünü savunması yanında bunun **Türkçe’nin mantığına** aykırı olduğunu ileri sürmesi; Turgut Kazan gibi bir hukuk yetkesinin (otoritesinin) ve diğer hukukçu arkadaşlarının uyarısına karşın da **hukuk mantığına aykırı** olduğunda direnmesi, bana İÖ IV. yüzyılda İskender’in de res-

mini yapan, Efes doğumlu Yunan ressam Apelle'nin, bir tablosunu eleştiren ayakkabıcıya çıkışma sözünü anımsattı:

"Sutor, ne supra crepidam!"

(Ey ayakkabıcı, sandaletten yukarı çıkma!..)

Sayın Kongar, 1999'da yayımlanan "Konsantremi Bozma!" adlı yapıtının önsözünde şöyle der: "Bu kitapta, bir yılı aşkın bir süredir Cumhuriyet gazetesinde yazmakta olduğum 'Medya Notu' makalelerimi topladım."

Ancak o kitapta, yukarıya alınıldığı yazıya yer verilmemiş. (?)

Ama bugün, "katil zanlısı mı denmeli, kâtil zanlısı mı" diye sorulara yine Sayın Kongar'ın Mayıs 2003'te yayımlanan "Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe" adlı yapıtının 62. sayfasındaki yazısını gösteriyorum, doğru bir kanıt olarak:

"...önce uzun **a** ile söylenen ve cinayet işleyen kişiyi belirten **katil** sözcüğü ile kısa **a** ile okunan ve yapılan eylemi belirten ve aslı **katil** olan **katil** kelimesi arasındaki farka ve spikerlerimizin bu konudaki, genelde doğru olan, tutumuna değinmek istiyorum. Mutlaka siz de dikkat etmişsinizdir; **deneyimli spikerlerimiz**, kısa **a** ile okunan biçimde **katil zanlısı** diyor.

"Ben, bu **Medya Notu** yazıları henüz pazartesi günleri yazdığım **Aydınlanma** sütununun bir **dipnotu** biçiminde iken bu noktaya değinmiş ve "Zanlı, bir kişidir, eylem değildir, bu nedenle katil sözcüğünün kısa değil, uzun **a** ile okunması gerekir" demiştim. Fakat daha sonra bir toplantı için gittiğim Muğla'da Baro Başkanı **Birdal Er-**

tuğrul ve sevgili **Turgut Kazan** ile konuyu tartışmış ve hukuk mantığında **zanlının**, **kişi** değil, **eylem zanlısı** olduğunu öğrenmiş ve bunu da yine dipnot biçiminde "**Katil** kelimesinin kısa **a** ile okunması doğrudur" diye belirtmişim.

"Geçen hafta, e-posta ile dikkatimi çektiği yanlışlardan söz ettiğim dikkatli okurum Tayfun Tür de benim eskiden algıladığım gibi düşündüğü için olacak, **Ali Kırca**'nın kısa **a** ile **katil zanlısı** demesini eleştiriyor. Bu konuda Ali Kırca haklıdır. (İşte kafası karıştırılan gençlerden birinin eleştirisi... O.V.)

"Bu kez yine bir konferans için gittiğim Fethiye'de tanıştığım iki değerli hukuk insanına, başsavcı ve savcıya, 'Sizde, hukuk mantığına göre zanlı eylemin mi, kişinin mi zanlısıdır?' diye sordum, 'Örneğin hırsız zanlısı mı, hırsızlık zanlısı mı denir?'

"Yanıtları duraksamadan, 'Zanlı, eylem zanlısıdır. Hırsız zanlısı değil, hırsızlık zanlısı denir' biçiminde oldu. Böylece pekiştirdiğim bir bilgi çerçevesinde, **katil zanlısı** deyimindeki **katil** kelimesinin kişiyi değil, eylemi belirttiğini ve dolayısıyla kısa **a** ile okunması gerektiğini –bu kez **spikerlere** değil– okurlara bir kez daha anımsatıyorum."

Değerli okurlarım; Sayın Kongar'ın bunca yıllık bir çabayla ulaştığı bu sonucu sizlerle paylaşmamdan sonra bana artık "**katil zanlısı** mı denmeli, **kâtil zanlısı** mı" diye sormazsınız sanırım.

Buna karşın kararsızlığımız devam ediyorsa, gelin bir de edebiyatçı-yazar Sayın Feyza Hepçilingirler'e kulak verelim.

Sayın yazar, 15 Şubat 2007 tarihli Cumhuriyet Kitap'taki yazısın-

da –kendisine de çok sorulmuş olacak ki– şöyle diyor:

"**O**kadar çok yanlış yapılıyor ki pek çok kişi, 'kaatil' demek istenirken

'katil' dendiğini sanıyor. Oysa böyle, benim yazdığım gibi, çift **a** ile yazılmayan; ama **a**'sı uzatılarak söylenen sözcük, 'cana kıyan, birini öldüren' anlamındadır. Peki, **a**'sı uzatılmadan okunan, daha çok 'katil zanlısı' biçiminde bir tanımlama içinde duyduğumuz sözcük nedir? **O**, Arapça sözcüğün 'ktl' olan mastarının okunuşudur. Yani, 'ktl' diye okuyamadığımızdan, araya kattığımız bir kısa **a** aracılığıyla okunur duruma getirmeye çalıştığımız şeydir. Zaten 'katil zanlısı' nedir? Katil olup olmadığı henüz belli olmayan; öldürdüğü sanılan kişi. Öldürdüğü kesinlik kazandıığında **a**'sı uzatılarak 'katil' denecektir kendisine. Bu yüzden 'dört kişiyi öldüren katil zanlısı' denmemeli. Eğer hâlâ zanlıysa 'öldüren' diyemezsiniz; öldürdüğü kesinleşirse o zaman da 'zanlı' değil, 'katil'dir. Arapçanın 'katil-kaatil' sözcükleriyle uğraşılacağına 'öldürdüğü sanılan' dense hiçbir karışıklık olmayacağına ekledim de geçemeyeceğim."

İki not da dil yazarı Sayın Necmiye Alpay'dan:

1-"katil (K kalın, A uzun) 'öldüren, canı' demek. Kısa **A**'lı 'katil'le karıştırılmamalı.

"Kısa **A**'lı 'katil' sözcüğünün 'öldürme, cinayet' gibi anlamları var. **Katil zanlısı** sözü, 'cinayet zanlısı' anlamına geldiğinden 'katil'in uzatmadan söylenmesi gerekiyor. (Türkçe Sorunları Kılavuzu, Metis yay. 2000)

2- "...özel ad olmaksızın farklı

çekimler gerektiren sözcükler ya da sözcük çiftleri de var Türkçede. Bunlardan biri de yeni yeni bilince çıkarılan **katil** örneği. **A** kısa okunduğunda **cinayet**, uzun okunduğunda ise **cinayeti işleyen** anlamına gelen bu sözcük çiftinin çekimleri farklı. Cinayet anlamına gelen (**A** kısa): **katil**, **katle**, **katli**, **katletmek**. Cinayeti işleyen kişi anlamına gelen (**A** uzun): **katil**, **katile**, **katili**.

"İki **katil** sözcüğünü ayırt etmek için uzun **A**'lı olanında düzeltme işareti kullanamıyoruz, çünkü bu kez de **K**'nin ince okunması tehlikesi doğuyor." (Radikal Kitap, Dil Meseleleri, 14 Ocak 2005)

Sonuç: Bu karışıklığı kesin olarak gidermek istiyorsak **cinayet zanlısı** ya da **cinayet sanığı** diyebiliriz.

Daha güzeli, **öldürme sanığı** desek ne olur?

Ne olacak, Türkçe olur!

Olur da, bazılarının dili varmıyor bir türlü, nedense...

Zaman zaman, "katliam" sözcüğünün de yanlış kullanıldığını görüyorum. Katliam, Arapça katl 'öldürme' ile amm, 'genel' sözcüklerinin birleştirilmesinden oluşmuştur; genel öldürme, toplu öldürme, kimseyi sağ bırakmamacasına öldürme demektir.

Türkçesi: **Toplukuyum**.

Güzel dilimizdeki tertemiz ve anlamlı karşılıkları bulunan yabancı sözcükleri kullanmamalım; "toplu katliam", "toplu-toplu öldürme" demek. Unutmayalım ki, bir sözcük grubunda anlam yinelenmesi dilimizin mantığına aykırıdır. •

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

**İlk
Dersimiz
Türkçe**

**Saniye
Özden**

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanular için 18'inci sayfamıza bakınız

- 1. illüzyon** (fransızca) –
a) yanılma b) yanılsama
c) şaşma ç) sanma
- 2. janjan** (fransızca) –
a) göz alıcı b) güzel
c) yanardöner ç) oynak
- 3. jüri** (fransızca) –
a) seçici kurul b) ödölcü
c) seçkinler ç) seçiciler
- 4. kobay** (kızılderili dilinden) –
a) denek b) deney hayvanı
c) deney konusu ç) deneme
- 5. istop** (ingilizce) –
a) durmak b) kalmak
c) bozulmak ç) gitmemek
- 6. fit** (ingilizce) –
a) ödeşmek b) anlaşmak
c) ölçüşmek ç) kabullenmek
- 7. fetiş** (fransızca) –
a) önemli b) değerli
c) put ç) yüce
- 8. egosantrik** (fransızca) –
a) benmerkezci b) benbenci
c) büyüklencici ç) bencil
- 9. müflon** (fransızca) –
a) kumaş
b) keçeli astar kumaş
c) tüylü giysi ç) giysi
- 10. parttaym** (ingilizce) –
a) yarım gün b) yarı yarıya
c) yarısı ç) yarım
- 11. popüler** (fransızca) –
a) güncel b) geçerli
c) çok tutulan, beğenilen
ç) gelip geçici
- 12. revizyon** (fransızca) –
a) gözden geçirme b) bozma
c) saptırma ç) ele alma
- 13. parantez** (fransızca) –
a) bölme işareti
b) kesme imi c) dipnot
ç) ayrıç
- 14. piyes** (fransızca) –
a) sahne b) oyun
c) canlandırma ç) oynama
- 15. kalifiye** (fransızca) –
a) yetişkin b) hünerli
c) nitelikli ç) sağlam

**İlk
Dersimiz
Türkçe**

Yanıtlar

17'nci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

- 1. illüzyon** (fransızca) – a) yanılısama.
- 2. janjan** (fransızca) – c) yanardöner.
Janjan, bir reklamda kullanımıyla çok tutuldu ve “yanardöner”i geride bıraktı. Daha çok “janjanlı” olarak kullanılır.
- 3. jüri** (fransızca) – a) seçici kurul. “Tartışmalı filme, Venedik Film Festivali’nde Jüri Özel Ödülü verildi.”
- 4. kobay** (kızılderili dilinden) – b) deney hayvanı. Kobay, Güney Amerika Kızılderili dilinde, o kıtada yaşayan, tıpsal araştırmalarda deney hayvanı olarak kullanılan, “Hintdomuzu” da denilen bir hayvan adı. Deneylerin yaygınlaşmasıyla, değişmeceli kullanımı da yaygınlaştı. “Bir grup göçmen işçiyi nükleer araştırmalarda kobay olarak kullanmışlar.”
- 5. istop** (ingilizce) – a) durmak. “İstop etmek” biçiminde kullanılmaktadır. Artık “eski dil” sözcüklerinden oldu.
- 6. fit** (ingilizce) – a) ödeşmek. Argoda “fit olmak” biçiminde, “razı olmak” anlamında kullanılır.
- 7. fetiş** (fransızca) – c) put. Öztürkçe’de “tapıncak” karşılığı da vardır. Uğurlu nesne, çok sevilen bir nesne ya da kişi anlamlarında da kullanılmaktadır.
- 8. egosantrik** (fransızca) – a) benmerkezcî. Türkçe karşılığı anlamı tam olarak kapsamaktadır.
- 9. müflon** (fransızca) – b) keçeli astar kumaş. Avrupa ve Kuzey Amerika’da yaşayan, keçiye de koyuna da benzeyen, eğri boynuzlu, kızıl ya da kahverengi yünlü, çiftparmaklı, yabani bir hayvan. Bu hayvanın yününün özelliklerinden esinle, pardösü, kaban gibi giysilerin içine yerleştirilen astara da bu ad verilmiştir.
- 10. parttaym** (ingilizce) – a) yarımgün. Sözcük daha çok çalışma yaşamında, işgünü zamanında kullanılır. “Bulduğu parttaym bir işte uzun süre çalıştı.”
- 11. popüler** (fransızca) – c) çok tutulan, beğenilen. Halk tarafından beğenilen bir şeyi, bir kişiyi karşılayan bu sözcük TV’lerin de etkisiyle iyice yerleşti dilimize. “Pop”, “popülist”, “popülarite”, “popülizm” gibi başka kullanımları ve anlamları da var.
- 12. revizyon** (fransızca) – a) gözden geçirme. Sözcüğün “revizyonist, revizyonizm” olarak kullanımı da vardır. Revizyonizm, politik dilde “bir düşüncüyü, bir öğretiyi saptırma anlamındadır. Bu kişilere “revizyonist” denir.
- 13. parantez** (fransızca) – c) ayraç. Türkçe karşılığı ilk ve ortaöğretimde yerleşmiş durumda.
- 14. piyes** (fransızca) – b) oyun. Sözcük, yerini “oyun”a büyük oranda bırakmış durumda.
- 15. kalifiye** (fransızca) – c) nitelikli. Türkçe karşılığı, anlamını yeterince karşılamaktadır. “Nitelikli eleman yetiştirmek, eğitimin başlıca amacı oldu.”

*Türkiye Organ Nakli Derneği'nin
Dokuzuncu Kongresi'nde*

Fotoğraflar: Gültekin Erdoğan

Dünyada karaciğer nakli ameliyatlarını başlatarak tıpta yeni bir “insanlığa hizmet alanı” açan ünlü cerrah Prof. Dr. Thomas E. Starzl, Başkent Üniversitesi'nin “En Seçkin Tıp Doktoru” unvanını aldıktan sonra, bu unvanının cübbesiyle kongrede konuşmasını yaparken...

Karaciğer Naklinin “Baba”sına “En Seçkin Tıp Doktoru” Unvanı Verildi

Lütfen sayfayı çeviriniz →

*Türkiye Organ Nakli Derneği'nin
Dokuzuncu Kongresi'nde*

Karaciğer Naklinin "Baba"sına "En Seçkin Tıp Doktoru" Unvanı Verildi

•Burcu Oral Evren - *Bütün Dünya*•

Amerikalı ünlü cerrah Prof. Dr. Thomas Earl Starzl, dünyada karaciğer naklini ilk kez gerçekleştirerek tıbbın insanlığa hizmetlerinde yepyeni bir alan açması nedeniyle, bu olayın 40'ıncı yıldönümünde geçen ay Ankara'da, Başkent Üniversitesi'nin "En Seçkin Tıp Doktoru" unvanıyla onurlandırıldı.

Başkent Üniversitesi Senatosu'nun, "İnsanlığa önemli hizmetlerde bulunan bilim adamlarına, bu hizmetleri nedeniyle bir sistem içinde unvan verilmesi" kararının ilk kez kendisine uygulandığı Prof. Dr. Thomas Earl Starzl'e "En Seçkin Tıp Doktoru" unvanı plakettini, Türkiye Organ Nakli Derneği'nin Dokuzuncu Kongresi'nde önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel verdi ve ünlü bilim adamına yeni unvanının cübbesini de kendi giydirdi.

Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal, unvan töreninde yaptığı konuşmasında, Prof. Thomas Earl Starzl'ın önce özgeçmişini okudu, sonra da, 1 Ocak 1974-30 Haziran 1975 tarihleri arasında, tam onsekiz ay süreyle, Amerika'da birlikte çalıştığı

dünyaca ünlü bu bilim adamının, tıp dünyasına ve insanlığa olan üstün katkılarını açıkladı.

Kongrede Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türkiye'de organ nakli konusundaki yasaların çıkarılmasında önemli hizmetleri olduğunu bildirdiği önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ise, bu hizmetleri nedeniyle özel bir plaket vererek kendisine bu kez de, organ nakli konusunda dünyanın seçkin bilim adamları önünde teşekkür etti.

Dr. Haberal, Türkiye Organ Nakli Derneği Başkanı sıfatıyla yaptığı bu konuşmasında 1978 yılında Süleyman Demirel'le organ nakli konusunda yaptıkları bir görüşmeyi anımsattı ve o görüşmeyle ilgili şu kısa anısını nakletti:

"Türkiye'de organ nakli konusunda bir yasa çıkmasını sağlamak için başta milletvekillerimiz ve Diyanet İşleri Başkanlığı yetkilileri olmak üzere çeşitli platformlarda uzun süredir yaptığımız yoğun çalışmalar sonunda 1978 yılında Sayın Süleyman Demirel'i de ziyaret etmiş ve organ nakli konusunun önemini kendisine de hatırlattıktan sonra, hekim olarak Türk hal-

Önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Prof. Dr. Thomas Earl Starzl'a "En Seçkin Tıp Doktoru" plakettini verirken...

kına bu konuda gerekli hizmeti verebilmemiz için özel bir yasa çıkarılmasına gereksinim duyduğumuzu söylemiştik. Sayın Demirel durumun önemi nedeniyle, konuyla ilgili arkadaşlarını yanımdan telefonla aramış ve kendilerinden, zaman yitirmeden organ nakli konusundaki yasa taslağının hazırlık çalışmalarına başlamalarını ve tasarımı en geç 45 gün içinde TBMM'ye getirmelerini istemişti. Sayın Demirel'in o günkü duyarlılığı ve kararlılığı sonunda en kısa sürede çıkarılan organ nakli yasası, Türkiye'de organ nakli konusunda bugün ulaşılan uluslararası düzeydeki başarının ilk adımını oluşturmuş demek, bugün biz hekimlerin yerine getirmemiz gereken bir vefa borcudur. Sayın Süleyman Demirel'e şimdi sunduğumuz bu plaket, o çok önemli ilk

adım nedeniyle Türkiye'deki tüm organ nakli uzmanlarının ve organ nakledilen tüm hastaların, kendisine teşekkürlerinin bir kez daha yinelenen simgesidir."

ABD, Suudi Arabistan, Kuveyt, Avustralya, İran, İsveç, İngiltere, Almanya, Lübnan ve Pakistan'dan 300 bilim adamının katıldığı kongrede, tıp alanında önemli başarıların sahibi dört bilim adamı da, aşağıdaki dallarda verilen ödüllerle onurlandırıldılar.

Klinik organ nakli alanında "Thomas E. Starzl Transplantasyon Ödülü" Richard Simmons'a, Organ nakli araştırmaları alanında "J. Wesley Alexander Araştırma Ödülü" Nadey Hakim'e, "İhsan Doğramacı Ödülü", ülkesinde organ nakli çalışmalarının gelişimine katkıda bulu-

Önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Prof. Dr. Thomas Earl Starzl'a "En Seçkin Tıp Doktoru" cübbesini giydirirken, "Prof. Dr. Starzl'ın öğrencisi" Prof. Dr. Mehmet Haberal kendisine yardım ediyor.

nan Mustafa Al-Mousawi'ye, organ nakli immünolojisi alanında "Felix Rapaport Ödülü", Barry Kahan'a verildi. Bu bilim insanları, 10 biner dolarlık çekin de sahibi oldular.

Fatih Boyvat ve Hassan Argani ise İkinci "Nevzat Bilgin En İyi Sözlü ve Poster Sunum Ödülleri"ni almaya hak kazandı.

Süleyman Demirel, kongrenin açılışında yaptığı konuşmasında "organ bağışının önemine" değindi ve organlarını bağışlaması konusunda herkesin cömert davranmasını söyleyerek kişilere organlarını bağışlamalarını önerdi.

Demirel, "Fevkalade değerli organlarını bağışlamak, insanların yaşamlarından sonra da devam eden bir iyiliğidir. Organla-

rını bağışlayan bir insan, kendi de yaşamına devam ediyor gibi geliyor bana" dedi.

Kongrede organ bağışı ve din ilişkisine değinen Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, organ bağışının dinen yasak olmadığını bir kez daha yineledi ve Türkiye'de kimi çevrelerin vatandaşları yanlış yönlendirdiğine dikkat çekti.

Ali Bardakoğlu, "Türkiye'ye hâlâ yurt dışından organ gelmesinden üzüntü duyduğunu belirtti ve "Tedaviyi dini bir vecibe olarak biz, organ bağışı konusunda gereken mesafeleri alamadık. Bundan mahcupiyet duyuyorum" dedi.

Organ nakli için din açısından bir gerekçe aramanın yanlışlığına da değinen Bardakoğlu, konuşmasını şöyle sürdürdü:

Prof. Dr. Thomas E. Starzl, unvan töreninde önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu ile birlikte

"Davranışlarda serbest oluş dinde bir esastır. Organ bağışının dinen uygun olduğuna dair delil aramak yerine, dinen sakıncalı bulan bir yasak var mı onu aramalıyız. Organ bağışı, son 30-50 yılın hadisesidir. Son yılların yeni bir hadisesini dinin 14 yüzyıllık kültüründe aramak, dinde açık delil aramak yanlıştır."

Başkent Üniversitesi Rektörü ve Türkiye Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal ise Türkiye'de organ naklinin yaygınlaştırılması için hâlâ yol alınması gerektiğine dikkat çekti ve yasadışı yapılan organ nakillerinin kesinlikle önlenmesi gerektiğini bildirdi.

Prof. Haberal, Türkiye gene-

linde 40'ın üzerinde organ nakil merkezi olduğunu söyledi ve bu merkezler arasında "Merkez Koordinasyon Sistemi" kurulduğunu bildirdi. Bu sistemle Türkiye'nin 6 bölgeye ayrıldığını belirten Prof. Haberal, "Özellikle kadavradan çıkan organlar, bu 6 bölgeden nerede çıkıyorsa, alıcı bulunması durumunda organ, orada kullanılıyor. Eğer alıcı yoksa, organlar bu merkezlere bildiriliyor ve oradan gereksinim duyulan bölgelere gönderiliyor" dedi.

Türkiye Organ Nakli Derneği'nin üç gün süren dokuzuncu kongresinde, özellikle doku ve organ nakli ile ilgili deneysel ve klinik uygulamalardaki son gelişmelere ilişkin bilgi alışverişinde bulunuldu. •

Dünya Edebiyatı

Roman

KIRAZ ÇİÇEKLERİ

1968 Nobel Edebiyat Ödülü

KAVABATA Yasunari

DK DOĞAN
KİTAP

Çeviren: Hüseyin Can Erkin

Bütün Kitapçılarda...

Engeli Ona Engel Olamadı

*İnsan dilerse karşılaştığı tüm engelleri
azim ve istekle çalışarak aşabilir. Necdet Turhan'ın
yaşam öyküsünde olduğu gibi...*

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Necdet Turhan, Luxor'da 14'üncü Mısır Maratonu'nu tamamlarken...

Engeli Ona Engel Olamadı

•Şadan Hergüner - *Bütün Dünya*•

Bir memur ailesinin en küçük bireyiymi Necdet Turhan. 1957 yılında Balıkesir'de doğmuş, ilkokula Bursa'da başlamıştı. Ortaokuldan sonra gündüzleri çalışıp, gece lise öğrenimine devam ediyordu.

Yaşam, çok cömert davranmamıştı, Necdet'e... Hiç beklemediği bir anda önüne, hiç beklemediği bir engel çıkarmıştı. Çok kişinin kolay kolay aşamayacağı bir en-

geldi bu. Fakat Necdet Turhan, engelin böylesi acımasızının da üstesinden geldi. Engel tanımayan, tuttuğunu koparan bir yapıya sahipti; çünkü. Çok istediği üniversite öğrenimine ancak 1989 yılında, ilk tercihi olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kamu Yönetimi bölümünü kazanarak başlayabildi.

ODTÜ, Necdet'in spor yaşamının da başlangıcı oldu. Üniversitenin Dağcılık ve Kış Sporları Kolu'na girdi. Fakat oradaki öğrenci arka-

daşlarına pek benzemiyordu. Onlardan çok değişikti. Öncelikle, yaşı çok büyüktü onlardan. Arkadaşları onla bütünleşmeye pek yanaşmıyorlardı. Necdet, onların bu tutumları nedeniyle etkinliklere alınmadı. Fakat o arkadaşlarının bu tutumlarına aldırmadı, hiçbirine küsmedi ve inatla Dağcılık Kolu'nun antrenmanlarına devam etti.

Oyıl dağlara götürülmemişti; ama antrenmanlar sayesinde atletizmle tanışmıştı. İşte o tanışmadan sonra koşmaya başladı ve bir daha da hiç bırakmadı koşmayı...

Sonraki yıllarda Dağcılık Kolu'nda doğa eğitimleri almaya başladı. Kolda geçen üç yılın ardından dağda yürüme tarzı olan iki baston ve bir çan tekniğini öğrendi ve temel dağcılık eğitimlerini tamamlayıp, Bey Dağları ve Erciyes'te düzenlenen tırmanış çalışmalarına katıldı. İlk katıldığında "soğuk" karşılandığı Dağcılık Kolu'nda, üç yıl boyunca gösterdiği etkin üyelik nedeniyle onur üyeleri arasına seçildi. 1994 yılında ODTÜ Kamu Yönetimi'ni şeref öğrencisi olarak bitirdi. Böylece güçlüklerle dolu yaşam maratonunun ilk etabını tamamlamış oldu. Çok kişi için

büyük bir başarı demek olan bu durum, Necdet Turhan için kat kat büyüklükte bir başarıydı.

Hadi, ona hiçbir zaman "engel olamayan" engelini de açıklayalım:

Necdet Turhan, gözleri görmeyen bir kişidir. Ona "engelli bir kişi" demeyişimizin nedeni, görme-

Necdet Turan'ın 1994 yılında ODTÜ Kamu Yönetimi bölümünden mezun olduğu gün...

yen gözlerinin ona hiçbir zaman engel oluşturmamasındandır.

İzleyin şimdi onun, bu engeli nasıl aştığını:

Necdet Turhan kendisi için

Necdet Turhan, Kaçkar Buzulu'na tırmanırken...

çok önemli olan spor yaşamını okuldan sonra da sürdürdü.

Dağcılık öncelikli, atletizm ise dağcılığın alt yapısı olarak kaldı bir dönem yaşamında... İlk Ağrı tırmanışı öncesinde, bedensel gelişimi için koşmaya gittiği Bursa Atatürk Stadyumu'nda usta sporcularla tanışıp, onlarla birlikte 2000 yılı Avrasya Maratonu'nun 15 km. etabına katıldı. 2002 yılında yaptığı tırmanış ile Ağrı Dağı'nın zirvesine ulaştı. Kendine programlar yaptı, önüne hedefler koydu ve büyük bir disiplinle çalışarak bu hedeflerine ulaştı.

Necdet Turhan 2002 yılında, New York Maratonu'na katıldı. İlk kez 42 kilometre koşup, maraton koşmanın başarılabilir bir olay olduğunu gördü.

Amerika yolculuğu onun için bir dönüm noktası olmuştu. Küresel bir proje oluşturdu Necdet Turhan. Bu projesinin sloganı, "5 Kıtada 5 Maraton, 5 Zirve"ydi.

"Neden gerçekleştiremeyeyim bu projemi?" dedi kendi kendine. "Dağlar kapasiteme göre seçilir, maraton koşmanın da sorun olmadığını gördüm."

Necdet Turhan, görme engelini ayakları altına alarak, bu projesini gerçekleştirmeye koyuldu. Bugüne değin Asya, Avrupa, Amerika, Avustralya ve Afrika'da birer maraton koşarak, projenin maratonlar bölümünü tamamladı. Şimdiki hedefi dağ etaplarından Klimanjaro. Kendisine parasal destekte bulunan bir kişi ya da firma bulunca, Klimanjaro tırmanışını da gerçekleştirecek.

"Bu projemi gerçekleştirmem için gözlerimin görmemesi benim

Necdet Turhan ve ekip arkadaşları Ağrı Dağı zirvesinde...

in bir engel değil" diyor. "Bu konuda önümdeki tek engel, parasal olanaksızlık."

Bursa Nilüfer Belediye Spor Kulübü üyesi, Orta Doğu Doğa ve Kış Sporları Derneği üyesi ve Bursa Master Sporcular Kulübü üyesi Ulusal Sporcu Necdet Turhan şimdilik, Avrasya ve New York Maratonları dışında Atina Klasik Maratonu'na (2004), Japonya Dünya Körler Maratonu'na (2005), Sydney Maratonu'na (2006) ve Luxor Maratonu'na (2007) katılan, Ağrı Dağı'na tırmanan ilk "görme engelli" sporcumuzdur.

Dağcılık ve atletizmin dışında, Ankara Hüseyingazi, Aladağlar Cimbar Vadisi, Bursa Narlıdere gibi yerlerde kaya tırmanış etkinliğini de gerçekleştiren Necdet Turhan, önündeki parasal olanaksızlık engelini aştığında ise, bu "ilk" özelliklerine, yeni

başarıyla, yeni "ilk"ler katacağından kuşku duymuyor.

Gözlerinin görmemesine karşın tüm bu başarıları sahip olan Necdet Turhan, başına gelen acı olayla ilgili bir anısını şöyle anlatıyor:

"Gözlerimin görmediğine inanmıyordum. Fakat yeni yaşamıma alışmak zor olmadı benim için. O yükün altında ezilmedim. Yıllar sonra gittiğim Ankara Körler Rehabilitasyon Merkezi'nde görevli psikolog Sermin Turan, şok dönemimin ne kadar sürdüğünü sordu. 'Öyle bir dönem yaşamadım' dedim, şaşırıldı."

Üniversiteye başladığı ilk yıl katıldığı ODTÜ Dağcılık ve Kış Sporları Kolu'nda arkadaşları tarafından önce soğuk karşılığını ise şöyle yorumluyor:

Necdet Turhan, bir ucunu antrenörün tuttuğu iple antrenman yaparken...

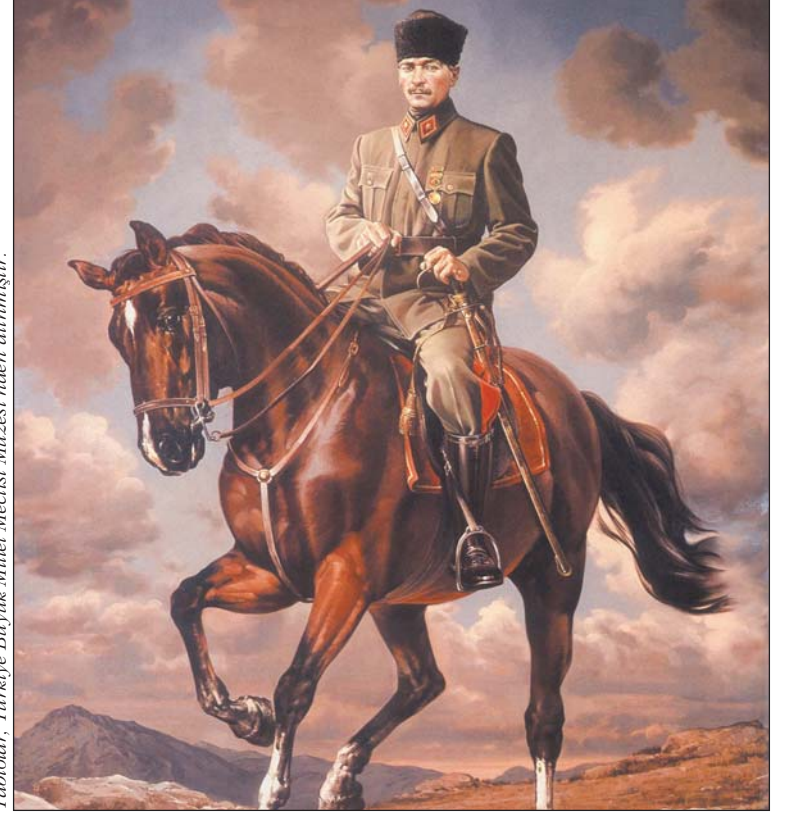
“İlk yıl dağlara götürülme-yişim ve bana çekinceli yaklaşılması aslında doğaldı. Çünkü olağandışı bir olgu olarak karşılarındaydım. Kol yöneticisi arkadaşlarım beni tanıdıktan sonra tüm sorunlar kendiliğinden çözüldü.”

Yaşamı süresince önüne çıkabilecek tüm engelleri bir insanın kolaylıkla aşabileceğini Necdet Turhan, kendi yaşam başarısıyla kanıtlamaktadır. O, yalnızca bunu kanıtlamakla yetinmemekte, bu başarısının sihirli anahtarını da vermekte tüm insanlara...

“Bir insan yeterli önündeki engelleri kaldırmayı önce istesin, sonra onları kaldırabileceğine inansın,

sonra da bu isteğini ve inancını gerçekleştirme için usanmadan, yorulmadan çalışsın. Önündeki tüm engellerin ayaklarının altına serildiğini görmekte gecikmeyecektir.”

Yaşam, Necdet Turhan'ın önüne çeşitli engeller koydu; ama ona engel olmayı başaramadı. O şimdi, kendine olan güveniyle, önündeki yepyeni bir engeli daha ayaklarının altına almaya hazırlanıyor. “Engelim bana engel olamaz” sloganıyla o şimdi, görmeyen gözlerini Afrika'nın efsane Klimanjaro Dağı'nın zirvesine dikmiş, o zirveyi de ayaklarının altına almak için çalışmalarını sürdürüyor, kendi deyişiyle, “usanmadan, yorulmadan...” •

Tablolar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzesi'nden alınmıştır.

30 Ağustos Zaferi gerçekte Çifte Zaferdir

Kimi zaman kişiler, nedendir bilinmez, bir duraksama geçirirler. İnsanın kimi zaman tıkandığı anlar olur. Duraksar. Bir belirsizlik çöker. Umutla umutsuzluk arasında bir noktadır bu... Seksenbeş yıl önce 1922 yılı Ağustos ayına gelindiğinde Türkiye böy-

lesi bir durumla karşı karşıyaydı: “Bu işin sonu ne olacak?” ya da “Ne olursa olsun!”

“Fırtına öncesi sessizlik” denilen bir durumdu. “Hani nerede ordumuz, niye bir an önce taarruz etmiyoruz?”, “Ordumuz durduğu yerde çürütülüyor, daha neyi bekliyoruz?” diyenler yanında “Bir sonuca

ulaşmak için mutlaka savaş şart mıdır? Politik bir çözümle bu iş halledilemez mi? Bu halimizle taarruza kalkışmak kan dökmekten öte bir fayda sağlamaz. Çünkü Yunanlar'yensek bile İngilizler yine bizim önümüze dikilir. Duruma bakılırsa bir taarruzda başarı şansımız hiç de fazla değildir" diyenler de vardı.

1 921 yılı Ağustos ayında durum daha da kötüydü. Kimileri Ankara'dan ailelerini iç bölgelere gönderirken, meclisin ve hükümetin Kayseri'ye, Sivas'a ya da Malatya'ya taşınması dile getiriliyordu. Erzurum Milletvekili Durak Bey, "Arkadaşlar nereye gidiyorsunuz? Cephe neredeyse meclis de onun arkasında toplantıya devam etmelidir. Düşman bizi burada kendisini yenmek için önlemler düşünürken bulmalıdır. Yerimiz cephedir. Geriye bir tek adım atamayız" derken oluşan sessizliği TBMM'nin renkli bir si-

ması bozdu. O güne değin ağzını açmamış olan ak sakalı göbeğinde Dersim Milletvekili Diyar Ağa'nın sesi yankılanıyordu:

"Efendiler, biz buraya kaçmaya mı geldik, yoksa düşmanla kavga edip ölmeye mi? Kaderde ölmek varsa kaçmakla bundan kurtulamayız. Eğer ölürsek burası ikinci bir kabe olur."

"Bir gün yine giyeriz" diyerek 8 Temmuz 1919 günü çıkardığı üniformasını yine giyen Mustafa Kemal düşüncelerini 5 Ağustos

1921 günü orduya ve ulusa bildiriyle açıkladı:

"Büyük savaştan çıktığımız en zayıf zamanımızda bütün yurdu çiğnemek ve bütün halkı yok etmek için üzerimize saldıran düşmanlara karşı ulusça birleştik. Bana bu (başkomutanlık) görevi vermiş olan meclisin ve o mecliste temsil edilen ulusun kesin iradesi hareket tarzımın akışını oluşturacaktır. Hiçbir neden ve biçimle değiştirilmesine olanak bulunmayan bu kesin irade kesinlikle

düşman ordusunu yok etmek ve bütün Yunanistan silahlı kuvvetlerinden oluşan bu orduyu anayurdumuzun kutsal ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşturacaktır. Ülkenin ve ulusun maddi ve manevi tüm kuvvetlerini bu sonucun alınması amacına yöneltmek için hiçbir önlem ve girişimden kaçınılmayacak, ne yer ve zaman ile ne de vatan kavramı karşısında ayrıntıdan ibaret kalan diğer

düşüncelere bağlı kanılmayarak düşman ordusunun yok edilmesinden ibaret bu tek amaç uğrunda gereken herşey yapılacaktır."

Ardından "Ulusal Vergi Buyruğu" yayımlandı:

"Her evden bir kat çamaşır, bir çift çorap ve çarık" istendi. Ayrıca parası sonradan ödenmek üzere tüccar ve halkın elinde bulunan giyim kuşam, yiyecek (yüzde 40), araba, yük ve koşum hayvanları (yüzde 20), silah ve cephane, benzin, kamyon lastiği, yapıstırıcı,

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

"Sakarya Meydan Mubarebesi"

kablo, pil ve tel toplandı. Ustalar, sanatkârlar saptanıp askerlik şubelerine bildirildi. Bu toplama ve alım işleri sırasında kötü işlemleri görülenler ve alınan kendi malıymış gibi kullanmaya kalkanların "Vatan Hainliği" suçuyla cezalandırılacağı duyuruldu.

Çanakkale'de "Size ölmeyi emrediyorum" buyruğu verdiği ordusuna Mustafa Kemal, 23 Ağustos 1921 günü bu kez şöyle sesleniyordu:

"(Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır.) Savunma çizgisi yoktur, savunma alanı vardır. O alan bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük büyük, her birlik bulunduğu mevziden atılabilir.

Fakat küçük büyük her birlik ilk durabildiği noktada tekrar düşmana karşı cephe kurup savaşı sürdürür. Yanındaki birliğin çekilmek zorunda kaldığını gören birlikler ona uymaz. Bulunduğu mevzide sonuna dek dayanmak ve direnmekle yükümlüdür."

Sakarya zaferinin bedeli ağırdı. 25 bin asker, 350 subay yitilmişti. 800 yaralı subay vardı. Erlere günler boyunca birer avuç buğday dağıtılmıştı. Askere buğdaydan başka dağıtılacak yiyecek kalmadığını öğrenen Mustafa Kemal ve karargâhtakiler önlerine getirilen tavuğu yemeden aç yatmışlardı. TBMM mutfağına da onbir gün boyunca et girmede. Sonuç tüm

bu çekilen sıkıntıya ve bedele değerdi. Yunan ilerleyişi durdurulmuş, vatanın işgalden kurtarılması, bağımsızlığa kavuşma düşüncesi düş olmaktan çıkmıştı.

TBMM'de ise açık açık dile getirilmese de en iyi niyetliler bile ordunun taarruz edemeyecek durumda olduğu düşüncesine kapılmıştı. Muhalefet bunu ustaca işliyordu. İsmet İnönü de ayırındaydı. O günleri şöyle anlatmaktadır İsmet Paşa:

“Daha önceki bunalımlı evrelerde olduğu gibi Sakarya'dan sonra da kötümser bir hava esmeye başladı. Zaten siyasi fitne ve siyasi çekişme hiçbir an durmamıştır. Her büyük savaştan, her büyük askeri bunalımdan az bir süre sonra ümit devri geçer geçmez, yeniden ümitsizlik egemen olur. Bu ümitsizlik havası içeriden dışarıdan her araç ile tahrik edilir. Şimdi yine böyle bir ümitsiz atmosferin içine düştük.”

Hazırlık uzuyor, zaman geçiyordu. Mustafa Kemal çırpınıp duruyordu. Muhalefetin 2. Grup milletvekillerinin tutum, tavrı ve söyledikleri Mustafa Kemal'i TBMM Hükümeti başkanlığından ve başkomutanlıktan istifa etme eşğine getirdi. Mustafa Kemal'in rahatsız olup katılmadığı bir oturumda ip-ler koptu. Gizli oturum yerine açık oturumda hem Mustafa Kemal'in hasta olduğu açığa vuruldu hem de ona, orduya ve arkadaşlarına ağır dille suçlamalar yöneltildi. Mustafa Kemal'in başkomutanlık yetki süresini uzatma önerisi red edildi. Ordu başkomutansız kal-

mıştı. Hükümet görevden, Fevzi Çakmak Genelkurmay başkanlığından çekilmeye kalkıştı.

“Muhafifler sizin başkomutanlıkta kalmanızı istemiyorlar” diyerek gelişmeleri aktardıkları Mustafa Kemal hasta yatağında meclis tutanaklarını inceledi, arkadaşlarına “24 saat sabredip bekleyin!” dedi.

Mustafa Kemal TBMM'de milletvekillerine seslendi:

“Benim rahatsızlığımı buradan ilana gerek var mı? Belki düşman benim rahatsızlığımı işitir ve üç beş gün sonra saldırıya geçer. Benim hastalığımı düşmanın işitmesi doğru mudur?”

Mustafa Kemal, muhaliflerinin bir başka savına da şöyle karşılık verdi:

“Yasanın ülkede angaryayı yasakladığından söz ediyorlar. Doğrudur; fakat tehlike, gereksinim bize herşeyi meşru göstermektedir. Eğer ordumuzun gereksinimleri ulusa angarya yaptırılmayı da gerektirecek olursa bunu da yapacağız ve en doğru yasa bu olacaktır. Şu ya da bu diye oy vermek, göstermek gerekir. Bu nedenle oy göstermemek yüzünden hükümet hareketsiz bir hale gelmiştir.

“Bütün bu açıklamalardan sonra son söz olmak üzere şunu söylemek istiyorum ki, hükümet yönetilemez, ordu sevk edilemezse hareketsizliğe mahkum olur. Çocuk oyuncuğu yapacak zamanda değiliz. Bu nedenle bu keşmekeşe, bu anarşiye hemen bir son vermek gerekir. Böyle yürüye-meyiz, böyle yürünmez, ulus böyle yürümek için sizi buraya gön-

“26 Ağustos 1922, Büyük Taarruz”

dermemiştir, ulus buna razı değildir. Bu son vatan parçasını kurtarıırken olsun, hırslarımızdan, hislerimizden vazgeçerek, herşeyi etraflica düşünelim. Kurtuluş için... İstiklal için... Eninde ve sonunda düşmanla bütün varlığımızla vuruşarak, onu mağlup etmekten başka karar ve çare yoktur ve olamaz.”

“Dostları onunla beraber oldukları, düşmanları da ona karşı oldukları için” bütün meclisin desteğiyle Mustafa Kemal'e yetki yeniden verildi. Üstelik bu kez süre yoktu. Mustafa Kemal karşıtları şöyle düşünüyordu:

“Ordu iyice yenildi ve yoruldu. Bundan sonra bir daha belini doğrultamaz. Mustafa Kemal bu yenik ordunun başında yenik bir komutan olarak tüm saygınlığını yitirir.”

1922 Ağustos ayında elde edilen zafer dış güçler karşısında olduğu denli, içte de Mustafa Kemal karşıtları karşısında yürütülen bir savaşımın sonucudur.

30 Ağustos'ta işgal ordusunu dağıtan Mustafa Kemal, düşmanı dört bir yana dağıtabilmek için önce, kendi kurduğu TBMM'deki kendi milletinin vekillerini bir noktada toplamak zorunda kalıyordu.

30 Ağustos Zaferi bu nedenle, yalnızca cephede işgalci düşmana karşı kazanılmış bir zafer olmasının çok ötesinde, içeride, TBMM'deki kimi milletvekillerine karşı da kazanılmış bir zaferin simgesidir. •

YasarOzturk@butundunya.com.tr

"KADER BİZİ UNA DEĞİL, ÜNE İTTİ"
ÇAĞLAYANGİL'İN
ANILARI

Bütün Kitapçılarda...

05:30: "Topların çelik ağı bir hücum marşını çalıyordu" artık... Yunan'ın bilinen tek noktası ateş altına alınmıştı. "Ya ölüm, ya istiklal" baykırışı ay-yıldızlı bir bayrak olmuş, dalgalanıyordu. Türk fırtınasıydı esen... Emirlerle bütünleşen dualar ve tekbirler, mermilerle sarmaş dolaş Yunanlar'ın üstüne yağıyor, Mehmetçikler nurdan bir ışık olarak İzmir'e akıyordu. "Geçilmez" denilen her yer geçiliyor, "Alınmaz" denilen her yer alınıyordu.

30 Ağustos 1922 Meydan Savaşı

"Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir" diyenlerin savaşıydı bu... "Bütün kaleleri zaptededilmiş" bir imparatorluktan yeni bir devlet doğacaktı.

"Biz şeref ve haysiyetiyle yaşamak isteyen bir milletiz" diyenler el ele, omuz omuza verdiler. Bitmiş ve tükenmiş olarak ölüme terk edilmiş Anadolu'dan gökkubbe-ye destanlar yazacak ad-sız kahramanlar, vatan için, bayrak için, Tanrı için yollara döküldüler.

Yalın ayaktılar. Çarıklarının altı yoktu. Var olan Türklük'ün yüce ruhuydu. Düğüne koşar gibi şahadet şerbetini içmeye koştular.

Sakarya Meydan Savaşı zaferle sonuçlanmış TBMM kürsüsünde konuşan gaziye dinliyoruz:

"Efendiler,

"Bütün cihanın bilmesi lazımdır ki Türk halkı, Türkiye Büyük Millet

Meclisi ve onun hükümeti uşak muamelesine tahammül edemez." Dünya son asrın dehasını alkışlıyordu. Yaşananlar, ölüme meydan okuyanların destanıydı; çünkü...

Savaş meydanları toprağı vatan kılanlarla donanıırken, siyasetin ve iktidar hırsının arzısızlığı ve doymazlığı kimi kişilerin kafasında, bir yılan misali, tüm başarılarına kin kusuyordu.

Yaşamdan Gözlemler

**Ali Naili
Erdem**

Cephenin ilerisinde ve gerisinde olumluluk kadar olumsuzluk varlığını sürdürüyor olsa da Gazi Mustafa Kemal milletiyle birlikte bir vatan yaratmanın aşkını yaşıyordu, çoğalarak... "İkdam" gazetesinde Halide Edip'in "Ateşten Gömlek"i yayımlanmaya başlanmıştı bile...

İstiklal Marş'mızın şairi Mehmet Âkif "Bugün de, yarın da herkes gözünü dört açmalı, kimin ve neyin hesabına birbirimizin gırtlığına sarılmamız isteniyor, bunu çok iyi düşünmeli" diyordu.

Kendilerini dünyanın efendisi

sayan ve öyle kabul edilmesini isteyen işgalci güçler her türlü zulmü ve katliamı çocuk demeden uyguluyor ve "Osmanlı'yı bitirdik, şimdi Anadolu'da Türklük'ü bitireceğiz" sloganlarıyla işkence modelleri üretiyorlardı.

Görünüşte günler kara, gelecek akılları susturacak ölçüdeyken vatandaşları için dövüşenler aydınlık bir ufku erleri olarak kışkuya düşmediler.

Bitmiş, tükenmiş ve teslim bayraklarını çekmiş olan İstanbul hükümeti ise kurtuluş destanını kanlarıyla yazanların yok edilmesinin histeri nöbetindeydi. Padişah ve taraftarlarının "arz-ı ihanete" dönüşmüş vatanın "harim-i ismetine" bir kanlı bıçak gibi girenler desteklenir olmuştu. Ali Kemal, 7 Ağustos tarihli yazısında "Ankara'nın iç ve dış siyaseti iflas etmiştir" diyecek kadar alçalmıştır.

İdrakleri öteyi göremeyenlerle, müstemleke olmayı içlerine sindirenler savaş alanlarından gelecek olumsuz haberlerin bekleyişi içinde bölücülük tohumlarını rastgele serpiyorlardı.

14 Ağustos gecesi, 15'inci Tümen yola döküldü. Afyon'a iniyoruz. Aynı saatlerde Azerbaycan büyükelçiliğindeki yemekte Gazi Mustafa Kemal, Azeri şarkılarının gönüllere serpiştirildiği ortamda bir hafta sonra taarruza geçileceğini söylemişti.

"Megalo Idea"nın askerleriyse galibiyetlerinden emin olarak Afyon Orduevi'nde verilecek balonun keyfindeydiler.

"Gökyüzünde kara kara bulutlar

Hayın mı hayın!

*Bir gün gelir besabımı sorarız
Buralarda durmayın"*

dedikse de zafer sarhoşu, efsun askerler çekip gitmediler.

24 Ağustos sabahı Sandıklı'dayız. Gerilmiş bir yaydı Mustafa Kemal. Tanrı aydınlık bir şafak olmuş gözlerinde parlıyor, Akdeniz'e bir şimşek gibi uzanıyordu.

Bataryalar biraz daha ileriye kaydılar. Rüzgarın ve toprağın bile duyumsadığı bir sessizliğin içinde sis ve karanlığın örttüğü gecede Başkomutan Mustafa Kemal, Fevzi Paşa ve İsmet Paşa'yla birlikte kararğâhlarının savaş kademeleri Kocatepe'ye çıktılar.

05:30: "Topların çelik ağzı bir hücum marşını çalıyordu" artık... Tahrip ateşi başlamıştı. Yunan'ın bilinen tek noktası ateş altına alınmıştı. "Ya ölüm, ya istiklal" haykırışı ay-yıldızlı bir bayrak olmuş, dalgalanıyordu. Türk fırtınasıydı esen... Emirlerle bütünleşen dualar ve tekbirler, mermilerle sarmaş dolaş Yunanlar'ın üstüne yağıyor, Mehmetçikler nurdan bir ışık olarak İzmir'e akıyordu. "Geçilmez" denilen her yer geçiliyor, "Alınmaz" denilen her yer alınıyordu.

Türk'ün ayranı kabarmış ölümüne meydan okuyor ve "Geldikleri gibi giderler" mucizesini gerçekleştiriyorlardı. Zulmü, utanmazlığı ve haddini bilmezliği yok eden bir depremdi bu... Mazlum milletlerin kurtuluş müjdecisiydi olanlar...

Haklıydık. Kutsal bir savaşın hakbilir inançlı insanlarıydık. "Hangi çılğın bana zincir vuracak-

miş, şaşarım" kükremesiyle insanlık tarihine namuslu ve onurlu yaşamının meydan savaşını veriyorduk. Yenilmezlik tahtının ebedi sahibi Gazi Mustafa Kemal'in askerleriydiler, kısacası... Yürüyorlar, koşuyorlar, koşmuyorlar, uçuyorlardı. Ve Tınaztepe'de bir Mehmetçik kaçan Yunan'ın geride bıraktığı bir topun üzerinde Allah-ü Ekber çağrısıyla tüm emperyalistlere "Bu topraklar bizindir" diyerek haykırdı. Evet bu topraklar bizimdir.

Tarihimiz, şanlarımız, şereflerimiz, ecdadımız, Mevlana'mız, Yunusumuz, Hacı Bektaşî Veli'miz ile unutulmuş kahramanlarımız bu topraklarda yaşar.

*"Bu toprak bizim yurdumuzdur
Deli gönül yücesine çıkar
Bir üvelik olur, uçar gider
Ardaban'dan Edirne'ye
Edirne'den Ardaban'a kadar."*

Gazi ve şehitlerimizi binlerce şükran, binlerce minnet duyguları içinde rahmetle anıyor yüceliklerinin önünde saygıyla eğiliyoruz. •

Adam bir tazminat davası açmak istiyordu. Avukata başvurdu ve kendisine yardımcı olmasını istedi:

"Size olayı anlatayım" dedi. "Eğer bir tazminat alabileceğim davayı açalım, yoksa bu işe hiç kalkışmayalım."

Avukat, adamı dikkatle dinledikten sonra heyecanlı bir biçimde konuşmaya başladı:

"Ne duruyorsunuz, beyefendi?" dedi. "Yüzde yüz siz bahlısınız. Karşınızdakinin suçlu olduğu o denli açık ki... Bir dakika bile kaybetmeden davayı açalım, yüklü bir tazminat alırız."

Adam, avukatın bu heyecanına karşın onu hiç ses çıkarmadan dinledi, sonra da başını sallamaya başladı:

"Hiç dava açmasanız daba iyi olur, avukat bey" dedi.

Avukat adamın bu sözlerine çok şaşırdı:

"Nasıl olur?" diye öfkelenildi. "Neden böyle bir şey istiyorsunuz?"

Adam, kararının nedenini içtenlikle açıkladı:

"Çünkü, avukat bey" dedi. "Ben size karşı tarafın durumunu anlattım." •

Genç kız, damat adayını öğle yemeğine davet etmek zorunda kalmıştı. Ona evinin adresini şöyle anlattı:

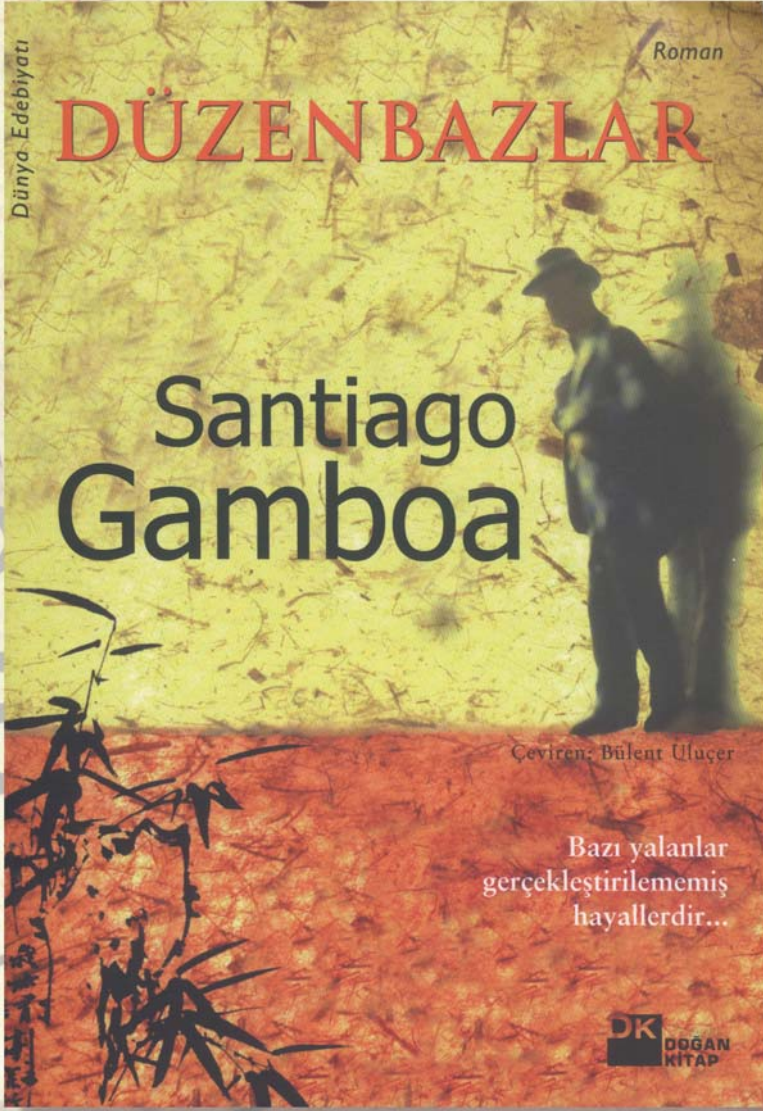
"Otobüsten son durakta ineceksiniz" dedi. "Yola devam edin, dördüncü ev bizim ev... Bahçenin kapısını ayağımızla iteceksiniz ve..."

Genç adam çok şaşırdı:

"Niçin ayağımla iteceğim?" diye sordu.

Genç kız bemen yanıt verdi:

"Elleriniz armağanlarla doluyken..." dedi. "Kapıyı başka türlü nasıl açabilirsiniz ki..." •

Bütün Kitapçılarda...

Otların, Ağaçların Dilini Konuşan Hikmet Birand

“Bizde konusu memleketin taşı toprağı, otu, ağacı, denizi, dağı, hepsi birden memleket tabiatı ve herkese açık olan yazılar yazılmıyor. Ama buna ne kadar ihtiyacımız var!”

H. Birand

Hikmet Birand, Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi’nde botanik profesörüydü. Yeni bir bilim alanı olan bitki sosyolojisinin Türkiye’deki öncüsüyüdü. Ona ayrıcalık kazandıran yönü, yurdunun bitki örtüsünü inceleyip araştırmakla yetinmemesiydi: Otlar, ağaçlar sanki onun yakın arkadaşlarıydı; onların dilini bilir, onlarla karşı karşıya geçip konuşurdu. Onların özelliklerini, sorunlarını, gizlerini kavramaya çalışır, öğrendiklerini tadına doyumaz yazılarında, radyo konuşmalarında yurdunun insanlarına aktarırdı.

Onun meslektaş, eski öğrencisi Prof. Dr. Tuna Ekim, “Alıç Ağacı ile Sohbetler” kitabını yeniden yayımlarken onun bitki sosyolojisi alanındaki çalışmalarının

önemini vurgular; bitkilerin yaşadıkları ortam içindeki yerlerini, birbirleriyle ilişkilerini herkesin anlayabileceği bir dille gözönüne serdiğini anlatır.

Bir insan ömrü içinde toplumun, kent dokusunun gösterdiği hızlı değişimler gibi doğal çevre de tanınmayacak ölçüde değişmektedir. Bu değişim sürecinde büsbütün yok olan bitki türleri de az değildir. Prof. Birand’ın dert edindiği “Dikmen altıncı”na ilk kez 1947 yılında İngiliz botanikçi Prof. P. H. Davis “Türkiye Florası” adlı dev çalışmasında yer ver-

mişti. 1953’te yine Dikmen ve barajı çevresinde görüldüğü bilinen tür, sonraki yıllarda yok olmuştur.

Prof. Birand, derdini aktarıırken, “Memleketimizin her kesiminin ayrı bir özelliği, her bölgenin

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

ayrı bir ruhu” bulunduğu dik-kati çeker. Bu ruhun yitirilmemesi gerektiğini söyler. Dağ başında bir ağaçla paylaştığını anlattığı kaygısı, kalın bir kitabı doldurur. Bu yapıtı için şöyle der:

“**D** ikmen Alıcı'nın sohbetlerini (...) okuyanlar, dinleyenler, Anadolu'da gezerlerken, gözlerine ilişen değişik güzellikleri, benim o zamanlar yaptığım gibi hayran hayran bakıp geçmesinler, severek sevinek, bozulmuş olanları da üzülerek gözetlesinler, Anadolu'ya özgü renklerin, özelliklerin yapıcı olan otların çimenlerin, ağaçların, ormanların, tüm bitkilerin yaşayış düzenini, o düzenin bize ettiği iyilikleri anlasınlar, ona karşı davranışlarına saygılı bir çekidüzen versinler ve Anadolu'da şimdi birçokları gibi çırılçıplak olan Çal Dağı'nın tepesinde de bir zamanlar bir alıç ağacının yaşadığını hatırlasınlar diye yazdım.”

Anadolu'nun boz-yeşil örtüsü ve bitkilerin toplumsal yaşantısı, Anadolu'nun dört yanındaki farklı orman örtüsü, Anadolu bozkırı yazarın alıç ağacı ile söyledilerinde ele aldığı konulardan yalnızca birkaçıdır.

Kitabı sona ererken yazarın bugünün ve yarının kuşakları için dile getirdiği uyarısı, çağrısı da şudur:

“Bizim eskiler, Anadolu'yu bugün herkese göğsümüzü gere gere gösterdiğimiz eserlerle donatmayı, Anadolu'ya özgü bir kültür peyzajı yaratmayı bilmişlerdir. Anadolu şimdi, kültür coğrafyası

bakımından da en hummalı devrini geçirmekte, kırların, bayırların, köylerin, kentlerin bile yüzleri, fizyonomileri hızla değişmektedir. Modern araçlar bunu çok kolaylaştırmıştır. Zorunlu olan bu değişmeler olurken ayrıca dikkat edilmesi gereken bir şey de memleket tabiatına özgü özelliklerin bozulmadan korunmasıdır. Anadolu'da Cumhuriyetin kültür peyzajını yaratmak, Anadolu'yu güzelleştirmek, bayındır ve aranan bir memleket haline getirmek bizim elimizdedir.”

Bir bilim adamı olan Hikmet Birand'ın küçücük bir kitap olan ilk yapıtı “Anadolu Manzaraları”nı edebiyat tarihçilerimiz bir deneme yapıtı olarak değerlendirmekte, deneme seçkilerinde bu kitaptan yazılara yer verilmektedir. Bu yazılar bir kitapta derlenmeden yıllar önce “Ulus, Güzel Sanatlar” sayfası, “Ülkü”, “Sanat ve Edebiyat” gazetesi gibi yayın organlarında yer aldığı da öncelikle edebiyatçıların dikkatini çekmiştir. Kitabın önsözünde şu açıklama yer alır:

“**G** ezilerimde not ettiğim gözlemlerimin, meslek ve bilim çevresini değil, herkesi ilgilendirebilecek yanlarını ayrı ve herkesin anlayabileceği bir dille yazmak, memleketin çeşitli peyzajlarının renklerini, güzelliklerini, oluşlarını, bozuluşlarını, neden ve nasıl bozulduklarını anlatmak, memleket tabiatını, çok da zor olduğunu bilerek, tasvir etmek istemişim. Böyle bir Türkiye kitabı yazacaktım.”

“Anadolu Manzaraları” kitabında, söz konusu tasarı gerçekleştirilir. Güneşin yakıp kavurduğu Çukurova'yı anlatmaya başlayan doğa tutkununun yolu hemen sonra “yavşan stepinde”dir.

A nca bu geniş; ama kısır doğa parçasına Birand, sevgiyle bağlıdır. Okur da onun dile getirdiği sevgiyi paylaşır:

“Step deyince çoğunun aklına kıtlık, kuraklık, hatta gerilik gibi şeyler gelir de içleri burkulur, diyorum, oysa stepin ne kadar parlak bir geçmişi ve geleceği var.”

Artık anlatılma sırası stepin yerli bitkisi buğdayda, buğday kadar stepin malı koyunda, kurak toprakta tutunabilmeyi güçlüklerle başaran akasyada, 1940'ların köyünde göze çarpan tezekte, devdikeninde, alıç ağacında, özellikle kaplı höyüklerde, bahardan güne değin sürüleri besleyen yavşandadır. Yabansı, kısır, yaşama-ya elverişsiz doğada bile güzellikler bulmaktadır yazar:

“Bu sazlıklar yalnız sivrisineklerin değil, su kuşlarının ve benim cennetimdir. Bu ovadaki sazlıklardan birinde bir ördek avında beyaz bir kış gecesi çeşit çeşit su kuşlarının konserini dinlerken bu yazıyı yazmışım. Fakat ne güzel, ne unutulmaz gece idi...”

Birbirinden güzel doğa görüntüleri, akıl almaz doğa olayları sıralanır:

Ankara'nın Hacıkadın Deresi yamaçlarında Ankara yöresinin ağaçlarıyla Akdeniz kıyılarından, Karadeniz Bölgesi'nden kopup gelmiş ağaçlar yanyandır.

Doğasever araştırmacı, hepsiyle içli dışlıdır:

“Derenin başında bir ardıc vardır. İlk durağım onun altıdır. Gövdesi iki bilek kalınlığını, bir buçuk adam boyunu aşmayan, fakat en az birkaç yüz yaşında olan bu ihtiyar ardıcın altında biraz eylesir, onunla halleşir, nereden geldiğini, hâlâ nasıl kalabildiğini düşünür dururum. Acaba Toroslar'dan mı gelmiş? Yoksa daha yakın olan Ilgaz'dan mı? Yoksa alt kenarı şimdi Kızılcahamam'a kadar giden ve evvel zaman içinde buralara kadar sarkmış olması pek muhtemel ormanın bıraktığı son ve tek anıt mı?”

Ağaçların ona göre insanlardan hiç de ayrı yanı yoktur:

“Ağaç, tabiatın, bitkinin teknik ve sanat zekâsının başarabildiği güzel ve olgun varlık, bakın, insana ne çok benziyor. Şu gövdesi bir sütun gibi yükselen muhteşem ağaç, bir sarıçamdır. Yanı başındakiler ve bu ormandaki onbinlercesi de sarıçamdır. Fakat bakın, hiçbir ötekinin tıpkısı değil. Hepsinin, her birinin ayrı bir kişiliği var; insan gibi.”

H acıkadın Deresi'ndeki fındıkların, kestanelerin daha 1940'larda yerlerinde yellere estiğinden yakındır. O yılların köy görüntüleri de bugün yalnızca bu güzelim denemelerde yaşamaktadır:

“Şu bizim Orta Anadolu köyleri yok mu? Bu tek katlı, küçük, dört köşe pencere, samanlı boz toprakla sıvalı, düz toprak damlı evlerin köyü. O köyler, o evler ne güzeldirler! Çünkü onların ne ta-

biatı, ne gözü zorlayan bir yanı var? Benim kavlimce bu, onların, bu tabiatın harcının, bu tabiatın gösteri sevmeyen, düz ve uz zevklerinin yapısı olmalarından.”

Yazar, bozkırda bir görünüşün bir yok olan alçak-gönüllü çiçekleri, boy-nubükük otları da bir bir sıralar, tanıtır: Dügünççekleri, yavruağzları, yabansüsenleri, papatyalar, mor sümbüller, ak sütçiçekleri, sarı taş yoncaları, kanarya çiçekler, pembe ballıbabalar, gelincikler, mor hezarenler...

İncesu yamaçlarında bir bahar sabahı akçığdemle karşılaşınca nasıl sevindiğini anlatır. Daha başka çiçekler de serpilmiştir dört yana. Hepsini tek tek tanır, soyunu sopenu, yerini yurdunu belirler:

“Efemerlerden bazıları çıkmış, nerede ise açacaklar. Sığırdilinin taze pamuk gibi tüylü yaprakları toprağın üstüne sanki bir rozet gibi yayılmış. Bakalım daha neler var? Oo!.. İşte bir sarıçığdem. Acep Ankaralı mı? Hayır, bu *Creococcus saturianus*. Ankaralı'ya çok benzer; ama bunu ondan ancak alışkın gözler ayırt edebilir.”

Ankara çığdeminin ağzından yazarın dile getirdikleri, yazık ki çoktan beri gerçek olmuştur:

“Beni demet demet topluyor-

lar, yumrularını yiyorlar, çiçeklerimi atıyorlar. Böyle giderse yakında bu yamaçlarda kökümce kibritle suyu dökülecek. Sonra pek tuhaf olacak. Sizler değilse de çocuklarınız beni, Ankara çığdemini, Ankara'da değil, kimbilir nerede, belki Londra'da, belki de Paris'te mi görecekler?”

Baltanın, keçinin, yangının ormana ettiği kötülüğü, odunun acımasızca tüketilişini “Anadolu Manzaraları” yazarı, yüreği yanarak dile getirir:

“Hımmış evlerin damları, Doğu Karadeniz kıyılarında hartama, Batı Karadeniz kıyılarında pedavra denilen ince tahtalarla örtülür. Bu tahta kiremitler seçme ağaçlardan yapılır. İyi pedavra verecek ağaç ele geçirilinceye kadar ormanda birçok ağacın gövdesine ayna denilen yaralar açılır, canlarına okunur. Kar, yağmur, ormanın hep nemli havası pedavraları çabuk küflendirir, çürütür ve damın pedavraları aktarma edilmek için gene canım ağaçlara kıyılır.”

Otların, ağaçların dilini konuşan Hikmet Birand, “Türkiye’de tabiat ayağımızın altından gitmektedir” diye yakınmıştır. Onun yaptınının, bu yıkımı önleyen kuşaklar yetişmesine önemli katkısı olmaktadır, olacaktır. •

İlkokul birinci sınıf öğretmeni öğrencilerine “En son çıkan dişlerin hangisi olduğunu biliyor musunuz?” diye sordu.

Sınıfta derin bir sessizlik oldu. Bir süre sonra sınıfın en afacan öğrencisi parmağını kaldırdı “Ben biliyorum öğretmenim” dedi.

Öğretmen çok sevindi. “Söyle, öyleyse” dedi. “Hangileri en son çıkar?” Afacan öğrenci hemen yanıt verdi:

“En son takma dişler çıkar, öğretmenim...” •

Komutan gülererek “Bu düşünceye nasıl varmışlar?” diye sordu. Emma'nın yanıtı berşeyi açıklıyordu: “Tatilimi dört yıl üst üste Sakız Adası'nda geçirdim. Silahlı Yunan askerlerini sıcak güneşin altında Türkiye kıyılarına doğru hazır beklerken görüp, merak eder ne olduğunu sorduk. Onlar da, Türk saldırganlığından, adaları işgal etmek için hazırlık içinde olduklarından söz ederlerdi. Adaların bu kadar yakınında ilk kez Türk askeri görüyoruz. Onlar da bize anlatıldığı gibi değil. Şaşırılmamak elde mi?”

Türkiye’yi Afrika ya da Arap Ülkesi Sanan Kültürlü (!) Avrupalılar⁽²⁾

Geceyi teknenin üstünde, açık havada geçirmenin en yararlı yanı, çok geç saatte bile uyusanız, güneşin ilk ışıklarıyla gözlerinizi açmanızdır. Konuklarımız kabinlerinde uyurken gece yarısından çok sonra ön güverteye uzanma fırsatı bulabilmiş tekne ekibi, sabah saat beşte ayaktaydı. Deniz sakinken demir almak gerektiğini söyleyen kaptan, saat 10’a doğru Knidos’a varacağımızı öngörüyordu. Tekne hareket ettikten bir saat sonra konuklarımız kabinlerinden çıkmaya başladı. Motor gücüne uyanan arkadaşlarımız, Miço Yaşar’ın sunduğu kahvelerini alarak ön güverteye geçtiler. “Seher Yeli”, Ege’nin lacivert sularında beyaz köpükler bırakarak Kos Adası’na doğru ilerliyordu.

Yunanistan karasularına gireceğimiz için Yunan bayrağı çekmek zorundaydık. Mustafa Kaptan bu önemli konuyu Miço Yaşar’a anımsattı ve “Aman bayrak çekmeyi unutma. Kardak krizi yüzünden ortalık gergin, adamlar bahane arıyor” diye sıkı sıkı tembih etti.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Gruptakilerin her biri daha önce birçok kez Yunanistan’a gitmişti. Bu ülkede Türkiye aleyhine anlatılanlardan çok etkilendiklerini daha önceki konuşmalarımızdan biliyordum. Yaklaşmakta olduğumuz Kos Adası hakkında bilgiler vermeye başladığımda, soru sormak yerine, Yunanlar’ı sürekli tehdit eden

Türkler’in, Yunanistan’ın topraklarında gözü olduğu, Türkiye kıyılarında mevzilenmiş Türk askerlerinin sürekli Yunan adalarını gözetlediği, saldırı için fırsat beklediği türünden görüşleri

ni dillendirmeye başladılar. Bu düşüncelerinin kaynağını sorduğumda, “Yunanistan’da tanıştığımız rehberler ve konuştuğumuz Yunanlar” yanıtını aldım.

Italyan arkadaşım Hugo, tam beş kez tatilini geçirdiği Sakız Adası’nın karşısındaki Kuşadası’na kız arkadaşıyla günü birlik gitmek istediğini; ama kaldıkları otelin sahibinin, “Sakin oraya gitme. Hele kız arkadaşınla hiç gitme. Türkiye’de kadınlar buradaki gibi giyemezler, sizi taciz ederler. Ayrıca değerli eşyalarınıza da el koymaya çalışırlar” sözleri üzerine korkup vazgeçtiğini anlattı.

Çok erken kalkmış olmanın ve bir gün öncenin yorgunluğunu atamamanın da etkisiyle uzandıkları minderlerde gözleri kapanmaya başlayan arkadaşlarımı bırakıp, dümendeki Mustafa Kaptan’ın yanına geçtim. Kos’a yaklaşmıştık. Adadaki evleri daha net görüyorduk. Rotamız gereği belli bir noktadan sonra Datça Yarımadası’na doğru dümen kırmaya başladık. Kos’u arkamıza almış Türkiye kıyılarına doğru yönelmiştik ki, birkaç yüz metre ötemizde bir Yunan sahil güvenlik hücumbotu belirdi. Mustafa Kaptan, hızla yaklaşan botu göstererek, “Bizi denetleyecekler herhalde” dedi. O an aklıma Yunan bayrağı geldi. Başımı kaldırıp direğe baktığımda bayrağın çekilmemiş olduğunu gördüm. Bot yanımıza yaklaşmış, içindeki beş asker tüfeklerini bize doğrultmuştu. Dümendeki Yunan subayı megafondan, tümünü anlayamadığımız bir İngilizce ile bas bas bağırı-

yordu. Konuşmasından çözebildiğim, teknenin motorunu durdurmamızı isteyen tümce olmuştu. Mustafa Kaptan panik halinde istenileni yaptı. Askerlerden ikisi ellerindeki kancaları teknemize takarak bizi hücumbota yaklaştırdılar. Yunan subayı avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

“Burası Yunan karasuları, neden bayrağımızı çekmediniz?”

Kardak krizi nedeniyle zaten tetikte olan Yunan savaş gemileri çevrede dolaşırken, tekne ekibinin böylesine önemli bir hata yapması elbette affedilmezdi. Yunanlar ise, öteki yabancı teknelere bayrak konusunda uyarıda bile bulunmazken, yalnızca Türk mavi tur teknelerini taciz etmekle kalmıyor, Yunan karasularına yaklaşan Türk balıkçılarına bile kan kusturuyorlardı.

Hata yaptığımızı dile getirerek özür diledim. Yunan subayı, tekneyi Kos’a çekeceğini, hakkımızda dava açılacağını söylüyordu. Tam o sırada ön güvertede uymakta olan arkadaşlarımız yerlerinden kalkmaya başladı. Silahlarını onlara da doğrultmuş olan askerleri görünce korkudan adeta solukları kesildi.

Grubun ayırdına varan Yunan subayı, bunlar da kim dercesine bana baktı. Mavi tur yapmak için geldiklerini söylediğimde, subay milliyetlerini sordu. Cedric kekeleyerek, Fransız olduklarını, grupta Alman, İtalyan ve Portekizliler’in de bulunduğunu söyledi. Subay bir anda değişmişti. Askerlerden silahlarını indirmelerini

istedi. Yumuşak bir ses tonuyla, “Yunanistan gibi kardeş ve Avrupa kültürünün temelini oluşturan bir ülke dururken Türkiye’de işiniz ne?” diye sordu?

Gördüklerinin etkisiyle dilleri tutulmuş gibi duran arkadaşlarım, kendilerinin bile anlamadığı bir şeyler mırıldandılar. Türkler’i cezalandırmak isterken Avrupalılar’ı korkuttuğunu duyumsayan Yunan subayı, havayı değiştirmek için, kibar olmaya çalışarak, “Bayrağı hemen çekin ve bir daha bu hatayı yapmayın” dedi. Miço Yaşar’ın elinden bayrağı kapığım gibi davlumbazın üstüne çıktım ve bayrağı hızla direğe çektim. Askerler kancaları aldılar, Mustafa Kaptan da motoru çalıştırdı. Yavaş yavaş uzaklaşmaya başladık.

Datça Yarımadası’nın uç noktasındaki fenere yaklaştıkça, kayanın üstüne çizilmiş Türk bayrağının görüntüsü de netleşiyordu. Türk kıyılarına ulaştığımızı söylemek üzere, ön güvertede uyduklarını düşündüğüm arkadaşlarımın yanına gittiğimde, güneşlenme minderlerine, saklanmak istemesine yapılmış olduklarını gördüm. Korkulu gözlerle bana bakıyorlardı. Neşeli bir ses tonuyla, “Arkadaşlar, tekrar Türkiye’ye geldik, bakın karşı kayanın üstünde Türk bayrağı var” dedim. Başlarını kaldırarak, işaret ettiğim yöne doğru baktılar. Sonra yavaş yavaş yerlerinden doğruldular. Türkiye kıyılarına yaklaştığımızdan emin olunca, Kos’a doğru dönüp, el kol işaretleri ya-

parak, “Biz de Yunanlar’ı uygar, Türkler’i saldırgan sanırdık. Yazıklar olsun!” diye bağırırmaya başladılar. Kendi ülkelerine gelmiş gibi birbirlerine sarılıyor, “Yaşasın, işte Türkiye” diyorlardı.

Aşçı Ali Dayı, “Bunlara ne oldu böyle, neye seviniyorlar?” diye sordu. Durumu anlatınca, yaşlı adam gülmeye başladı. “Söyle onlara, Kos’a doğru uygunsuz hareketler yapmasınlar, Yunan hücumbotundakiler dümbülle izliyordur, bot çok hızlı olduğu için birkaç dakikada bize ulaşırlar” dedi. Ali Dayı’nın sözlerini çevirdiğimde, hemen buldukları yere oturdular. “Şaka yapıyor, aldırma” dediysem de, tekne Knidos’a demirleyinceye değin kesinlikle kalkmadılar.

Denizin sakinliği nedeniyle tahmini süreden önce Knidos’a varmıştık. Demirleme işlemi bittikten sonra kahvaltıyı hazırlayan tekne ekibi yolcularımızı masaya davet etti. Çaylarımızı yudumlarken sordum:

“Yunan askerlerinin tutumu sizi neden rahatsız etti?”

Hepsinin yanıtı aynıydı; önce Türk askerleri tarafından çevrildiklerini sandıklarını; ama küçük ve önemsiz bir detay için uygar ve mazlum bildikleri Yunanlar’ın böylesine sert, saygısız ve tehditkâr davranmalarından rahatsız olduklarını, hatta düş kırıklığı yaşadıklarını söylediler.

“Durun bakalım, daha neler göreceksiniz. Şimdilik sabah yaşadıklarınızı bir yere not edin ve tatilin tadını çıkarmaya bakın” dedim.

Kahvaltının ardından arkadaşlarımı, dünyanın önemli antik kentlerinden biri olan Knidos'u gezdirdikten sonra geceyi geçireceğimiz Palamut Bükü'ne doğru yola çıktık. Bir saatlik seyir boyunca yakınımızdaki Yunan adalarını Mustafa Kaptan'a gösterip, "Aman fazla yaklaşmayalım, Yunan askerleriyle sorun yaşarız" diyerek uyarın arkadaşlarımı rahatlatmak için soğuk içecekler ikram etmek zorunda kaldım.

Palamut Bükü'nün daha çok balıkçı barınağını andıran mendireğine demirlediğimizde akşamın en güzel saatleri başlamıştı. Teknenin temizliği ve akşam yemeği hazırlığına koyulan ekibi işleriyle baş başa bırakıp arkadaşlarımı bu şirin köyü gezdirmeye götürdüm. Bodrum'dan Kalkan'a değin olan bölgede, özellikle kıyı şeridinde yaşayan köylülerin, balıkçıların çoğunu tanıdım. Geldiğimi gören Palamut Bükü'nün sakinleri her zaman olduğu gibi büyük yakınlık gösterdiler. Arkadaşlarım kendilerine "Hoş geldin" diyen sevecen, sıcakkanlı insanların ilgisi karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Evlerin önünde oturan kadınlar içeri buyur ediyor, badem sunuyor, kahvelerin önünde oturanlar ise çay içmeye davet ediyordu. Güzel bir gezinin ardından arkadaşlarım, ceplerine badem, karınlarına çay doldurmuş bir halde tekneye döndüklerinde mutlulukları yüzlerinden okunuyordu.

Ertesi sabah, kahvaltudan sonra Mesudiye, Hayıt Bükü'ne doğru yola çıktık. Ögle yemeğini bu gü-

zel koyda yiyecek, sonra da Datça yakınlarındaki Gök Liman'a demirleyip, orada geceleyecektik. Yolumuzun üstündeki birbirinden güzel, doğa harikası koylarda kısa süreli molalar verdik. Gruptakiler 20/30 metre derinliğe dek gözükken temiz bir deniz bulmanın şaşkınlığı içindeydiler.

Biraz gecikmeli de olsa Hayıt Bükü'nün ahşap iskelesine yanaştık. Yemek pişerken karaya çıkıp gezinti yapmayı önerdim. Birkaç işletmeci yeni sezon için hazırlık içindeydi. Her zamanki sıcaklığı, yakınlığı ve ikramları burada da yaşadık. Grubu, tepelere kurulmuş 3 ayrı yerleşim biriminden oluşan köyü gezdirmeye götüreceğim için pansiyon sahibi bir arkadaşımın kamyonetini aldım. Sahile 100 metre uzaklıkta jandarma karakolunun önünden geçerken komutanla karşılaşıncaya durmak zorunda kaldım. Uzun süredir tanıdığım astsubay, bizlere "Hoş geldiniz" dedikten sonra, çay içmeye davet etti. Arkadaşlarım biraz çekinerek, "Gitmesek olmaz mı?" diye soruyordu. Ama ben de ısrar edince, istemeyerek de olsa kabul etmek zorunda kaldılar.

Komutan bizi karakolun bahçesindeki çardağın altına buyur etti. Bahçe işleriyle uğraşan askerler, ellerindeki işi bırakıp yanımıza geliyor, elimizi sıkarak, "Hoş geldiniz" diyordu. Arkadaşlarım adeta gözlerini dört açmış, rahat, güler yüzlü bu gençlerin gerçekten kendilerine anlatılan Türk askerleri olup olmadığını anlamaya çalışıyorlardı.

Komutan da gruptakilerin şaş-

kınlığını görmüş, "Bunlara ne oldu böyle?" diye sordu. "Komutan şaşkınlığınızın nedenini öğrenmek istiyor" dediğimde, Laurence söze girdi:

"Biz siperlere uzanmış, silahlı, karşıdaki Yunan adalarını gözleyen, bakmaya bile cesaret edemeyeceğimiz askerler bekliyorduk. Oysa buradakiler çiçek dikiyor, suluyor, bahçe düzeniyle uğraşiyor, üstelik bir kahveye gelmiş gibi ikramda bulunuyorlar. Nasıl şaşırılmayalım ki..."

Söylenenleri Türkçe'ye çevirdiğimde şaşırma sırası bu kez askerlere gelmişti. Komutan gülererek "Bu düşünceye nasıl varmışlar?" diye sordu. Emma'nın yanıtı herşeyi açıklıyordu:

"Tatilimi dört yıl üst üste Sakız Adası'nda geçirdim. Silahlı Yunan askerlerini sıcak güneşin altında Türkiye kıyılarına doğru hazır beklerken görüp, merak eder ne olduğunu sorardık. Onlar da, Türk saldırganlığından, adaları işgal etmek için hazırlık içinde olduklarından söz ederlerdi. Adaların bu kadar yakınında ilk kez Türk askeri görüyoruz. Onlar da bize anlatıldığı gibi değil. Şaşırılmamak elde mi?"

Bahçedeki askerlerden biri dayanamayıp söze girdi:

"Arkadaşlarınızın üniversitede uzmanlık eğitimi yaptığını söylemişsiniz. Liseden ayrıldım. Bize Fransa'nın Bretagne Bölgesi'nin ikliminden coğrafi yapısına değin birçok özelliklerini okuttular. Ama bunlar Türkiye hakkında hiçbir şey bilmiyorlar, çok cahil kalmışlar."

Askerin sözlerini çevirdiğimde, arkadaşlarım gerçekten çok utanmıştı.

Karakoldan ayrılıp köydeki birkaç eve konuk olduk. Buralarda da kendilerine gösterilen yakınlık, yapılan ikramlar, hemen her evden gelen ısrarlı davetler gruptakileri mutlu etti. Çok tedirgin çıktıkları bu zorlama tatilden zevk almaya başlamışlardı. Gruptakilerin köyden çok rahatlamış olarak döndüğünü gören tekne ekibi de gelişmelere sevinmişti.

Rotamızı nedeniyle Domuz Çukuru, İnce Burun gibi koylarda kısa süreli molalar verdik. Rastladığımız tanıdık balıkçılar "Hoş geldin" diyor ve mutlaka tuttukları balıklardan armağan ediyordu. Zor koşullar altında çalışan ve kazançlarının sınırlı olduğu her halenden anlaşılın balıkçıların bu davranışları, arkadaşlarımın şaşkınlığını iyice artırıyordu.

Geceleyeceğimiz Gök Liman'a ulaştığımızda bir başka mavi tur teknesinin koyda demirlemiş olduğunu gördük. Adettendir, teknelerin içindeki grup hangi millettense, o ülkenin bayrağı direğe çekilir. Bizim grupta farklı ülkelerin vatandaşları bulunduğu için herhangi bir bayrak çekmemiştik; ama koydaki teknede Fransız bir grup olduğu direktteki bayraktan anlaşılıyordu. Aynı koyda başka bir teknenin yanına yanaşmayalım düşüncesiyle bir sonraki koy olan Kargı'ya girmeye karar vermiştik ki, Bodrum yapımı guletin tanıdık bir tekne olduğunu anladık. Kaptan da bi-

zi tanımişti. Telsizden yaptığımız konuşma sırasında geceyi aynı koyda geçirmeyi önerince hemen kabul ettik.

Su sıcaklığı denizi ve yüzmeyi sevenler için çok uzun kalmamak koşuluyla uygundu. Zaten komşu teknedekilerin büyük bir bölümü de denizdeydi.

Demir attıktan sonra geceyi rahat geçirmek için kıyıdaki bir ağaca halat bağlamak üzere denize atladım. Tekneye döndüğümde suyun sıcaklığını soran arkadaşlarıma, isterlerse yüzebileceklerini söyledim. Erkekler mayolarını giymek için kabinlere inerken, kız arkadaşlar bir köşede oturmuş denizdekileri izliyorlardı. Yanlarına giderek, “Yüzmeyecek misiniz?” diye sordum. Başları önlerinde, “Türkiye’de denize girebileceğimize inanmadığımız için mayolarımızı getirmemiştik” dediler.

Öteki teknenin kaptanı akşam yemeğinin kıyıda birlikte yenilmesini öneriyordu. Daha önce birkaç kez Türkiye’ye gelmiş olan öteki grubun bizimkilere anlatacağı çok şey olabileceğini düşündüğüm için daveti kabul ettim. Hava karmarmadan önce bir yandan gerekli malzemeleri kıyıya taşıran bir yandan da büyük bir ateş yakmak için odun toplamaya başladık. Öteki teknenin grubu geçmiş yıllarda katıldıkları mavi yolculuklardan kaynaklanan deneyimle tatilin tadını çıkaracak herşeyi yapıyor, tekne çalışanlarına da yardımcı oluyordu.

Bizim grubun durgunluğu onların da dikkatini çekmişti. Ka-

dınların Türkiye’de denize giremeyeceğini düşünen arkadaşlarının yüzmemek istemediklerini anlattığımda, öteki teknenin yolcuları şaka yapıyorsun dercesine bana baktılar. Türkiye’de gördüklerini, ülke ve insanlar hakkındaki düşüncelerini anlatmalarını rica ettim. Hemen hepsi arkadaşlarımla aynı düşünce, önyargı ve yanlış bilgidenden oluşan bir ruh haliyle geldikleri Türkiye’nin nasıl yanlış tanıtıldığını kısa sürede anladıklarını çarpıcı örneklerle anlattılar. Çok güzel bir akşam yemeği olmuş, ateşin çevresinde, müzik eşliğinde gece yarısına dek sohbet edilmişti.

Sabah kahvaltısının ardından biz demir alırken, öteki tekne de Yunan adası Simi’ye doğru yola çıkmıştı. Yirmibeş dakikalık seyirden sonra, Datça’nın, birkaç yelkenlinin bağlı olduğu limanına yanaştık. Grubu, Eski Datça’ya ve Reşadiye’deki Mehmet Ali Ağa Konağı’na götüreceğim için akşamı da Datça’da geçirecektik.

Tekneden ayrılacağımız sırada yanımıza bir Yunan teknesinin yanaştığının ayırdına vardık. Günlerden cumartesi olduğunu ve Datça’da pazar kurulduğunu, karşıdaki Simi Adası sakinlerinin alışveriş için her hafta olduğu gibi iki ayrı tekneyle buraya geldiklerini unutmuştum.

Arkadaşlarıma, denizciler arasındaki dayanışmanın gereği, Yunan teknesinin yanışmasına yardımcı olacağımızı, halatlarını bağlayacağımızı söyleyip, biraz beklemelerini rica ettim. Bu ara-

da ikinci Yunan teknesi de yanaştı. Teknelerin kaptanları ve gelenlerin çoğu yıllardır tanıdığımız insanlardı.

Yunanlar’la sohbet ederken, meraklı gözlerle bizi izleyen Hugo, Ingrid ve Laurence’a seslenerek yanımıza gelmelerini rica ettim. Arkadaşlarım, Avrupa’da ortaöğretimde Yunanca dersleri olduğu ve birçok kez Yunanistan’a gittikleri için, anlaşabilecek denli Yunanca konuşuyorlardı. Kısa süreli bir sohbetin ardından tekne bekleyen öteki arkadaşlara seslenerek, “İnanılır gibi değil, Yunanlar her hafta Türkiye’ye pazara geliyorlarmış. Yalnızca sebze, meyve, yiyecek, içecek değil, Simi’de satacakları hediyelik eşyaları da buradan alıyorlarmış. Türkler’in çok iyi insanlar olduğunu söylüyorlar. Datça’daki düğünlere bile davet ediliyorlarmış” dediler. Dayanamadım, “Lütfen sorar mısınız, buraya gelen Yunan kadınlar örtünmek zorunda kalıyorlar mıymış?” dedim. Hugo, sorumu Yunanca’ya çevirdiğinde Yunanlar kahkahayı bastılar. Kaptanın karısı Salome, “Buradaki Türk kadınları örtünmezken biz niye kapanalım ki” diye yanıtladı.

Simi’den gelen Yunan grubuyla pazaryerine doğru yürümeye başladık. Yol boyunca karşılaştığımız Datçalılar’ın Yunanlar’a gösterdiği ilgi ve yakınlık nedeniyle şaşkına dönen bizimkiler ne diyeceklerini bilemez bir durumdaydılar.

Pazaryerinde bizi başka sürp-

rizler bekliyordu. Alışveriş yapanların arasında ya bir Türk’le evlenerek ya da emekli olup Datça’ya yerleşmiş, yıllardır Türkiye’de yaşayan birçok Avrupalı da vardı. Çoğunu tanıdığım bu insanları, özellikle durdurup arkadaşlarıma tanıştırdım ve neden ülkemizde yaşamayı seçtiklerini, Türkler hakkındaki düşüncelerini anlattırdım. Datça’da yaşayan Hollanda, Avusturya, Alman, İngiliz, Fransız hatta Avustralya vatandaşlarıyla konuştuğumuz kafalarındaki olumsuz düşüncelerin birer birer silindiğini duyumsuyordum. Yine de bir açıklama yapma gereği duydum ve “Başlangıçta sizler gibi düşünen bu Batılılar, Türkler’i yakından tanıdıklarında düşüncelerini değiştirdiler. Kimi ev aldı, kimi de bir Türk’le evlendi. İşte bu nedenle ki, Datça’daki her beş evlilikten biri yabancıyla yapılmaktadır” dedim.

Karmaşık düşünceler içindeydiler. Onlara hak veriyordum; çünkü yıllardır inandıkları, savundukları düşünceleri bu denli kısa sürede silip atmak kolay değildi. Ama giderek dirençleri kırılıyor, yaşadıkları her olay, tanıştığım her insan, gördükleri herzellik nedeniyle yüzlerindeki gerginlik yerini gülümsemeye bırakıyordu.

Eski Datça’yı gezerken ilgilerini çeken taş evlerin kimilerini Alman, İngiliz, Avusturyalıların satın aldığını, yılın belli dönemlerinde bu evlerde yaşadıklarını, bizzat köyde karşılaştığımız yabancıların ağızından öğrendiler. Hızırşah, Karaköy, Emecik, Kız-

lan gibi köylerde karşılarına çıkan Avrupalılar'dan yalnızca tatil için değil, her fırsatta çok sevdikleri Daçça'ya geldiklerini duyduklar. Birçok Türk'ün hiç olmasa hal hatır sorabilecek denli İngilizce, Fransızca ya da Almanca konuştuğuna tanık oldular. İlçe merkezindeki ve Reşadiye'deki okullarda kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitim yaptıklarını gördüler. Türk konukseverliğinin en güzel örneklerini yaşadılar. Tanıdığım insanların, arkadaşlarının gösterdiği ilgiden, verdikleri çam sakızı çoban armağanı hediyelerinden mutlandılar.

Geceyi limanda demirli "Seher Yeli"nde geçireceğimiz için hava karardıktan sonra tekneye döndük. "Bir tek kuş sütü eksik" diyebileceğimiz bir sofraya hazırlanmış olan aşçımız, yüzlerinde güller açan arkadaşlarımızı görünce, "Güzel bir akşam yemeği olacak" dedi. Ali Dayı haklıydı, o akşam, arkadaşlarım, özellikle kızlar, güller misin, ağlar mısın sözüne uygun itiraflarda bulunacaklardı ki, hepimiz şaşırıp kalacaktık.

Yazımın son bölümünü gelecek ay yayımlayacağız. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Bir resepsiyonda davetlilerden biri, yanında oturan adamın kulağına eğilip ancak onun duyabileceği bir sesle sordu:

"Şarkı söyleyen kadının sesi ne denli de kötü" dedi. "Kim bu kadın biliyor musunuz?"

Adam fisiltiliyle yanıt verdi:

"Eşim..."

Yaptığı gafı düzeltmeye çalışan davetli, bu kez kadının sesinin kötü olmadığını yalnızca şarkıların çok kötü olduğunu söyledi:

"Affedersiniz" dedi. "Aslında kötü olan sesi değil, söylediği şarkılar... Kim besteledi acaba böyle kötü şarkıları?"

Adam bu soruya da yanıt verdi:

"Ben..." •

Bir polis görevi konusunda amirine rapor veriyordu:

"Sabaktan buyana suçluyu izliyorum" dedi. "Evinden çıktı, önce berbere gitti, saçlarını kestirdi. Ben de hemen berbere girdim, saçlarımı kestirdim. Sonra bir kafeye girdi, yemek yemeğe başladı. Hemen, yanındaki masaya oturdum, ben de yemek yedim. Saat üçe doğru caddedeki sinemaya girdi. İşte orada izini kaybettim..."

Amir şaşkınlıkla "Nasıl olur bu?" diye sordu. "Sen neden sinemaya girmedin?"

Polis görevlisi kendinden emin biçimde yanıt verdi amirinin bu sorusuna:

"Girmedim, efendim" dedi. "Önceden görmüştüm ben o filmi..." •

Abdürrahim Tuncak Anlatıyor

Mustafa Kemal Atatürk'ün annesi tarafından, Mustafa Kemal Atatürk'ün evinde büyütülen, yetiştirilen, öğrenimi Mustafa Kemal Atatürk'ün istediği doğrultuda ve koşullarda özel olarak yaptırılan Abdürrahim Tuncak, Mustafa Kemal ve ailesinin Akaretler ve Şişli'deki evlerinde, daha sonra Çankaya Köşkü'nde ve İzmir'de onla birlikte olduğu yıllardaki gözlemlerini ve anılarını, yalnızca Mete Akyol'a anlatmıştı. Abdürrahim Tuncak'la tanışması olayını "yaşamsal talihim" olarak niteleyen ve onun, Mustafa Kemal'le ilgili olarak anlattığı anıların bir bölümünü olsun yayımlama izni alabilmesini "mesleki ödülüm" diyerek övünçle tanımlayan Mete Akyol, bu anıları şimdi "Bütün Dünya" okurlarıyla paylaşıyor. Abdürrahim Tuncak'ın anıların satırlarında olduğu denli, satır aralarında da yakın tarihimizin bugüne değin kaleme alınmamış birçok gerçeğiyle karşılaşacaksınız.

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Abdürrahim Tuncak

Anlatıyor - 8

Abdürrahim'in Karnesindeki Yüksek Notları Görünce Mustafa Kemal Paşa, Kuşkusunu Fikriye Hanım'a Şöyle Açıkladı:

“Bizim Çocuğumuz Olduğu İçin Acaba İltimas mı Yaptılar Abdürrahim'e?”

Mustafa Kemal Paşa'nın “akşam sofraları” konusunda çok konuşmuş, çok yazılmıştır; ama güne değin onun sabah kahvaltısından hiç söz edilmemiştir. Çünkü Mustafa Kemal Paşa'nın sabah kahvaltısına, annesi Zübeyde Hanım ve Abdürrahim Tuncak dışında hiç kimse katılmamıştır.

Anlatabileceklerini anlatmayı şöyle sürdürüyor Abdürrahim Tuncak:

“Mustafa Kemal Paşa, her sabah uyanıp yüzünü yıkadıktan sonra annesinin odasına gider ve günün ilk saatini annesiyle birlikte geçirirdi.

“Annesi sabah namazından sonra odasında oturur, oğlunun gelmesini beklerdi.

“Mustafa Kemal Paşa, sabah çayını annesiyle birlikte içer, kahvaltısını annesiyle birlikte yapar, sonra da yine annesiyle birlikte, sabah kahvesini içerdi.

“Okulumun olmadığı tatil günlerinde ise, beni de alırlardı yanlarına... Mustafa Kemal Paşa odaya girer girmez annesine hayırlı sabahlar diler, elini öperdi. Annesi de onu yanaklarından öper ve günlerine bundan sonra başlardı.

“Mustafa Kemal Paşa, her sabah annesinin sağlığını sorar, bir gün önce yaptığı işler konusunda kendisine bilgi verirdi. Annesi de ona dualar eder, başarılar dilerdi.

“Odada benim de bulunduğum tatil günlerinde Mustafa Kemal Pa-

Benim Gazetecilik Günlerim

Mete Akyol

şa bana hep, okulda ne yaptığımı, derslerimin durumunu sorardı. Ben de herşeyi, onun ailesinden aldığım terbiyemin gereği, olduğu gibi anlatırdım. Ne bir abartma yapar ne de eksik bir yan bırakırdım.

“Mustafa Kemal Paşa, yalnızca tatil günlerinde annesinin odasında olduğumuz zamanlarda değil, akşamları da yakından ilgilenirdi benim okul durumumla.”

Abdürrahim Tuncak, bu ilgi konusundaki bir anısını şöyle anlatıyor:

“**M**ustafa Kemal Paşa'nın başyaverliğini yapan ve onun uzaktan bir akrabası olan Salih Bozok'un büyük oğlu Cemil de (Bozok) benim gibi Çankaya Köşkü'nde kalıyordu. Onunla aynı okula birlikte giderdik, okuldan birlikte dönerdik. Cemil babasının atıyla, ben de Mustafa Kemal Paşa'nın katırıyla giderdim okula...”

“İlkokul üçüncü sınıfta idim. Eve getirdiğim karnede notlarım çok yüksekti. Notlarımı her zaman yakından inceleyen Mustafa Kemal Paşa, notlarımın bu kez çok yüksek olmasını yadırgadı. Bana belli etmek istemedi; ama bu konudaki kuşkusunu

daha sonra Fikriye Hanım'a söylemiş. Biliyorsunuz, Fikriye Hanım, Latife Hanım'dan önce Mustafa Kemal'in yanında bulunan hanımdı.

Fikriye Hanım bir gün beni bir köşeye çekti:

“Paşa senden şüphelendi, Ab-

Latife Hanım'dan önce Atatürk'ün yanında bulunan Fikriye Hanım...

dürrahim' dedi. 'Notlarının bu kadar yüksek olması onun dikkatini çekti. Hatta Mahmut (Soydan) Bey'e de söyledi bu kuşkusunu... 'Abdürra-

him bizim çocuğumuz diye acaba iltimas mı ettiler?" diye sordu.

Mahmut Bey de, senin hocan Tahsin Bey'e gidip konuşabileceğini ve senin okul durumunun gerçekte nasıl olduğunu öğrenebileceğini söyledi. Paşa da, ona bu iş için izin verdi. Mahmut Bey şimdi senin hocan Tahsin Bey'e gidip konuşacak. Bu notlarını görünce Paşa gerçekten kuşkulandı senden.'

"Fikriye Hanım'ın bu sözleri karşısında sarardığımı bugün bile hatırlıyorum.

"Paşa benden neden şüpheleniyor?" dedim. 'Bir iltimas yapılmışsa, bu iltiması hocalar yapmıştır. Ben kendi kendime iltimas yapamam ya...'

"Mahmut Bey ertesi gün benim okuluma gitmiş ve hocam Tahsin Bey'le görüşmüş, Tahsin Bey ona benim çok iyi bir öğrenci olduğumu söylemiş.

"Kendisine hiçbir surette iltimas yapılmış değildir" demiş.

"Mahmut Bey hocam Tahsin Bey'le bu görüşmesini Mustafa Kemal Paşa'ya nakledince, kendisi çok memnun olmuş.

"Ortada bir iltimas meselesi olmamasına memnun olduğum kadar, Abdürrahim'in böyle yüksek notları hak ederek alması karşısında da memnun oldum" demiş.

"Bana bunları Fikriye Hanım anlattı. Bu durumdan kendisinin de memnun olduğu her halden anlaşılıyordu."

"Çankaya Köşkü'nde benim en büyük zevkim, Mustafa Kemal

Paşa'nın otomobiliyle oynamaktı.

"Otomobilin özellikle şoför koltuğuna oturur, iki elimle sıkı sıkı kavradığım direksiyonu bir o yana, bir bu yana çevirerek, gerçekte duran otomobili, delikanlılık döneminin o sınırsız hayal dünyasındaki dağlardan tepelerden aşırırdım, virajlardan geçirirdim, düz yollarda şimşek hızıyla sürerdim.

"Bu hayal dünyamın, hayal yollarında karşıma çıkan engelleri uyararak için, arada sırada ağzımla 'düt düt' yapardım, yolu engellerden temizledikten sonra da, yine ağzımla 'vın vıın' sesleri çıkararak, biraz önce azalttığım hızımı, yine şimşek hızına çıkarırdım.

"Abdullah Çavuş, ağzımla 'düt düüüt' diyerek klakson çalması ses çıkarmazdı. Fakat otomobilin klaksonuna dokunup aynı sesi otomobilden çıkarmama asla izin vermezdi.

"Otomobilin düdüğünü içerden duyarlar, rahatsız olurlar" derdi.

"Ben de, onun sözünü dinler, otomobilin klaksonuna hiç ama hiç dokunmazdım. 'Düt düüüt' seslerini hep, ağzımla yapardım.

Benim böyle söz dinleyip 'Yapma' denilene yapmamam, Abdullah Çavuş'un güvenini de kazanmama neden olmuştu. Mustafa Kemal Paşa'nın otomobiline tek kişinin parmağını bile değdirmesine izin vermeyen Abdullah Çavuş, işte bu güveni sonucu benim o otomobile binip direksiyon başına geçmeme ve hayal dünyamda turlar atmama ses çıkarmazdı.

"1922 yılı Ağustos'unun son günlerinden birinde, Mustafa Ke-

Türk ordusu İzmir'e girerken... (9 Eylül 1922)

mal Paşa'nın otomobiliyle yine kendi "hayal dünyam"da turlar atmak için geldiğimde, Abdullah Çavuş beni otomobile yaklaştırmadı.

run parçalarını elden geçiriyor, motorun bakımını yapıyorum. Hadi sen şimdi başka yerde oyna, Abdürrahim. Bugün çok işim var benim..."

Otomobili temizlemiş pırl pırl parlatmışsın da, kirletirim diye mi korkuyorsun, Abdullah Çavuş?" dedim.

"Abdullah Çavuş'un yüzünde o gün, hiç de şakaya hazır bir görünüm yoktu.

"Çok işim var, Abdürrahim" dedi ve otomobilin motoru üzerindeki çalışmasına devam etti.

"Otomobildeki bu tür hazırlıkların, uzun bir yolculuk öncesinde yapıldığını çok iyi biliyordum.

"Anladım, anladım, Abdullah Çavuş" dedim. 'Galiba yine uzun bir yolculuk var. Doğru bildim, değil mi?'

"Abdullah Çavuş, başını motordan kaldırdı:

"Yolculuk filan yok" dedi, 'Moto-

"O gece Mustafa Kemal Paşa, yatmadan önce annesine veda etti. Yatak odasına çekilmeden önce annesine geldi ve 'Yarın sabah önemli bir işim var, annem' dedi. 'Sabah çok erken saatte yola çıkacağım. Seni rahatsız etmeyeyim. Elini şimdiden öpeyim, şimdiden veda edeyim sana. Dualarını esirgeme benden.'

"Sonra benim başımı iki elinin arasına aldı. 'Gel bakayım, seni de öpeyim, Abdürrahim' dedi. 'Sabah sen uyanmadan gideceğim ben.'

"Sabah uyandığında otomobil de, otomobilin şoförü Abdullah Çavuş da, yerlerinde yoktu. Mustafa Kemal Paşa'nın yine uzun bir yolculuğa çıktığını hemen anladım."

Mustafa Kemal Paşa'nın çıktığı "uzun yolculuğun ilk haberleri" dört beş gün sonra geldi.

Mustafa Kemal Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, küçük Abdürrahim'in oynamaktan büyük zevk aldığı arabayla İzmir'e giriyor.

Bu haberler, Ankara'dan da duyulan top sesleriydi. Bu sesler, Büyük Tarruz'un sesleriydi. Bir hafta önce elini öpüp veda ettiği annesinin dualarını beklediği bu uzun yolculuğunda Mustafa Kemal Paşa şimdi, önüne kattığı "davetsiz misafir" düşmanın arkasından, İzmir'e yaklaşıyordu.

Abdürrahim Tuncak, tanıdığı olmadığını, fakat "birinci ağızdan" dinlediğini söylediği aşağıdaki bölümü şöyle anlatmaktadır:

"Komutasındaki Türk ordusunun 9 Eylül 1922 günü girdiği İzmir'e Mustafa Kemal Paşa, bir gün sonra 10 Eylül 1922 günü girmiş.

"Çünkü sabrını daha fazla dizginleyememiş."

"Silah arkadaşları, Belkahve'de 'bir süre' beklemesini ısrarla önermişler ve onun İzmir'e 9 Eylül günü girmesini önleyebilmişler. Ar-

kadaşları, aynı ısrarlarını ertesi gün de sürdürmüşler:

"İzmir çok karışık, Paşam' demişler. 'Bir yandan, Yunanlılar'ın çıkardıkları yangınlar devam ediyor, öte yandan, Yunan'ından İngiliz'ine kadar tüm işgalci askerler, kayıklarla vapurlarına kaçıyor. Kentin içinde düzen henüz sağlanamadı. İzmir, karışık... Birkaç gün daha bekleyelim, İzmir'in düzeni sağlandıktan sonra girelim kente...'

"Mustafa Kemal Paşa, 'sabrını sadece bir gün dizginleyebildiği' bu ısrarlara ertesi gün kulak bile vermemiş. 'Haydi bakalım' demiş silah arkadaşları komutanlara. 'Haydi hep birlikte giriyoruz İzmir'e. Kente düzen gerekliyse, onu da biz yaparız...'"•

Gelecek yazı: "Muammer Bey'in üç yabancı dil bilen kızı Latife Hanım, İzmir'de Mustafa Kemal Paşa'nın buzurunda..."

Başkan Kennedy, Batı Berlinliler'e "onları terk etmeyecekleri" güvencesini vermek üzere Haziran 1963'te Berlin Duvarı'nı ziyaret etti ve ünlü açıklamasını orada yaptı: "Ich bin ein Berliner!" Başkan, "Ben bir Berlinli'yim!" demek istiyordu. Ancak, "Berliner" sözcüğünü genelde "marmelatlı çörek" anlamında kullanan Almanlar, "Ben bir marmelatlı çöreğim" diyen Başkan Kennedy'ye çok güldüler!

"Demir Perde" ve... "Marmelatlı Çörek"

2 Ağustos 1961... Sabahın erken saatleri... 20'nci yüzyılın sonuna doğru, Avrupa'da 28 yıl sürecek bir çağdışı uygulama başlıyor, beton bloklarla örülen, ancak özgür dünya tarafından "Demir Perde" olarak adlandırılan Berlin Duvarı'nın temeli atılıyor.

Bir ulusu ikiye bölen bu uygulama, 9 Kasım 1989 akşam saatlerine değin sürecek!

Duvar yaklaşık 5 metre yükseklikte, 155 km. uzunluğunda ve daire biçiminde Doğu Berlin'i kuşatıyordu. Alpha, Bravo ve Charlie adı verilen üç denetim noktasından kente giriş çıkış yapılabiliyordu.

Batı'ya kaçmaya çalışanlara 900 kez ateş edildi. 239 kişi öldü, 200 kişi yaralandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın 1945'te sona ermesi üzerine Almanya, müttefikler (ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa) tarafından dört bölgeye bölündü.

Ülkenin ve Berlin'in geleceği, savaş sonrası yürütülen görüşmelerin ağırlık noktasıydı.

1948'de ABD, İngiltere ve Fransa'nın kendi işgal bölgelerini tek bir özerk yapıda; "Federal Alman Cumhuriyeti-Batı Almanya" olarak birleştirme kararı alması, tansiyonu yükseltti.

Bunun üzerine SSCB, Batılı güçleri kenti terk etmeye zorlamak amacıyla, Batı Berlin'i kuşatma altına aldı. Ancak, İngiltere ve ABD'nin uyguladığı yoğun hava taşımacılığı sonucu, Batı Berlin'e gerekli gıda ve yakıt kesintisiz sağlanınca, SSCB işe yaramayan bu ablukaya Mayıs 1949'da son verdi.

1949-1961 yılları arasında yaklaşık 2 milyon 500 bin kişi Doğu Almanya'dan Batı'ya kaçtı; günlük ortalama 2 bin kişiyi buluyordu. Göçmenlerin çoğunluğu deneyimli işçiler, profesyoneller ve entelektüellerdi. Bunların kaybı Doğu Alman ekonomisini olumsuz etkiliyordu.

Köşeden Bucaktan

**Mehmet
Muhsinoğlu**

Ondokuz yaşındaki Doğu Alman askeri Conrad Schumann'ın 15 Ağustos'ta dikenli telleri aşıp, özgürlüğe doğru koştuğunu gösteren fotoğraf, tüm dünyada "Demir Perde'den Kaçış"ın belgesi olarak ün kazandı.

Sovyet lideri Nikita Kruşçev, SED (Almanya Birleşik Sosyalist Partisi) lideri Walter Ulbricht'e, Batı'ya yönelik bu "exodus"un (toplu göç) durdurulması emrini verdi.

Doğu Alman hükümetinin, kenti Doğu ve Batı olarak ikiye bölen Berlin Duvarı'nı yapmaya başlaması, ABD-SSCB blokları arasındaki ilişkileri kısa süreli de olsa krize sürükledi ve duvar, soğuk savaş döneminin simgesi oldu.

Doğu Berlin'den Batı'ya doğru akan bu "taşkın"ı durdurabilmek amacıyla, Doğu Berlin hükümeti 12 Ağustos 1961 gecesi, Batı Berlin'e giriş noktalarını dikenli tellerle çevirmeye ve nöbetçi kulübeleri kurmaya başladı.

Daha sonraki günler ve haftalar boyu, beton bloklarla duvarlar örüldü, gözetleme kuleleri di-

kildi ve bunların çevresine mayın döşendi.

Berlin Duvarı'nın ilk beton kazıkları Bernauer Caddesi'nde çakılırken, kimi Doğu Alman işçileri gözyaşlarını tutamıyor, makineli tüfeklerle başlarında bekleyen askerlerin gözetimi altında, yüksekliği 4,57 metreye ulaşan duvarı örmeye devam ediyorlardı.

Duvar tümüyle kapanmak üzereyken, 19 yaşındaki Doğu Alman askeri Conrad Schumann'ın 15 Ağustos'ta dikenli telleri aşip, özgürlüğe doğru koştuğunu gösteren fotoğraf, tüm dünyada "Demir Perde'den Kaçış"ın belgesi olarak ün kazandı.

Berlin Duvarı, kentin iki bölgesini birbirinden tümüyle ayırmıştı. ABD hükümeti duvara büyük tepki gösterdi. Askeri komutanlar, buldo-

"Demir Perde" ve... "Marmelatlı Çörek"

zerlerle duvarı yıkmak için planlar bile yapmaya başladılar. Ancak, Sovyetler duvarı korumak için zırhlı birliklerini çevreye konuşlandırınca, Amerikalılar bu işten vazgeçti.

Batı Alman hükümeti, Amerikalılar'ın hareketsiz kalışına çok öfkeleniyor; fakat Başkan John F. Kennedy, "lanet olası duvarın bir savaştan çok daha iyi olduğuna" inanıyordu.

Başkan Kennedy, Batı Berlinliler'e "onları terk etmeyecekleri" güvenmesini vermek üzere, Dallas'ta suikast sonucu öldürülmesinden 5 ay önce, Haziran 1963'te Berlin Duvarı'nı ziyaret etti ve ünlü açıklamasını orada yaptı:

"Ich bin ein Berliner!"

Başkan, "Ben bir Berlinli'yim!" demek istiyordu.

Ancak, "Berliner" sözcüğünü genelde "marmelatlı çörek" anlamında kullanan Almanlar, "Ben bir marmelatlı çöreğim" diyen Başkan Kennedy'ye çok güldüler!

Yıllar boyu soğuk savaşın fiziki simgesi olan Berlin Duvarı, Batı dünyasında sayısız söylev, demeç ve yayınlara malzeme sağlarken, Sovyet blokunda, "Batı kültürü ve kapitalizmin ahlaksız ve aşağılık etkisine karşı zorunlu bir sığınak" olarak tanımlanıyordu.

1989'un sonuna doğru Doğu Avrupa'da komünist hükümetler devrilirken, 9 Kasım akşamı Doğu Al-

manya yönetimi bir açıklama yaparak, Batı Berlin'e geçişle ilgili kısıtlamaların kolaylaştırıldığını duyurdu.

Binlerce kişiden oluşan topluluk, Berlin Duvarı'nda geçit açılmasını istiyordu. Giderek genişleyen gösteriler karşısında, Doğu Alman muhafızları sınırı açmak zorunda kaldılar. Büyük bir coşkuyla duvarın üstüne çıkan göstericiler, anı olarak saklamak için betondan parçalar koparıyor, duvar yazıları ile süslemeler

Berlin Duvarı'nın yıkılışı nedeniyle ABD ve birçok ülkede anı pulları basıldı.

yapıyorlardı. Ertesi gün Doğu Alman askerleri duvarı yıkmaya başladı.

Birçok gözlemcinin değerlendirmesine göre, soğuk savaşın sonu yaklaşıyordu.

1990'da Doğu ve Batı Almanya resmen, yeniden birleşti. •

m.muhsinoglu@gmail.com

her çekirdek bir ağaçtır

Yediğiniz kiraz, vişne,
kayısı, erik şeftali,
çekirdeklerini
çöpe atmayalım.
Her bir meyve çekirdeğinde
bir ağaç saklı olduğunu
unutmayalım.

Toplanan meyve çekirdekleri
Ekim, Kasım ve Aralık
aylarında
Manisa Belediyesi
öncülüğünde
yamaç paraşütçüleri ve
dağcılarımız tarafından
toprakla buluşturulacak.

Amacımız gelecek nesillere
daha yeşil bir Manisa bırakmak!

Balkondan atılan, kavgalarda kullanılan tabanca kurşunlarının tümü ocak söndürmeye ve Türk futboluna darbeler indirmeye yarayan birer ölüm mesajları olduğunu unutmamalıyız. Yeni futbol sezonunda dostluğu, kardeşliği ve barışı çağırmalıyız. İnatla, ısrarla ve de sürekli...

Remzi'yi Düşünürken...

Yeni futbol sezonu, geçmişten günümüze değin yaşanan olumsuzlukları animatıyor istemediğimiz halde... Bir düşünce seline kapılıp gidiyoruz, boyutları yüksek sorular oluşturarak... Ve yaptığı işlemi hiçbir düşünce oluşumuna alamadığımız, bu nedenle de kendilerine "Maganda" dediğimiz bilinçsiz taraftarların sıhlarından çıkan kurşunların birçok aileye gözyaşı döktürdüğünü bir kez daha okuyoruz, sararan takım vım yapraklarında...

Yeni futbol sezonunun görselliği ve dünya çapındaki yıldızların birer birer ülke sınırlarımız içine kayarak yeşil oyun alanlarına düşmeleri, bu onaylanmayan eylemlerin apartman balkonlarında daha sık görülme olasılığını da doğru aklımın bir kenarına adeta çakıyor. Ve sonra Ankaragücü takımının bir dönem en ünlü de-

fans oyuncularından Remzi'nin yaşamını yitiriş biçimini düşünmeye başlıyorum hüznle...

Başkent'in popüler takımının tutulmuşsa günlüğünde, basılmışsa yıllıklarının birçoğunda "Ringo" lakaplı Remzi'nin adına rastlarsınız. Sarı saçları, deniz mavisini gözleri ve harika vücut yapısıyla mitolojik erkek tanımına uygun bu oyuncu, hizmet verdiği yıllar içinde, sporcu gibi yaşamanın ödülleriyle yıl-larca toplayarak aktif futbol yaşamını bitirdi.

Remzi Adana'nın özellikle Balkan ülkelerinden göç ederek anayurtlarına gelenlerden oluşan Köprü Köyü'nde otururdu. Başkentten bel-desine döndü. Ağabeyleriyle birlikte inşaat işlerine girişti.

Remzi futbol birikintileriyle oluşturduğu sermayesini daha da artırmak için, futboldaki çalışkanlığını iş yaşamına da uyguladı. An-

Sporun Dünyası

Metin Gören

karagücü takımının bir dönem ünlü oyuncusu, yeni işinde de mesafeler aldı, yükseldi ve çevrenin tanınmış iş adamlarından biri oldu.

Remzi ve kardeşlerinin yeni işleri Adana'nın Karataş ilçesindeydi. Elli konutluk bir ihaleyi kazanan eski futbolcu işine hemen girişti. Yeni inşaata işçi gerekiyordu. Remzi sürekli Adana-Karataş arasında araç kullanıyor ve sorunu çözmeye çalışıyordu. Remzi bir hafta içinde, birçok kez Adana'da anlaşıtı işçileri Karataş'a taşıdı. Ankaragücü takımının eski oyuncusu taşıma işlemleri sonunda yorgun bir biçimde evine geldi. Uyumak istiyordu. Eşinden rahatsız edilmemesini istedi, uykuya daldı. Bir süre sonra eşi eski futbolcu uyandırmak zorunda kaldı. Karataş'tan ağabeyi telefon etmiş, yirmibeş işçiyeye daha gereksinimi olduğunu söylemişti. Remzi "pick-up" biçiminde tanımlanan arkası açık mini araca aldığı işçileri Karataş'a doğru yönlendirdiğinde Çukurova'nın en büyük beldesinde güneş kızılığını tüketmiş, lacivert gölgeler zamana eğişen olmuştu.

Remzi yanına aldığı iki işçi ile sohbet ediyordu. Günlerden pazarı ve Fenerbahçe ile Galatasaray arasındaki ezeli rekabete dayalı maç da yeni bitmişti. İşçilerden biri Fenerbahçeli'ydı ve Galatasaraylı olan öteki arkadaşını kızdırıyor, direksiyondaki tarafsız Remzi de onların bu ilginç tartışmasını dinleyerek Karataş'a doğru keyifle yol alıyordu. Adana-Karataş arasında Mihmandar adında bir belde vardı. Remzi'nin kullandığı araç beldeye girince, bir dönemin ünlü oyuncu-

su aracını kent içi hız kurallarına uygun kullanmaya başladı. İçinde yirmibeş işçinin bulunduğu araç, bir anda birbirlerine acımasızca vuran, kesici ve yaralayıcı aletleri kullanmaktan çekinmeden kavga eden bir grupla karşılaştı. Remzi aracını ağır ağır olay yerinden uzaklaştırıyordu. Ünlü futbolcu birden "Bana birşeyler oluyor" dedi ve başı direksiyonun üzerine adeta bir külçe gibi düştü. Şakağından yanağına doğru ince bir kan akıyordu. Ve maganda kurşunlarından biri sarı saçları, mavi gözleri ve çelik gibi vücut yapısıyla mitolojik erkek tipi tanımını onaylayan Remzi'nin canını direksiyon başında ve yanındaki işçilerin yaşam çizgilerini teğet geçerek almıştı.

Kavga edenler, taraftarı oldukları takımlarını çağdışı bir mantıkla ve de sözde savunmak adına taş, sopa ve silaha sarılarak, İstanbul'dan kilometrelerce uzakta Mihmandar adındaki bir belde, ünlü bir futbolcunun beynine sapladıkları serseri bir kurşunla acılar saçarak, gözyaşı döktürerek anlamsız görevlerini bilinçsizce yerine getirmiş mi oldular?.. Bu tip insanlara "Taraftar" diyebilmenin haklı gerekçeleri olabilir miydi?..

Balkondan atılan, kavgalarda kullanılan tabanca kurşunlarının tümü ocak söndürmeye ve Türk futboluna darbe indirmeye yarayan birer ölüm mesajları olduğunu unutmamalıyız. Yeni futbol sezonunda dostluğu, kardeşliği ve barışı çağırmalıyız. İnatla, ısrarla ve de sürekli...•

MetinGoren@butundunya.com.tr

İki bölümden oluşan bu dizimizde, insanlığın evrimine katkıda bulunan kişilerin önce, "insansal özelliklerini yansıtan yaşam öyküleri"ni sunuyor, sonra da ileriki sayfalarımızda, bu kişinin insanlığa katkısını açıklıyoruz.

Cam Armonikanın Babası

Cam armonika 18'inci yüzyılın çok popüler bir enstrümanı oldu. Kabramanımız, bu yeni buluşu olan enstrümanı yolculuklarında bile yanında taşıyor, her gittiği yerde dostlarına konserler veriyor, hem onları eğlendiriyor hem de kendini dinlendiriyordu. Eşi Deborah, armonikadan çıkan sesleri "meleklerin müziği" olarak nitelendiriyordu.

1757 yılında, Amerika'dan İngiltere'ye görevli olarak gönderilmişti. Londra'da bulunduğu süre içinde, bu güzel bulundığı tüm kültürel olanaklarından yararlanmaya kararlıydı. Bunun için de konserleri izliyor, sergilere gidiyor, kütüphaneleri dolaşılıyor, kısaca günlerini dolu dolu yaşamaya çalışıyordu. Bir gece arkadaşları onu Richard Puckridge adlı amatör bir müzisyenin konserine götürdüler. Bu müzisyenin çaldığı enstrüman çok ilginçti. Önünde 15 civarında irili ufaklı cam bardak yan yana dizilmişti ve her bardak, farklı düzeyde su ile doluydu. Puckridge, bardakların önünde yerini aldı, önce parmaklarını su ile ıslattı.

Sonra nemli parmak uçlarını bardakların ağız kenarında dolaştırmaya başladı. Camın titreşimi sonucu ortaya çıkan güzel sesler yayılıyordu. Bardakların birinden diğerine atladıkça farklı titreşimdeki sesler, farklı notalar gibi algılanıyor ve sonuçta ortaya güzel, etkileyici bir beste çıkıyordu.

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel Aksoy

Bu bardak setine "Müzikli bardaklar" ya da "Şarkı söyleyen bardaklar" denildiğini öğrendi. Bu bardaklarla verilen amatör konserler, son zamanlarda Londra'da çok popülermiş. Kahramanımız bu gösteriden çok etkilenmişti. Duyduğu sihirli sesleri bir türlü unutamıyordu. Her zaman olduğu gibi bu konuya da bilimsel olarak yaklaştı.

Bardak setini bir enstrümana nasıl dönüştürebilirdi?

Bir cam üfleyici buldu ve onunla birlikte çalışmaya başladı. Birkaç düzine yarım küre biçiminde kaplar hazırlattı. Her bir kap farklı büyüklük ve kalınlıktaydı. Böylece farklı sesler çıkaracaklardı. Bu da farklı notalar demekti. Kapların tabanında, tam ortadan bir delik açtı. Otuzyediyane yarım küreyi demir bir çubuk üzerine yatmış biçimde yanyana, büyükten küçüğe doğru monte etti. Bir camın kenarı, diğerinin üzerini örtüyor; ama dokunmuyordu. Kayarak birbirlerine çarpıp çarpmaması için de aralarına mantar tıplar koydu. Hangi yarım kürenin hangi notayı verdiğinin kolayca anlaşılabilmesi için de farklı renklerde boyayarak bir çeşit kodlama yaptı. Cam kapların sıralandığı demir çubuk, ayak pedalı ile çevrilen bir tekere bağlanmıştı. Pedala basınca teker dönüyor, o da demir çubuğa monte edilmiş cam kapları hızla çeviriyordu. Fırıl fırıl dönen kapların kenarlarına ıslak parmaklarla dokunulduğunda müzikal sesler çıkıyordu. Aleti 1761 yılında tamamladı. Bu yeni enstrümana "Cam armonika" adını verdi. Nedenine gelince, "armoni" ya da "harmoni"nin sözlük anlamı çeşitli sesler arasındaki

kulağa hoş gelen uyum demekti.

Cam armonika 18'inci yüzyılın çok popüler bir enstrümanı oldu. Kahramanımız, bu yeni buluşu olan enstrümanı yolculuklarında bile yanında taşıyor, her gittiği yerde dostlarına konserler veriyor, hem onları eğlendiriyor hem de kendini dinlendiriyordu. Eşi Deborah, armonikadan çıkan sesleri "meleklerin müziği" olarak niteliyordu.

Bu yeni buluş, çok kısa zamanda Avrupa'da ve sonra Amerika'da yayıldı. Beethoven, Mozart, Donizetti gibi besteciler özellikle armonika için yapıtlar bestelediler.

Cam armonika'nın hızla artan popüleritesi 19'uncu yüzyıl başından itibaren azalmaya başladı ve 1820'lere gelindiğinde tümüyle unutuldu.

Araştırmaya ve yaratmaya doymayan kahramanımız, bu sansasyonel aletin yapımında önceleri sodyumlu ya da kurşunlu camlar kullanıyordu. Ama sonradan saf kristal camlar kullanılarak çok daha güzel, temiz ve etkileyici sesler elde etti.

Çocukluğunda yalnızca iki yıl okula gidebilen; ama kendini yetiştirerek devlet kademelerinde çok önemli görevler alan, birçok buluşu olan bu Amerikalı devlet adamını daha yakından tanımak için lütfen 112'nci sayfamıza bakınız. •

Küçük kız koşarak annesinin yanına geldi ve babasının düştüğü bayıldığini söyledi.

"Yanımda da, ambalajı açılmış kocaman bir kutu var" dedi.

Annesi sevinçle ellerini birbirine vurdu.

"Oh, oh..." dedi. "Demek yeni kürkümü göndermişler mağazadan." •

Başka yerde olsa, yaşamı böylesine renkli ve hareketli geçen böyle bir deniz adamının romanını yazarlar, filmini çevirirler, dizisini yaparlar. Bizdeyse, yazık ki İhya Kaptan'ı yakınlarından başka kimsecikler artık anımsamıyor. Yalnız onu mu? Onun gibi pek çok deniz adamını da... Bu vurdumduymazlığımız için affet bizleri sen; ışıklar içinde yat, İhya Kaptan...

"Of! Off! Geminin Adı Bile Silindi!"

Denizyolları'nın ünlü bir İhya Kaptan'ı vardı. Dededen denizci... Yıllarını hep denizlerde geçirmiş. Yaşamı boyuca bir maceradan ötekine koşmuş, durmuş. Altı yıl boyunca Rusya'da tutsak kalmış! Sonra da nasıl yaptıysa, kaçmayı başarmış! Yıllarca nice badireler, nice büyük fırtınalar atlatmış.

Uzun ve yorucu seferlerden ailesinin yanına döndüğünde, eşini, çocuklarını çevresine toplar, onlara heyecan içinde sefer boyunca atlattığı fırtınaları anlatırmış. Sonunda da, "Of! Off! Dalgaların şiddetinden geminin adı bile silindi, git-ti!" dermiş.

Mehmet İhya Kaptan 1895, İstanbul doğumlu... Küçük yaşta gemiciliğe heves etmiş. Dedesi Hasan

Kaptan da yıllarca Haliç'te çalışmış bir deniz kurdu... "Armut dibine düşer" derler ya, deniz sevgisi, besbelli ona dedesinden geçmiş. Dönem, II. Abdülhamid dönemi... Genç Mehmet İhya, Ticaret-i Bahriye ve Çarkçı Mekteb-i Âlisi'ni bitirmiş. Ondokuz yaşında, gencecik bir delikanlıyken Seyr-i Sefain'in önce Seyhun, sonra da Bezm-i Âlem gemisinde çalışmaya başlamış.

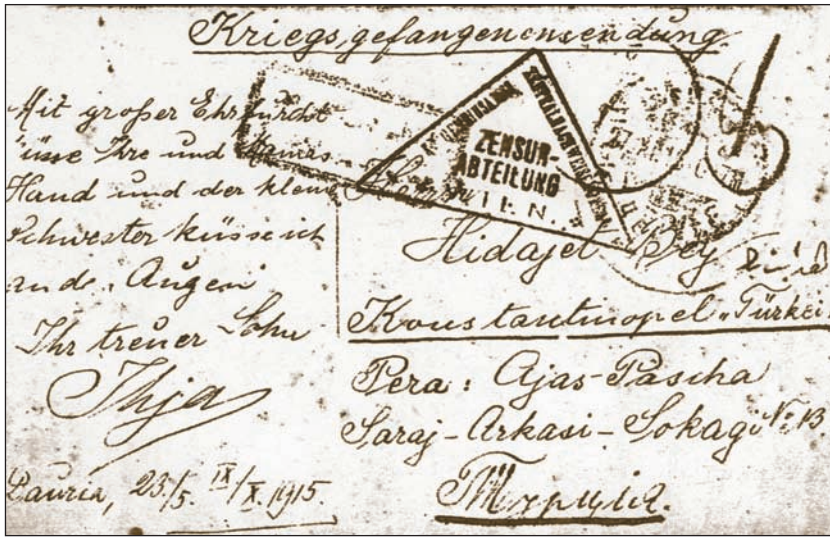
Bezm-i Âlem, İdare-i Mahsusa'nın en büyük, en rahat gemi-

lerinden... İngiliz yapısı... 4.500 gros tonluk, iki direkli, kocaman bacalı, adeta transatlantik yavrusu bir gemi... Önceleri Bremen-New York arasında Atlantik ötesi seferlerde kullanılmış. Sonra da Bremen-Sydney arasında... 1906'da İdare-i Mahsusa satın almış, daha çok Karadeniz

Özlemin Tadı Başkadır

Eser Tutel

Mehmet İhya Kaptan'ın Sibiry'a'dan tutsaklığının birinci yılında gönderdiği kartpostal...

hattında çalıştırılmaya başlanmış. İhya Kaptan, o yıllarda işte bu Bezm-i Âlem gemisinde genç bir mülazım kaptan... Ondokuz, yirmi yaşında... Aslında, koca geminin en genç zabiti...

Birinci Dünya Savaşı'nın henüz patladığı günler... 14 Ekim 1914'te, Karadeniz'de seyir halindeyken Ereğli açıklarında "Sviatoj Jevstafi" adlı Rus denizaltısı birden karşısına çıkıp yollarını kesmiş! Sonra da gözünün yaşına bakmadan koca gemiyi Karadeniz'in karanlık derinliklerine göndermekte kuşkuya düşmemiş!

Denizin ortasında öyle bir can pazarı yaşanmış ki, anlatmakla tanımlanamaz. Yine de Rus denizcilerinin arasında merhametli kimseler olsa gerek, toplayabil-

dikleri kazazedeleri toplayıp gemiye almışlar. Bu şanslı denizciler arasında genç mülazım kaptan Mehmet İhya da varmış.

Böylece, genç denizcinin ne zaman sona ereceğini bilemediği tutsaklık yaşamı başlamış. Genç Mehmet İhya, tutsaklık yaşamının ilk yılında ailesine yalnızca bir kartpostal atabilmiş, o da yalnızca yaşadığına ilişkin....

Yıllar yılları kovalamış. Ama bir türlü serbest bırakılacağı yok! O sırada 1917 Ekim'inde Sovyet İhtilâli olmuş. Koca Rusya benzeri görülmemiş bir çalkantılı dönemin içine yuvarlanmış. Mehmet İhya, nasıl yaptıysa yapmış, bir kolayını bularak kaçmayı başarmış. Başarmış; ama Türk sınırına değin gelmesi hiç de kolay değil! O da Trans-Sibiry'a adı verilen Rus trenine gizlenip uçsuz bu-

caksız Sibiry'a'yı kat ederek Vladivostok Limanı'na varmış.

Vladivostok, koca Sibiry'a'nın en doğu ucu... Japonya ile karşı karşıya... Güneş, Rus topraklarında Vladivostok üzerinden doğuyor. Zaten "Vostok" sözcüğü de o ülkenin dilinde "Şafak" anlamına geliyor. Yine nasıl becerdiyse, kendine bir Arnavut pasaportu çıkarmış. Hareket etmeye hazırlanan külüstür bir gemiye denizci olarak girmiş.

Yıl, 1920... Yirmibeş yaşındaki Mehmet İhya'nın bindiği gemi günü gelince yola koyularak güney denizlerine inmiş, derken batıya dönerek Hindistan'ın güneyinden dolaşmış. Sonra Kızıldeniz'e girmiş. Süveyş Kanalı'ndan geçerek doğruca İtalya'ya dümen kırmış. Genç Mehmet İhya İtalya'da karaya çıkınca bir tren binerek doğruca Viyana'ya gitmiş.

Derken birkaç hafta sonra, tak tak evin kapısı çalınmış: Bir de bakmışlar ki, Mehmet İhya! Annesinin, altı yıldır öldüğünü sandığı oğlunu karşısında görünce ayılıp bayıldığını tahmin etmek zor olmasa gerek.

Mehmet İhya'nın ilk işi, Türkiye Seyri Sefain İdaresi'ne baş-

vurarak yaşadığını bildirmek olmuş. İşletmeye başvurarak eski işine devam etmek istediğini bildirmiş. Kendisine altı yıllık tutsaklığı sırasında biriken maaşla-

Mehmet İhya Kaptan, yaşamı boyunca bir maceradan ötekine koştı, durdu.

rını verdikleri zaman, eline topluca bir para geçmiş!

O günlerde ülkede padişahlık tarihe karışmış, cumhuriyet yönetimi henüz yeni kurulmuşmuş.

Herkes geleceğe güvenle bakıyor; ama ülke sıkıntı içinde...

Özellikle de Seyr-i Sefanın İdaresi çok zor durumdaymış. Gemilerin çoğu elden çıkartıldığı için genç İhya'yı Şehir Hatları'nın Haydarpaşa vapuruna vermişler. Neyse ki, bir süre sonra ünlü Gülcemal gemisine terfi ettirmişler. Hemen sonra da Gülnihal'e... Bu küçük; ama iki bacalı yolcu ve yük gemisinde ünlü Cemal Kaptan'ın ikincisi olmuş. Derken idarenin en güzel gemilerinden, burnu cıvadrallı Cumhuriyet gemisine geçirmişler. Ve, sonunda eski gemisi Gülnihal'in süvariliğine! Arkasından da o güzeller güzeli Aksu'nun süvarisi olmuş.

Artık Denizyolları'nın en saygın, en değerli, en deneyimli kaptanlarından biridir İhya Kaptan... Hem yakın hem de uzak yol süvarilik şahadetnamesi vardır.

Bir süre sonra enspektörlüğe getirmişler. Bir süre sonra da Liman İşletmesi müdürlüğüne...

İhya Kaptan'ın 1952'de emekli olduğunu görüyoruz. O tarihte 57 yaşındadır. Gençlik yıllarını Rusya'da tutsak olarak, sonra da

gemilerle denizlerde geçiren süvarimiz, yaşamının son yıllarında köşesine çekilip gönlünce yaşamayı çoktan fazlasıyla hak etmiştir. Yıllar, yılları kovalamış. Bu gönlünce yaşamaya çalıştığı, yılların yorgunluğunu üzerinden atmaya çalıştığı dönem ancak 1965 yılına değin sürmüştür.

İhya Kaptan artık, kendisini candan sevenlerin gönüllerinde yaşayacaktır.

Evet... Denizyolları'nın ünlü bir İhya Kaptan'ı vardı. Gençliği Rusya'da tutsaklıkta geçmişti. Orta yaşlılığı da gemilerde, azgın denizlerde...

Başka yerde olsa, yaşamı böylesine renkli ve hareketli geçen böyle bir deniz adamının romanını yazarlar, filmi çevirirler, dizisini yaparlar.

Bizdeyse, yazık ki İhya Kaptan'ı yakınlarından başka kimsecikler artık anımsamıyor. Yalnız onu mu? Onun gibi pek çok deniz adamını da...

Bu vurdumduymazlığımız için affet bizleri sen; ışıklar içinde yat, İhya Kaptan...•

EserTutel@butundunya.com.tr

Mehmet İhya Kaptan, hangi yıl, hangi gemilerde çalıştı?

•1914, Seybun vapuru mü'lâzım kaptanı, •1914, Bezm-i Âlem vapuru mü'lâzım kaptanı, •1920, Köprü ihtiyat mü'lâzım kaptanı, •1922, Haydarpaşa vapuru süvarisi, •1925, Bağdat vapuru süvarisi, •1927, Gelibolu vapuru süvarisi, •1927, Gülcemal vapuru ikinci kaptanı, •1930, Ege vapuru ikinci kaptanı, •1933, Gülnihal vapuru süvarisi, •1936, Gülcemal vapuru süvarisi, •1936, Aksu vapuru süvarisi, •1938, Fabrika-Havuzlar Müdürlüğü şef, •1939, D. Denizyolları İşletme Şb. ihtiyat kaptanı, •1940, Güverte enspektörü, •1944, İstanbul Liman İşletmesi müdürü. •

Birçok Yönden Eşsiz Bir Hayvan

Bukalemun

Türkiye'de ilk kez bukalemun gördüğümde, bir özgü özellikleri hakkında daha yanlılık olduğu çok bilgi sahibi olduktan sonra, onun bu özel sınıflandırmayı hak ettiğine tüm düşünmüşüm. Yol kenarında yavaş yavaş sürünen hayvan, Amerika'da gördüğüm bukalemunlara hiç benzermiyordu. Daha çok, minyatür bir dinazor ya da ejderhayı andırıyordu.

Bir Başka Bakış

Cheryl Tanrıverdi

Türkiye'de gördüğüm bukalemunun "gerçek bukalemun" olduğunu öğrendim, "Amerikan bukalemunu" olarak adlandırılansa tümüyle farklı bir kertenkele ailesinin üyesi. "Gerçek bukalemun"un kendine hayvan ve bitki türlerine olduğu gibi onun da yok olmakla karşı

Bukalemunun varlığı dünyada herşeyin yolunda gittiğinin ve doğanın dengesinin bozulmamış olduğunun bir göstergesiymiş gibi geliyor.

karşıya kaldığını düşünüyorum. Ne yazık ki, o da onlardan biri.

Görkemli bir hayvan olan bukalemun kahverengi, yeşil, mavi, sarı, kırmızı, siyah ve beyaz renklerle çeşitli çizgi ve beneklerle bürünmesiyle biliniyor. Yaygın olarak bilinenin aksine bukalemunlar kendi istekleri doğrultusunda sayısız renge bürünme yeteneğine sahip değiller ve gizlenmek için renkten yararlanmıyorlar. Doğal renkleri doğayla zaten uyuyor. Derileri ısı ve ışığa bağlı olarak renk değiştiriyor. Değişen renkler aynı zamanda korku, saldırganlık, zafer, yenilgi ya da eşe karşı istek belirtmek gibi birer iletişim biçimi.

Bukalemunun şeffaf dış derisinin altında kırmızı ve sarı pigmentlerden oluşan iki adet hücre tabakası bulunuyor. Altlarında ise mavi ve beyaz ışığı yansıtan hücre tabakala-

rı, daha da derinlerde kahverengi hücre tabakası var. Bu hücreler ışık, sıcaklık ve iç kimyasal tepkimeler karşısında genişleyip büzülüyorlar. Bukalemunun yeşil olmasının nedeni büzülen sarı hücrelerin mavi yansıtan ışığın süzülmesine izin vermesi. Bukalemunun rengi sarıya dönüştüğünde, sarı hücreler mavi yansıtan ışığın geçmesini engellemek için genişlemiş oluyorlar.

Çocukluğumdan buyana bildiğim "Amerikan bukalemunu" (doğru adı "yeşil anole") gibi kimi kertenkele türleri de renk değiştirebiliyorlar. Ancak, gerçek bukalemunlarda meydana gelen parlak ve belirgin değişikliklere göre onların yeşilden kahverengiye renk değişimleri daha az ayırdına varılır nitelikte oluyor.

Bukalemunların kendilerinin öteki kertenkele türlerinden ayıran birçok eşsiz özellikleri daha var.

Bukalemunun değişen renkleri korku, saldırganlık, zafer, yenilgi ya da eşe karşı istek belirtmek gibi birer iletişim biçimi.

Örneğin ayak parmakları ikili ve üçlü birer grup olmak üzere birleşik, böylece ağaç dallarını daha sıkı kavrayabiliyorlar. Uzun kuyrukları da ağaçlara asılmalarına yardımcı oluyor.

Sürüngenler arasında onların gözleri gibi gözlere sahip olan yok. Üst ve alt göz kapakları görmeye yetecek büyüklükte bir delik dışında birleşikler. Gözler aynı anda iki ayrı nesneyi gözetlemek amacıyla ayrı yönlere bakıp ayrı şeylere odaklanabiliyor, bu da onlara 360 derecelik bir bakış açısı sağlıyor. İki göz de son derece keskin bir görüş açısıyla tek bir yöne odaklanabiliyor ya da bir göz avına odaklanmışken ötekisi tehlikeye karşı tetikte bekleyebiliyor. Bukalemun dakikada yalnızca oniki adım atan çok yavaş bir hayvan olduğundan, bu av tekniği yaşamı-

nı sürdürebilmesi açısından onun için büyük önem taşıyor.

Bukalemunların vücutlarının birbuçuk kat uzunluğuna değin çıkan şaşkırtıcı uzunlukta dilleri var. Sonunda yapışkan bir uçla dil ağızdan bir piston gibi çıkıyor. O denli hızlı ki insan gözüyle görülemiyor bile. İleri teknoloji kullanılarak, hızının saatte 21,6 km. olduğu ölçülmüş.

Dil hedefi vurduğunda, bir vakum oluşturuyor ve hemen ağıza geri giriyor. Güçlü çene yiyeceği bir çırpıda mideye indiriyor. Bukalemunlar genellikle böcek yiyorlar; ancak daha büyük türlerin küçük kuş ve öteki kertenkeleleri yedikleri biliniyor.

Bukalemun türleri Afrika, Güney Avrupa ve Asya'da bulunuyor. Afrika adası Madagaskar'daki bukalemun nüfusu, yalnızca orada yaşayan

Bukalemunun doğal renkleri doğaya uyuyor.

ellidokuz türle dünyanın en büyük bukalemun sürüsü durumunda.

Tüm Akdeniz ve Orta Doğu Avrupa ya da Akdeniz bukalemunu olarak da bilinen, Türkiye'deki türün adı "*Chamaeleo chamaeleon*"dur. Habitatında genellikle bir su kaynağı yakınındaki yarı çöl ya da kıyı kesimindeki bodur çalılıklar ve ormanlar yer alıyor. Genellikle ağaç dallarında bulunuyor.

Ormanlar küçüldükçe vahşi yaşamdaki bukalemunların sayısında düşüş oluyor. Öteki tehditler arasında hava kirliliği, yapılaşma, iklim değişikliği ve de yasadışı evcil hayvan ticareti var. Evcil bukalemunlar özellikle gelişmiş ülkelerde giderek daha da gözde olmaya başladı. Bukalemunlar yasaya uygun olarak özellikle bu amaç için yetiştirildiklerinde doğal nüfusları bundan etkilenmiyor. Ne yazık ki

vahşi bukalemunlar yasadışı biçimlerde toplanıp satılıyorlar, bu da kimi türleri tümüyle yok olma noktasına getiriyor.

Türkiye'deki sorumluluk sahibi evcil hayvan mağazaları yalnızca yasal türleri satma konusunda bilinçliler. Türkiye'nin de taraflarından biri olduğu CITES gibi anlaşmalarla uluslararası bitki ve hayvan ticareti sıkı bir biçimde denetleniyor.

Kendine özgü gereksinimleri olduğundan ve ele alınmaktan hoşlanmadığından, evcil bir bukalemun almaya karar verirken özellikle de ilk kez besleyecek olanlar için uygun bir hayvan olmadığını aklınızda bulundurun.

Türkiye'de henüz nesli tükeniyor olmasa da, Akdeniz bukalemunları eskiye göre azalmış durumda. Geçenlerde bahçemdeki ağacın dalında bir bukalemun gördüğümde, hemen fotoğrafını çek-

Bukalemun birçok yönden eşsiz bir hayvan...

mek için harekete geçtim. Evimizin olduğu bölgedeki bina sayısı arttıkça, doğada bir daha bukalemun görüp göremeyeceğimden emin olmamaya başladım.

Birkaç hafta önce ormanlık bölgede yürürken gördüğüm bir olay aklıma geldi. Gelişmiş kameralar ve bir tripod ile iki profesyonel fotoğrafçı ormanda yerde oynayan iki sincabın fotoğraflarını çekiyorlardı. "Böylesi bir ilgiyi hak edecek denli ne zaman azaldı ki bu sincaplar" diye düşündüm. Gezgin ve yazar Evliya Çelebi'ye göre bir zamanlar o denli çok sincap varmış ki, bu sincaplar Anadolu'yu yere hiç değmeden baştan başa ağaçtan ağaca atlayarak geçermiş. Artık Çelebi'nin sözünü doğrulayacak denli ne ağaç var ne de sincap...

Yalnızca Türkiye'de değil, diğer birçok yerde de türler azalı-

yor. Bunların arasında sincap ve tavşan gibi her zaman görmeye alışık olduğumuz hayvanlar da var. Keklik ve turaç gibi bildik kuşlar da artık soyu tükenmekte olan hayvanlardan. Kartal ve şahin türleri de öyle. Türkiye'nin dünyaca ünlü orkide çeşitleri gibi birçok bitki de tehdit altında. Hiçbir şey yapılmazsa, bu bitkiler ve hayvanlar tümüyle yok olabilir.

Umarım arka bahçemde gördüğüm bukalemun, görmüş olduğum son bukalemun değildir. Aslında bir yandan da biliyorum ki, bir bukalemun yaşamak için daha açık bir alanın olduğu farklı bir habitata gereksinim duyar. Saygı ve korumamızı bekleyen, yaşayan öteki birçok canlının geleceği gibi onun da geleceği bizim elimizde...•

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanrıverdi@butundunya.com.tr

Pulitzer Ödülü'ne Sahip Bir Yazar:

Thornton Wilder

Thornton Wilder (1897-1975) Amerikalı bir diplomatın oğlu olarak Wisconsin eyaletinin Madison kentinde dünyaya geldi. Babasının görevi nedeniyle çocukluğunu Çin'de geçirdi. 1920 yılında Yale Üniversitesi'nden mezun oldu. İlk romanı "The Cabala"yı 1928 yılında kendisine Pulitzer Ödülü kazandıran "San Luis Rey Köprüsü" adlı romanı izledi. Wilder 1930-37 yılları arasında Chicago Üniversitesi'nde öğretim üyesi yaptı.

Thornton Wilder yazarlıktaki başarısının büyük bir bölümünü yazdığı oyunlara borçludur. Filme de çekilen "Our Town" (Kasabamız) adlı oyunuyla 1938 yılında ikinci kez Pulitzer Ödülü'nün sahibi oldu. "Matchmaker" (Çöpçatan) adlı oyunu daha sonra Broadway'de sahnelenen ve filme de çekilen "Hello Dolly" müzikaline dönüştürüldü.

Wilder yedi roman, üç oyun, kısa öyküler, denemeler ve makaleler yazmıştır. •

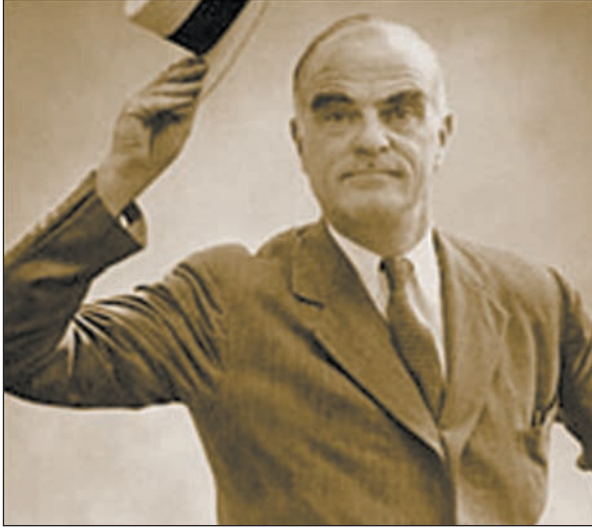
Lütfen sayfayı çeviriniz →

Öyküleriyle Öykücüler

**Haluk
Erdemol**

Thornton Wilder'dan Bir Öykü:

Savaş Gemisi

18'inci yüzyılın başlarında Londra'dan Avustralya'ya doğru yola çıkan Trumpe-ter adlı gemi gideceği yere hiçbir zaman ulaşamadı. Yolcu olarak aileleriyle birlikte 100 kadar tutuklu taşımakta olan bu gemiden kurtulan birine ait herhangi bir ize ya da yitik gemiyle ilişkisi saptanabilen bir eşyaya rastlanmadı. Oysa gemidekilerin tümü yitmemişti. Kaptan ve tayfaların çoğu gemiyi batıran fırtına sırasında boğulmuşlar, yolcuların, özellikle çocukların çoğu da kazadan sonraki zor günlerde ölmüşlerdi. Fakat sayıları yüzün üzerinde bir bölük kazazede Avustralya'nın ba-

tısındaki ıssız bir adaya yerleşmeyi başarmışlar, adanın adını hemen England koymuşlardı.

Birkaç kuşak boyu süren sözel aktarımlar sonucu adanın adı İnglan'a dönüştü. Zamanın akışı içinde insanların becerileri uygun bir yaşama ortamı oluşturdu. Bir kili-se, okul, toplantı binası, hatta bir tiyatro bile yaptılar. Yüz yıl içinde adalılarının nüfusu iki katına çıktı. Fakat 1870 yılında büyük bir olasılıkla beslenme dengesizliği yüzünden çıkan bir hastalık sonucu epey kayıp verdiler. Birkaç yıl sonra, kuzey ufkunda gündoğumu sırasında gözüküp kaybolan bir adayı keşif amacıyla derme çatma bir

tekneye binerek denize açılan 10-15 kadar işbilir erkeğin yitişi ile daha da azaldı sayıları.

1880'de adaya yeni bir kazazede ayak bastı. Açık denizde bir kayıkta günlerce sürüklenip durmuş Finli bir denizciydi bu. İnglan'lılara dış dünya ile ilgili bilgi vermeye yeter düzeyde İngilizce öğrenmesi için birkaç yıl geçmesi gerekti. Söylediği şeyler ise Napolyon'un savaşları, bir İngiliz kraliçesi üzerine birkaç haber kırıntısı ve Baltık politikalarına ilişkin ayrıntılı bilgiden ibaret kaldı. Bu denizci geçirdiği kötü günlerin etkilerinden bir türlü kurtulamadan ve iyileşme sürecini tamamlayamadan adadaki altıncı yılında öldü. Başkaca hiçbir ziyaretçi uğramadı adaya; ufukta hiçbir gemi görünmedi ve İnglan'lılar yerleşme merkezlerinin arkasındaki tepede duran imdat işareti yükseltiyi dikili tutmaya artık özen göstermez oldular.

Adaya ilk ayak basan kazazedeler arasında okuma, yazma ve hesap yapmasını bilenlerin sayısı çok azdı; üstelik bu etkinliklerinde kusursuz oldukları söylenemezdi. Topluluk yazılı ortama gereksinme duyup da bu amaçla kağıt benzeri bir buluş geliştirdiğinde bu kişiler çoktan yaşlanmışlardı. Öte yandan dış dünyanın ilim ve irfanını, özellikle dine ilişkin her türlü bilgiyi geri kazanma tutkusu sarmıştı topluluğu. Bu iş için yazıcılar görevlendirildi ve İncil'den veya ilahilerden belleklerinde bir şeyler kalmış olan herkes anımsayabildiği oranda katkıda bulundu. Böylece küçük bir güldestenin yazımına giri-

şildi. Yazıya geçirilenlerin arasında Bunyan'ın "Pilgrim's Progress" adlı yapıtının kaba bir özeti, nikah ve cenaze törenlerinden kimi okuma parçaları ve birkaç tane de İngiliz-İskoç baladı vardı. İşte böyle bir kitaplıkla donatılan okula gider oldu adalılar. Okulda toprak ürünleri, hayvanlar ve alet edavat gibi konular da işleniyordu. Coğrafya ise dünyadan ve İngiliz adalarına ait kimi belirsiz haritalarla Londra'nın, Plymouth'un ve Bristol'ün ayrıntılı tanımlarından ibaretti. Ondokuzuncu yüzyılın başında müzik konusunda yetenekli olduğunu kanıtlayan bir adam kendi uğraşları sonunda kimi müzik aletleri yaptı. Belleklerde kalan ezgilerin tınlarına dayanarak yenilerini de kattı yaptığı aletlere. Bundan hemen sonra bu kez ozan olma yolunda yetenek sergileyen bir genç çok sayıda, soluklu dizeler yazdı. Genç bir kadın üçgen ve dörtgenler üzerinde epey kafa yorarak onlardan Öklid'in ilk kitaplarında yer alan bilgilere ulaştı ve elli yılda adada matematikle uğraşan bir grubun oluşmasını sağladı.

1870 yılında baş gösteren salgına dek topluluğun sağlığı çok iyiydi; ama sonraları hızla kötüleşti. Hiç kuşkusuz bu olguda beslenmenin tek-düzeliğinin ve kan bağı birlikteliklerinin büyük payı vardı. Unutulmaması gereken en büyük etken ise "Bir adada tıklıp kalmak" biçiminde nitelendirilebilecek olan tinsel nedendi. Aslında ada toplumu İnglan'dan ayrılmak ve dış dünyayı tanımak gibi isteklerin ayrıntısında bile değildi, yine de ken-

dilerini yitmiş, Tanrı'dan uzak ve amaçsız duyumsuyorlardı.

Zaman zaman ortaya çıkan, güçlü kişilikleriyle toplum içinde sivrilen insanlar bu kısıtlı var olma durumunun sorunlarını ve olanaklarını bile insan olmanın saygınlığını haklı göstermeye yeterli buldular. Fakat çoğunluk huysuz ve kayıtsız bir biçimde akan zamana bıraktı kendini. Çocukların çoğu doğum sırasında öldü, kalanların çoğu da çevreyle uyumsuz ve kavgacı kişilikler edinerek büyüdü. Adadaki meyvelerin mayalandırılmasıyla elde edilen bir tür içki yüzünden ortalık ayaşlarla doldu. Fakat hepsinden daha çarpıcı olan gerçek, yerleşim alanının küçük ve adalılardan birbirleriyle birkaç göbekten akraba olmalarına karşın, İngilizlerin kendi aralarında bölünmüş bir yaşam sürdürdükleri ve birbirlerine güven duymadıkları için sık sık, arada kanlı da olan çatışmaların çıkmasıydı.

1910 yılında İngilizlerin yerleşim merkezi olan Lunnon'da uyarca yaşayan yalnızca oniki yetişkin kalmış, bunlar da adanın uzak kuytu köşelerindeki kaçınık kişileri geri kazanmak için çaba göstermez olmuşlardı. Kendisine verilen unvanla İngilizlerin reisi John Weever topluluğu canlandırmak için çok çaba gösterdi. Yeni buluşlar, yazılar ve beceriler için ödüller ortaya koydu. En büyük oğlu Roja bu özendirme çağrısını diğerlerinden önce algılayarak yorulmak bilmeden sürekli yenilik peşinde koştu ada için. Fakat bir yandan dış dünyaya-

nın doğasına ilişkin bitmek bilmez konuşmalarıyla babasının canını sıkıyordu. Reis John için dış dünyanın varlığı söylende, gelenekte ve kulaktan kulağa aktarımlar arasında yitmiş bir olguydu. Raporların yazdığına göre orada, olağanüstü büyüklük ve güzellikteki yerleşim alanlarında yüzlerce, hatta binlerce insan yaşıyordu. Roja böyle bir dünyaya giden yolu, ya da İngilizlerin öyle bir dünyaya dönüşmesinin olasılığını düşünüyordu. Reis John ise bu düşüncelere karşı başını sallayıp sakalına doğru oflayarak "Öyle bir dünya hâlâ var mıdır acaba?" diyordu. "Olsa bile bizimkinden daha iyi veya daha kötü müdür, ne denli uzaktır; bunları bilemeyiz, bilmek de istemeyiz. Oğlum, bizler için yapacak en iyi şey bu gibi konular üzerinde kafa yormak değil, bulunduğumuz yerde görevimizi yapmaktır."

Bu sözlere karşın Roja boyunca eğip geri çekilmiyordu. Lunnonluların arasında dolaşıp adanın tepesindeki imdat işaretli yükseltiyi yenilemeyi gündeme getirdi. Zaman alan sıkıntılı bir işti bu; fakat bir an için alışık olmadıkları bir çoşkuyla doldurdu adalılar. Yükseltti dikildi dikilmesine; ama iki yağış mevsiminin fırtınaları sonucunda tekrar yıkıldı ve babasının yerine reis olduğu zaman bile Roja onu tekrar dikmek için çaba göstermedi.

Roja bir gece çocuklarını yatırıp Lunnon'u dolaştıktan sonra deniz kenarına indi. Otururken durağan bakışlarla denize bakıyor,

kendisini buraya bağlayan yazgıyı, tükenmiş topluluğu, halkının kin dolu ruh halini ve bugün ile büyükbabasının anlattığı güzel günler arasındaki ayrımı belleğinde evirip çevirirken kendisinden sonra yaşayacak çocuklarının önünde uzanan günleri düşünüyordu. Böyle oturmuş düşünürken bakış alanında tuhaf bir görüntü belirdi: Büyük bir gemi adanın burnunu dolanıp geçiyordu ışıklar içinde. Geminin bir ucundan diğerine iki sıra ışık yayı uzanıyor, müzik ve bağrıışma sesleri geliyordu. Gemi denizde kayıp giderken arkasındaki sakin boşlukta havada asılı kalan duman bulutları bırakıyor-

du. Ön ve arka tarafında iki büyük topun karaltısı yükseliyordu yıldızlara doğru. Reis Roja bir an için bir kamp ateşi yakmayı veya St. Paul Kilisesi'ni ateşe vermeyi düşündü; ama duraksadı. Görüntü güzel; fakat korkunçtu. Ne kendisi ne de yoldaşları yaşayabilirdi o dünyada. Görünen o güç ve enerjinin tümü rahatsız edici ve uzaktı. Tekrar oturdu ve ışıklı gökemin giderek uzaklaşmasını izledi. Arkasındaki yamaçta toplanmış olan diğer gölgemsi biçimler de uzun uzun baktıktan sonra kılmıldadılar ve sessizlik içinde evlerine gittiler. •

Çeviri: Haluk Erdemol

Kadın kırmızı ışıkta frene bastı ve motoru durdu. Yeşil ışık yanınca motoru çalıştırmak istedi; fakat başaramadı. Bir daba denedi yine olmadı. Bir daba, bir daba... Bir türlü motoru çalıştırmayı başaramadı.

Arkasında bulunan arabanın şoförü devamlı olarak kormaya basıyor, kadına bağırıp çağırıyordu. En sonunda kadın arabadan indi, arkadaki şoförün yanına geldi ve "Ne yaptım motoru çalıştıramadım. Buyrun anahtarlarımı alın ve lütfen bir kez de siz deneyin" dedi ve şoförün meraklı bakışları altında sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bu arada kornanızı merak etmeyin..." dedi. "Siz motoru çalıştırmıncaya değin ben kornanızı çalmaya devam ederim." •

Yurt dışından yeni getirilen erkek papağan, kendisinden önce gelen bir dişiyle aynı kafese kapatılmıştı. Dişi papağan yeni gelen arkadaşına evde bulunan insanları anlatmaya başladı hemen:

"İyi evdir burası" dedi. "Adam çok dikkatli, kadın da çok iyi kalplidir. Hizmetçiler de sempatik insanlar... Yalnızca yedi yaşındaki küçük çocuktan çekinmek gerekiyor..."

Erkek papağan arkadaşının bu son sözlerine bir anlam veremedi: "Neden bu denli küçük bir çocuktan çekinmek gerekiyor?" diye sordu.

Dişi papağan yalnızca kendisinin bildiği gizi arkadaşıyla paylaştı: "Söylediklerine çok dikkat et" dedi. "Ne söylersen tekrar ediyorsun, çünkü..." •

Karanlıkta ilk bakışta bu karaltının irice bir köpek olduğu duygusuna kapılmışım. Hasta olmalıydı, iniltisi de sanırım bundandı. Cebimde güçlükle bulduğum çakmağımı yakınca şaşkınlık içinde yanıldığımı anladım. Bu karaltı irice bir köpeğe değil, yavrulamak üzere olan hamile bir köpeğe aitti. Bir yandan titriyor bir yandan da gözleriyle adeta yardım ister gibi bana bakıyordu.

Ihlamur

•Türkey Sönmez - Bütün Dünya•

Ihlamur'u dün kaybettik. Ne çocuklar ne eşim ne de ben henüz kendimize gelebilmiş değiliz. Duyumsadığımız, aileden birini kaybetmenin getirdiği yeri doldurulamazlık duygusu... Sanırım bundan sonra hep bir şeyler eksik olacak yaşamımızda...

Ailemizin Ihlamur'la tanışması bundan on yıl öncesine dayanır. İstanbul'un insanın yüzünü yakan keskin soğuşunu fazlasıyla duyumsattığı bir şubat akşamıydı. İşten eve yorgun argın; ama bir o denli de titreyerek dönmüş, bir an önce apartmana girip, bu insanı canından bezdiren soğuktan kurtulmak kaygısıyla acele ediyordum ki, soğuktan kıpkırmızı olmuş kulaklarıma bir inilti sesi geldi. Bir an için kuşku duydum bu duyduğumun gerçekten bir inilti mi yoksa soğuk soğuk esen rüzgarın bir uğultusu mu diye... Ancak kuşukum fazla

uzun sürmedi. Tekrar ve bir öncekinden çok daha şiddetle yükselen bu ses kesinlikle bir iniltiydi.

Akşamın kör karanlığında apartman girişinde yer alan kaplı bahçeye bakındım iniltinin kaynağını bulabilmek umuduyla... İlk anda herhangi bir şey göremediysen de, gözüm karanlığa alıştıktan bahçenin zeminini saran beyaz kar tabakasında irice bir leke gibi duran bir karaltı dikkatimi çekti. O yana iki adım atınca, karaltıdan gittikçe canhıraş bir çığlık halini almaya başlayan yeni bir inilti yükseldi.

Karanlıkta ilk bakışta bu karaltının irice bir köpek olduğu duygusuna kapılmışım. Hasta olmalıydı, iniltisi de sanırım bundandı. Cebimde güçlükle bulduğum çakmağımı yakınca şaşkınlık içinde yanıldığımı anladım. Bu karaltı irice bir köpeğe değil, yavrulamak

üzere olan hamile bir köpeğe aitti. Bir yandan titriyor bir yandan da gözleriyle adeta yardım ister gibi bana bakıyordu.

Kısa bir şaşkınlık devresi geçirdikten sonra hemen kendimi toparlayıp apartmana yöneldim. İlk aklıma gelen kapı komşumuz Zehra Hanım oldu. Eşi yaşama veda ettiğinden buyana köpeğiyle yaşar olmuştü. Köpeğinin geçen yıl yavruladığını, küçük oğlum Yiğit'in yavrulardan birini alabilmek amacıyla günlerce benden bir izin koparabilmek için verdiği uğraşından anımsıyordum.

Kapısını çaldığım Zehra Hanım'a durumu anlatınca hemen aceleyle evinden fırlayıp aşağı yöneldi, peşinde durumdan haberdar ettiğimiz bizim ev ahalisi ve gürültümüzü kayıtsız kalamayıp kulak misafiri olmuş birkaç apartman sakini...

Aşağı indiğimizde köpeğin iniltileri devam ediyordu. Yukarıdan getirdiğim el fenerinin ışığı altında köpeğe bakan Zehra Hanım büyük bir telaş içinde bize seslendi:

"Hemen içeriye daha sıcak bir yere alalım garibi..." dedi. "Doğurdu doğuracak!"

Aceleyle köpeği apartmandan içeri aldık.

"Acaba bir veterinere mi götürsek?" diye soracak oldum. Zehra Hanım başını salladı:

"Vakit yok" dedi. "Doğurmak üzere... Siz bana temiz bir çarşaf getirin."

Zehra Hanım haklıydı, gerçekten de on dakikayı bulmadan köpek yavrulamaya başladı. Bu süreçte Zehra Hanım son derece soğukkanlı ve ne yaptığını bilen bir

ifadeyle duruma hakimdi. Zaman zaman bizden kimi istekleri oluyor, biz de bu istekleri büyük bir heyecan ve özenle yerine getirmeye çalışıyorduk. Her doğan avuç içi büyüklüğündeki yavruyu hemen battaniyeye sarıyorduk.

Tüm doğum süreci yaklaşık iki saat sürdü. Bu iki saatin sonunda tam altı yavru dünyaya gelmişti. Hepimizde tanımlanamaksız büyük bir keyif ve neşe vardı. Anne köpek de oldukça iyi görünüyordu.

Beni bu neşeli halimden sıyrayan endişeli bir ifadeyle elinde yavrulardan birini tutarak yanıma gelen eşim oldu. "Bu yavru da bir sorun var" dedi. "Baksanıza hiçbir hareket yok!"

Zehra Hanım üzüntü içinde başını eğdi:

"Kimi zaman bazı yavrular ölü doğabiliyor" dedi. "Bu anne köpek de dışarının soğuşunda, çok kötü koşullarda taşımış yavrularını..."

Bu haberle birlikte, duyanın k o ş u p a ş a ğ ı y a gelmesiyle iyice kalabalıklaşmış apartman girişine de derin bir sessizlik çöktü. Yavrulardan birini kaybetmiş olmak hep-

mizdeki neşeyi söküp atmış, yerini çaresizliğe bırakmıştı.

Apartmanda oluşan sessizliği komşularımdan biri bozdu:

“Arka bahçede toprağa verimiz yavruyu...”

Haklıydı, çok üzücü de olsa arka bahçenin uygun bir yerinde toprağa vermemiz gerekiyordu yavruyu... Bunu nasıl yapacağımızı, şimdi mi gerçekleştireceğimizi yoksa sabahlı beklemenin mi daha doğru olacağını aramızda tartışırken tüm bu gürültümüzü küçük oğlum Yiğit'in haykırışı bastırdı:

“Yaşıyor, yavru yaşıyor!”

İlk başta anlayamadık ne demek istediğini. Ama o tekrar haykırarak “Yavru yaşıyor diyorum” dedi. “Ölmemiş, yemin ederim soluk aldığını gördüm!”

Yiğit'in bu haykırışları üzerine tüm bakışlar eşimin ellerinde duran ölü köpek yavrusuna çevrildi. Fakat köpekte bir hareketlilik göze çarpmıyordu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Bir komşumuz başını yavru köpeğin göğsüne dayamış kalp sesini duymaya çalışıyor, bir diğeri göz kapaklarını aralamaya çalışıyordu. Tüm bu karışıklığı uzaktan izleyen Zehra Hanım olaya el koydu:

“Arkadaşlar, bir saniye!” dedi. “Herkes uzaklaşabilir mi yavrudan lütfen!”

Zehra Hanım'ın otoriter ses tonu sonuç verdi ve herkes kenara çekilip yavru köpeğin başını boşalttı.

“Teşekkür ederim. Şimdi sizden bir dakika rica ediyorum. Hemen geleceğim.”

Sözlerinin ardından yukarıya daresine doğru yöneldi Zehra Hanım.

Kimse ne olduğunu anlayamamıştı. Merakla kendisinin dönmesini bekliyorduk ki söylediği gibi bir dakikayı geçmeden merdivenlerin başında gözüktü. Elinde fincanıyla yavaş yavaş indi merdivenleri... Köpeğe doğru ilerlerken bana dönerek “Siz kapımı çaldığınızda ıhlamurumu içiyordum” dedi.

Şaşırılmışım açıkçası... Zehra Hanım aklını mı kaçırmıştı? Biz burada yavru köpek için endişelenirken o yukarı çıkıp yarım bıraktığı ıhlamurunun derdine mi düşmüştü? Ben kafamda bu soru işaretleriyle boğuşurken, Zehra Hanım eşimin kucagında duran yavrunun yanına geldi.

Hepimizin şaşkın bakışları arasında önce parmaklarını fincana daldırdı, daha sonra ıhlamurlu ıslak parmaklarını yavru köpeğin ağzına sürdü. Kenara çekildi ve bizimle birlikte hayret ve büyük bir mutluluk içinde yavru köpeğin minicik diliyle dudaklarını yalayışına tanık oldu. Yiğit haklıydı, yavru köpek yaşıyordu! O an yaşadığımız mutluluğu tanımlayabilmem olanaksız.

Yavrunun adını doğal olarak ıhlamur koyduk ve onun bizimle yaşaması için Yiğit'in bana çok fazla ısrar etmesine gerek kalmadı. ıhlamur tam on yıl boyunca ailemizin bir parçası olarak yaşadı.

Başta da söylediğim gibi ıhlamur'u dün kaybettik. Haberi aldığında artık genç bir delikanlı olan Yiğit'in ilk yaptığı onun dudaklarına ıhlamurlu parmaklarını sürmek oldu, tıpkı bundan on yıl önce yaşadığımız benzer bir mucize yaşamak umuduyla...•

Mitolojiden Dünya Dillerine Armağan:

“Daphne”

Defne

Yapraklarından, meyvelerinden, kabuk ve taze dallarından yararlanılan defne Anadolu, Akdeniz dillerinden dünya dillerine geçen bir sözcüktür. Mitolojiden dünya dillerine armağan defne, Anadolu dağlarını süslemek, sofralarımıza lezzet katmak, bedenimize sağlık katmakla kalmayıp Türkçe'de gündelik yaşamın dışında çocuklarımızın adı olarak da yaşıyor.

Kimi yörelerde “tahnel, tehnel, teynel, tenel” de denilen bu bitkinin çoğunlukla yapraklarından baharat, meyvelerinden yağ elde edilmektedir. Anadolu dağlarının yaz kış yeşil süsü olan defne, kozmetik sanayinin de gözbebeğidir. Türkiye'nin özellikle Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz kıyı kesimlerinde yetişen defne Türkiye'nin ihraç edilen önemli orman ürünlerinden biridir. Yunanistan üzerinden Fransa ve İtalya'ya hammadde

olarak gönderilen defne ilginçtir oradaki tesislerde işlenerek parfüm sanayinde kullanılır ve yeniden Türkiye'ye döner.

Defne eski zamanların en gözde süs takılarında biridir. Yapılan arkeolojik kazılarda ele geçen ve müzelerde sergilenen süs ve takı eşyalarında defne yaprakları işlenmiştir. Kralların, şairlerin başında taç olarak defne vardır.

Anayurdu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi olan defne mitolojik öykülerin en gözdelelerinden.

İşte onun öyküsü:

Birgün Güneş ve Güzel Sanatlar Tanrısı Apollon, ırmağın kenarında dolaşırken genç ve güzel bir kız gördü. Uzun saçları omuzları üzerinde dalgalanan bu benzersiz güzelin adı Daphne'di.

Apollon'un kız kardeşi Artemis gibi evlenmemeye ant içen Daphne dağ başlarında ormanlarda dolaşmayı, yabancı hayvanları kovalamayı seviyordu.

Evrensel Kültür

Songül Saydam

B abası ona evlenmesini, kendisine bir torun vermesini söyleyip duruyordu. Daphne de, “Ey benim dünyaya gelmeme neden olan sevgili babacığım, bağımsız olarak yaşamama izin ver” diye karşılık vererek evlenme konusunu kapatıyordu.

Daphne’yi uzun zamandan buyana sevmekte olan Apollon fırsat kolluyordu. Önüne çıkacak her tür engeli aşmaya kararlıydı. Bu yüzden Daphne’ye âşık olan bir başka gencin ölümüne neden olmuştu.

Daphne’ye âşık kralın oğlu Leukippos ona yakın olabilmek için genç bir kız kılığına girdi. Daphne ile yakın arkadaş oldu. Daphne’nin Leukippos’a âşık olabileceğinden endişe duyan Apollon onu ortadan kaldırmayı düşündü. Leukippos genç kız kılığında yarı tanrı kızların Nympha’ların düzenlediği şenliğe gitti. Apollon bunu fırsat bilerek şenlikteki herkesin bir kaynaktan yıkanmalarını önerdi. Herkesin gerçekten kadın olduğunun anlaşılması için soyunarak suya girmelerini söyledi. Leukippos soyunmak istemedi. Arkadaşları onu zorladılar. Leukippos’un kız kılığına girmiş erkek olduğu ortaya çıkınca Nympha’lar onu öldürmeye kalkıştı. Tanrılar genç delikanlıyı görünmez yapıp kurtardılar.

Apollon Daphne’nin peşine düştü. Daphne, Apollon’u görür görmez sırtını ona çevirdi. Bir rüzgar gibi oradan uzaklaşmak istedi. Kaçmaya başlayınca Apollon onu kovalamaya başladı. Hem koşuyor hem de Daphne’ye durması için yalvarıyordu:

“Daphne, yalvarırım dur! Ben-

den zarar gelmez sana! Senin düşmanın değilim! Beni senin peşinde koşturtan senin güzelliğin, sana olan sevgimdir. Yavaşla biraz, hiç olmazsa peşinde koşanın kim olduğuna bir bak! Ben ışık tanrısıyım. Benim babam tanrıların büyüğü Zeus... Bana ‘Üzüntülerle dolu geleceklelerini okuyan ve herşeyi bilen, herşeye yaşam veren Apollon’ derler!”

Tanrılarla birlikte olan kadınların başına gelenleri duyarak büyüyen Daphne daha da hızlandı. Rüzgar saçlarını bir ağacın dallarını sallarcasına savuruyordu. Apollon hiç vazgeçecek gibi değildi. Neredeyse yetişmek üzereydi. Daphne kurtulamayacağını anlayınca durdu ayağıyla toprağı kazıyarak yakarmaya başladı:

“Ey toprak ana, beni ört, beni sakla, beni kurtar, beni koru! Bana acı veren bu güzelliğimi alarak değiştir benim görünüşümü!”

D aphne bedeninin ağırlaştığını, organlarının uyuşmaya başladığını, odunlaştığını duyumsadı. Gri bir kabuk göğüslerini kapladı. Kokulu saçları yapraklara dönüştü. Kolları dallar gibi uzadı. Nazik ve küçük ayakları kökleşti, toprağın derinliklerine saklandı. Başı büyük bir ağacın tepesi gibi oldu. Daphne, bir defne ağacına dönüştü.

Peşinde koştuğu güzeller güzeli bir kıza sarılacağını sanarak atılan Apollon bir defne ağacına çarpmış oldu. Ağacın derinliklerinden Daphne’nin yüreğinin atışları geliyordu. Apollon ağaca sarıldı ve Daphne’ye seslendi:

“Güzel Daphne! Eşim olmadın; ama ağacım olacaksın hiç değilse... Bundan sonra sen, Apollon’un kutsal ağacı olacaksın. Her mevsim yapraklarını bir süs gibi taşıyacaksın! O solmayan ve d ö k ü l m e y e n yaprakların, başımın çelengi olacak. Taç gibi taşıyacağım seni başımda.. Ok kılıfımı süsleyeceksin sen! Zafer kazanmışların tacı sen olacaksın. Değerli kahramanlar, savaşlarda zafer kazananlar, ünlü şairler, büyük işler

başarımlar hep senin yapraklarımla mağrur alınlarını süsleyecekler. Lirimi sen süsleyeceksin! Şiirlerde, şarkılarda adlarımız ve sevdamız sonsuza dek yaşayacak!”

Apollon başına taç yaptı defnenin dalı ve yapraklarını... Lirini çalıp güzel sanatlar perileri dokuz kızdan oluşan Musa’lar Korusu’nu yönetirken bu çelenkler süsledi onların başını... Bu sözler, şarkılar bir sevda rüzgarı oldu. Bu fısıltıyı duyan defne ağacı dallarını salladı, başını örten yapraklarını esintiye bırakarak saygıyla eğildi.

O günden buyana defne her sevda rüzgarı esintisini duyunca eğilir. Defnenin ve öyküsünün

Gian Lorenzo Bernini'nin “Apollon ve Daphne” adlı mermer heykel grubundan bir yapıt

geçtiği yer bugünkü Antakya’nın kendisi denli ünlü beldesi Harbiye’dir. Öyle ki defne ağaçlarıyla örtülü Harbiye’den akan şelaleler Daphne’nin göz yaşları sayılır.

Büyük Latin Ozan Ovidius’un dizelerinde anlattığı bu sevda öyküsü çok sayıda sanatçıya da esin kaynağı oldu. Defne artık evrensel kültürün bir parçasıydı. Bernini “Apollon ve Daphne” adlı mermer heykel grubunu yaptı. İlk Alman opera-

sı “Daphne”ydi. Schütz’un bestelediği bu opera kayıp olmasına karşın Strauss’un operası sahnelenmeyi sürdürüyor. Çok sayıda ünlü tabloya konu olan defne, Türk şirinde, Melih Cevdet Anday’ın dizelerinde yerini buldu. O dizelerle noktalayalım Defne’yi:

“Eskiden çok eskiden
yeryüzünde
Güzelliği dillere destan
Bir su perisi vardı adı Defne
Upuzun saçları altın sarıydı
Dolaşırdu kuytu ormanlarda
bütün gün
Defne ırmak tanrısının kızıydı.”•

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Ağustos SuDokuları

•Hazırlayan: Canan Onural - *Bütün Dünya*•

		2				1		
	4	9		8		3		
				2	9	6		8
7	1			3	4	9		
			5			4		
2	3			9	6		1	
8		1			2			5
		6		1	8	2		9
							6	

Kolay

	5							
7	3	1					2	6
4					8			
8		7						2
			6		2			7
6						5		
	4	3					7	
				3	1		8	
				5			1	4

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 101'inci sayfamızdadır.

Yengeç, Su Silahlıdır

Makaslı yengeçler (*Alpheidae*) ırmaklarda yaşarlar. Ayaklarından biri ötekine göre çok büyüktür.

Bu kısırcıyla bir şey yakalarken makas ağzlarının birbirlerine kavuşurken çıkarıdıklarına benzer sesler nedeniyle, "Şaklatıcı" adı da verilmiştir.

Öteki canlılar gibi makaslı yengeçlerin de çözmeleri gereken çeşitli sorunları vardır. Bu sorunlar korunma, beslenme, üreme ikincil ya da altamaçlarını gerçekleştirme zorunluluğundan doğmaktadır. Makaslı yengeçlerden biri olan küt burun (*Alpheus bre-*

virostris) deniz dibinde açtığı yuvada yaşar. Yuvayı kısa sürede açmak için çabalar; çünkü çevrede gezinip duran düşmanları onu parçalamak için sürekli fırsat kollarlar. Bu amaçla, kendi makasla-

riyla açmakta olduğu çukurdan yeterince kum boşaltmadığı için çevrede bulunduğu bir midye kabuğunu "yardımcı" yani bir kaşık ya da kepçe olarak kullanır.

Hayvanlar Arasında

Erdoğan Sakman

Kıskaçlarının üst parmağıyla hareketsiz alt parmağın birbirlerine hızla dokunmalarından oldukça gürültülü bir ses çıkar. Bu ani sesi duyan denizdeki canlıların çoğu, bu denli büyük gürültü çıkararak

canlının tehlikeli olacağını sanarak küt burunun çevresinde uzaklaşırlar. Böylece kendini korumuş ve belki de yaşam süresini uzatmış olur.

çevrede yüzen balıkların ya ölü ya da küt burunun yakalayacağı denli baygın olması gerekir. Ölü balığın su dibine ininceye değin büyük balıklar tarafından parçalanıp yenildiğini bilen küt burunlu yengeç kendi organlarında kimi değişiklikler yaparak küçük balıkları sersemletecek düzen geliştirmiştir. Kısacası alt parmağında bulunan bir yarık üst parmağın bir kapak gibi kapanmasıyla oluk biçimini alır. Boru gibi duran bu oluktan oldukça güçlü bir su sütunu fışkırtabilir. Bu su sütunu hedeflediği avına çarptığında onu sersemletir. Böylece, av çok yavaşlamış olur. Küt burun hemen ileri atılarak avını yakalar ve yemek için yuvasına çekilir.

Böylece, küt burunlu yengeç korunma ve beslenme sorunlarını önemli ölçüde çözümlenmiş yaşama sürdürür ve üreyip türünün bugünlere ve kim bilir daha nice yıllara ulaşmalarını sağlar. Küt burunluyu gözleyenlerin onun yaşayış sorunlarını çözümlenmiş canlı kalmak için herşeyi yaptığını tanık olurlar. Aynı zamanda bu kadar basit bir hayvanın kendinde ya da çevrede “değiştirme” yaparak ve kimi durumlarda “yardımcı” kullanarak sorunların üstesinden nasıl geldiğini hayretle öğrenirler. Küt burunlu, sorunları olan insanlara güçlükleri aşmak için hiç yorulmadan, bıkmadan çaba göstermeleri gerektiğini anlatan önemli bir örnektir. •

Avcılar yengecin açtığı çukura ulaşamazlar. Dışarı çıkmasını bekler ya da çeşitli hilelerle çıkartmayı denerler. Görmesi hiç de iyi olmayan yengeç duvarlarının yetişeceği uzaklık dışındaki avcılarının ayırdına varamazlar. Onların da algılama sorununu çözmek için bir yardımcıya gereksinimi vardır. Bu çevrede gezinip duran küçük balıklardan biridir. Bu balığın ayrılıp gitmesi yengeç için tehlikeli olacağından duvarlarıyla bekçi balığı sürekli tutar, hiç bırakmaz. Fakat tehlike anında küçük balık da büyük bir korkuya kapılıp yuvanın üzerinden hızla ayrılır. Bu, küt burun için önemli bir uyarıdır. O da hemen açtığı çukurun dibine inerek kendini saklar. Böylece, çoğu zaman canını kurtararak önemli bir korunma sorununu daha çözmüş olur.

Küt burunun beslenme sorunları da vardır. Çevrede birlikte yaşadığı hayvanlardan özellikle küçük balıklardan daha hızlı yüzemez. Avlamak olanaksız olmasa bile çok güçtür. Çukuruna girip bekleme avı yapması da karnını doyurmasına yetmez. Bu sorunu çözmek için

Unutamadığım Anım

“Unutamadıkları anı”larını, paylaşmak isteyen okurlarımızın kaleme alacakları ve 600-800 sözcük tutarındaki anılarından her ay birini bu sayfada yayımlayacağız. Başına “Unutamadığım Anım” notunu eklemenizi rica ettiğimiz yazılarınızı, Mimoza 4/9, D: 1, 34750, Ataşebir, İstanbul adresine mektupla, (0 216) 456 2729 numaraya faksla ya da butundunya@butundunya.com.tr adresine e-postayla gönderebilirsiniz.

...Ve Hüseyin İleri, Darbukasıyla Ünlü Ann Miller’ı Oynattı

•Hüseyin İleri - *Bütün Dünya*•

Yıl 1955... “İlk” Demokrat Parti’nin iktidar yılı... İstanbul’un bir bölümünün bir eğlencesi son buluyor, bir başka oteli Hilton açılıyor.

Amerikalı ünlü oteller kralı Mr. Conrad Hilton, dünyanın dört bir yanını kollarıyla kucaklarcasına birbiri ardı sıra Hilton otelleri açıyor. Sıra İstanbul’a gelmişti. “Hilton oteller zinciri”nin İstanbul halkası sonunda açılıyordu. Aylar hatta yıllardır Hilton’un yapımını bir eğlence olarak değerlendiren İstanbullular, beton kalıpların yapılışını, içlerine makinelerle beton dökülüşünü hayranlıkla ve merakla izlemişlerdi. Otelin açılışıyla İ-

bölümü için Hilton yeni bir eğlence oluşturuyordu.

Hollywood sinemasının ünlü yıldızı Terry More'un, dönemin "cin fotomuhabiri" İlhan Demirel'e cömertçe verdiği bir pozu, ünlü otelin görkemli açılışını bile gölgede bırakacak denli İstanbul sosyetesini meşgul ediyordu.

Açılış törenine Hilton otelleri yönetim kurulu başkanı Mr. Hilton, oğluyla birlikte gelmişti; ama nedense oğluyla pek yan yana görünmüyordu. Çünkü "genç Hilton", bu açılış törenine yine Hollywood'un önde gelen adlarından ve modern danslarıyla dünya çapında bir ün sahibi olan yıldız Ann Miller'ı da davet etmişti ve ondan bir saniye bile ayrı kalmıyordu.

Zaten İstanbul'a ayak bastıkları anda bu ünlü çiftin, ünlü sevgililer olduğu gazetelerin birinci sayfasından hepimize duyurulmuştu. Açılış töreninde de otel dışında da herkesin gözleri, özellikle o günlerin müzikal filmlerinin bir numaralı yıldızı Ann Miller'ın üzerindedi.

Törenden sonra Şale Köşkü'nde bir de resepsiyon verildi. O resepsiyona Ankara Radyosu Halk Müziği Korosu sanatçısı olmam nedeniyle koroyla birlikte ben de katıldım. Böyle bir davete katılmanın onuru yanısıra, yalnızca sinemalarda görerek hayran kaldığımız Ann Miller'ı yakından görebilmenin heyecanını da duyumsuyordum. Kendinizi bir an için benim yerine koyun ve tüm içtenliğinizle söyleyin:

Kendisini yakından görebilmenin bile bir şans olduğu bu yıldızı, darbukanızla dans ettirebileceğiniz aklınıza gelir miydi?

Elbette böyle bir olasılık benim de aklımın ucuna bile gelmemiştir.

Bizim halk müziği korosu, programının sonuna, Muzaffer Sarısözen Hoca'nın Rize'den derlediği, çok hareketli bir Karadeniz türküsünü koymuştu. Türküyü o kadar güzel çalıyor ve okuyorduk ki, birden nasıl olduysa oldu, Amerikan sinemasının bir numaralı müzikal yıldızı Ann Miller piste fırladı. Türkünün ritmine uyarak, inanılmaz bir uyum içerisinde dans etmeye başladı.

O kendini kaybetmiş dans ederken ben de kendimi kaybettim, ben de darbukamı deliller gibi çalmaya başladım. Kendimi tutamadım ben de piste fırladım ve kendisine eşlik etmeye başladım. Yaşamımda yaşadığım en ilginç ve keyif verici olayım, işte bu olaydır.

Ertesi günkü gazetelerin başlıklarını tahmin edebilirsiniz:

"Hüseyin İleri darbukasıyla, Hilton'un gelin adayı ünlü yıldız Ann Miller'ı dans ettirdi."

Bir yandan bu mutluluğumu yaşarken bir yanda da Türk folklorunun zenginliğini, özellikle Karadeniz türkülerinin dünyanın en ünlü müzikal yıldızını bile, kendinden geçirecek büyüsünü yeniden keşfetmiş olmanın keyfini de yaşıyordum. •

Sayıları çok az olan kibar insanların kibarlıklarının kaynağı "kendi"leridir. Hiçbir sahte kibarlık, uzun zaman sürdürülemez. Bu spontane kibarlıklarını insanların bilgiyle, deneyimlerle, gezerek, okuyarak artırması ve hatta bunu gide gide bilgeliğe dönüştürmesi de olanaklıdır; ancak genlerinde kibarlık olmayan insanlar ne yapsalar tam kibar olamazlar.

Emel Sayın Kibarlığı

Hani, gençlerin bilmediği bir "Falih Rıfkı Türkçesi" vardır ya... Anlaşılması kolay, akıcı ve açık, duyu bir anlatım... Kibarlık konusunda bana sorarsanız, bir de "Emel Sayın Kibarlığı" vardır. Ne yapsa mahçup, çekingen, mesafeli, kırılan... Ne yapsanız, bir düzeyin altına indiremeyeceğiniz incelik, narin bir kalbe işaret eden tavırlar ve istenmediğini duyumsarsa hemen kaçmaya hazır nahif bir duruş... Heyecan ve helecana dolu ürkek bakışlar...

Siz onun, birine hakaret edebileceğini, küfredebileceğini, hatta "Yeter be" anlamına gelebilecek bir kabalıkta bulunabileceğini düşünebilir misiniz?

Bunun gibi örneğin Erol Evgin, Levent Yüksel ya da Nalan Altınörs'ten, durduğu yerde dinleyenlerini kıracak bir hoyratlık bekleyebilir ya da Can Dündar'ın olmadık bir kibirle okurlarını incitebileceğini düşünebilir misiniz?

Sayıları çok az olan bu kibar insanların kibarlıklarının kaynağı "kendi"leridir. Hiçbir sahte kibarlık, uzun zaman sürdürülemez. Bu spontane kibarlıklarını insanların bilgiyle, deneyimlerle, gezerek, okuyarak artırması ve hatta bunu gide gide bilgeliğe dönüştürmesi de olanaklıdır; ancak genlerinde kibarlık olmayan insanlar ne yapsalar tam kibar olamazlar.

Yazarak Söyleyerek

Sadi Bülbül

İnsanların öteki insanlara karşı kendilerini bir adım geride tutan bu kibarlıklarının "içinde" kendileri, "dışında" da öteki insanlara olan saygıları gizlidir. Duygusaldirler. Duygudururlar. Başkalarını kırmaktan ve rahatsız etmekten korkarlar ve bu

korkuyla, kırılan hep kendileri olur. Hep zarara uğrayan onlardır.

Anıf, angut, nadan ve nobran bir insan için önemli olan kendisidir ve başkalarının kırılıp incinmesi, darılması küsmesi, hiç de önemli değildir.

“Pat” diye komşu masadaki çakmağı alarak sigarasını yakan ve sonra da, geldiği gibi selamsız sabahsız oradan ayrılan gençlerden ve onların “post modern” kibarlık anlayışından söz etmeyeceğim. Ancak, yaşını başını almış, bu nedenle de yaşamı anlamış olması gereken pek çok siyasetçi, iş adamı, yazar ve sanatçıya ne demeli? Televizyon sayesinde çoğunun ikinci yüzlerini görüyor ve onların yerine biz üzülüyoruz.

Servetlerinin ve ünlerinin ate-

şinde “pişecek” yerde, ne de çabuk kızıyorlar, parlıyorlar ve ortalığı kırıp geçiriyorlar. Ama ben onları, “aşırı kibarlar”la “kibarlık budalaları”na yine de yeğlerim. Hiç değilse “harbi”dirler. Elinizi sıkarken başka yere bakan, teşekkür armağanını gözünüzün içine soka soka veren “kibar insanlar” da var biliyorsunuz.

Bu kadar “çeşit” içinde gel de, Falih Rıfkı Türkçesi’ni arar gibi, Emel Sayın kibarlığını arama... Bulursan da, başına taç yapıp, öpüp öpüp koklama...•

Adamın birine çok kötü bir el yazısıyla yazılmış bir mektup geldi. Ne denli zorlandıysa da mektubu bir türlü söküp okuyamadı. Hani eczacılar, doktorların gelişigüzel karalayarak yazdıkları reçeteleri okumakta ustadırlar ya, “Bu mektubu da sökse sökse ancak bizim eczacı sökebilir” diye düşündü ve çareyi eczaneye götürmekte buldu.

Eczacı, mektubu aldı; ama içerisi çok kalabalıktı. “Bir saat sonra gel dostum!” demek zorunda kaldı. Bizimki, o bir saati orada burada oyalanarak geçirdi. Bir saat dolunca da doğru koştu eczaneye...

Tam mektubu okuyup okuyamadığını soracaktı ki, eczacı uzayıp arkasındaki raftan aldığı ilaç şişesini eline tutuşturdu:

“Aslında ben bile çok zor okudum dostum; ama sonunda başardım!” dedi. “Günde üç kez, yemeklerden sonra bir çorba kaşığı içilecek!”•

Adamın biri kendi kendine söylenir, kimi zaman güler, kimi zaman şaşkınlık ifadesi belirten mimikler yapar, kimi zaman da eliyle “Geç!” der gibi bir işaret yapardı.

Bir gün, adamın bu mimiklerini ve işaretini uzaktan seyreden bir arkadaşı yanına yaklaşarak sordu:

“Kendi kendine neye söylenir, ne diye gülersin?” dedi.

Adam, arkadaşının merakını hemen giderdi:

“Ben kendi kendime öykü anlatarak zaman geçiririm de...” dedi.

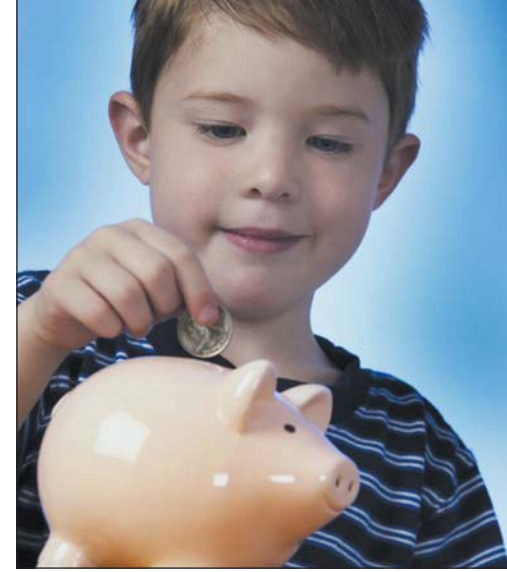
Arkadaşı bu kez de eliyle yaptığı “Geç” işaretinin anlamını sordu:

“Ya elinle yaptığın ‘Geç’ işareti?”

Adam bu kez de eliyle yaptığı ‘Geç’ işaretinin anlamını açıkladı:

“Aklıma bildiğim bir öykü geldiği zaman ‘Onu biliyorum geç’ derim dedi.”•

Bir İcat, Bir Yapı:

Kumbara ve...

Brooklyn Köprüsü

İlk kumbaranızı anımsarsınız... Sık sık boşaltıp ne kadar biriktirdiğinizi hesaplar, sonra uzun zamandır düşüncüde olan oyuncacı almayı sabırsızlıkla beklerdiniz değil mi?

Kumbara sözcüğünün İngiliz dilindeki karşılığı olan “piggy bank”, eski İngilizce’de bir çeşit killi toprağa verilen “pygg” sözcüğünden geliyor. Kumbaranın tarihçesine ilişkin kesin bilgiler bulunmuyor; fakat tarihçiler kumbaranın 1500’lerin ortasında ortaya çıktığını varsayıyorlar. O zamanlar metal çok az kulla-

nılan pahalı bir madde olduğu için kişiler tabak, bozuk paralarını koydukları kavanoz ve saksı gibi günlük yaşamlarında kullandıkları gereçlerin tümünü kilden yapıyorlardı.

18’inci yüzyılda sözcüğün söylenişi “pygg” sözcüğünden “domuz” anlamına gelen “pig” sözcüğüne kaymış. Sözcükte oluşan ses değişiminin etkisiyle, verilen siparişleri yanlış anlayan çömlekçiler kilden kumbara yapmak yerine domuz biçiminde kumbaralar üretmeye başlamışlar. İlk kumbaralarda kapak bulunmadığından,

atılan paraları çıkarmak için kumbarayı kırmak gerekiyormuş.

D ilimize kumbara sözcüğü Farsça'dan "humbe-re" ya da "humbara" olarak yerleşmiş. "Kumbara" ile "humbara" sözcüklerinin tarihte zaman zaman aynı anlamda kullanıldığına ilişkin kayıtlar bulunmakta. Humbaranın, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlük'ünde yer alan tanımını şöyle:

"Demir veya tunçtan dökülmüş, yuvarlak ve boş olan içine patlayıcı maddeler doldurulup havan topu veya el ile atılan yuvarlak bir tür bomba, kumbara."

Osmanlı'daki humbaracılık okulunda top mermilerinin saklandığı sandıklar taşınırken mermilerin sandık içinde çıkardığı sesler kutudaki bozuk para sesiyle bağdaştırıldığından, kumbara sözcüğü yaygınlaşmış.

Kumbarayla ilgili kaynaklarda yer alan öteki ortaya çıkış öykülerinden biri de ilk kumbaralara bilerek, eğlence olsun diye domuz biçiminin verildiğidir. Bir ötekisi ise, sahibi domuzdan verimi; ancak onu uzun süre besledikten sonra kesip alabildiğinden, kumbara da dolduktan sonra açıldığından, aralarında bir benzerlik kurularak bu adı aldığı yönünde.

Geliştirilme süreci üzerine farklı bilgiler bulunsa da, bizim için önemli olan onun taşıdığı anlam. Aldığımız harçlıkları büyük bir

keyifle attığımız, çocukluğumuzun kimi mutlu anılarında büyük payı olan kumbara, günümüz tüketim alışkanlıklarına karşın eskisi denli olmasa da, tasarruf bilinci aşlamayı ve özel bir anlam taşımayı sürdürüyor.

New York'un iki bölgesi olan Brooklyn ve Manhattan arasındaki trafiği bir düzene sokmak, Manhattan'ın kalabalığını azaltmak ve Brooklyn'in gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla hava koşullarına bağlı kalmadan East River'dan kişiler ve malların kolaylıkla karşı tarafa geçebileceği bir bağlantı kurma fikri 1800'lerin başına değin uzanıyordu.

Tel kablo şirketi sahibi John Roebling 1855 yılında East River'in üzerinden geçecek bir asma köprü fikrini somut ve kararlı bir biçimde ortaya attı. Tüm ayrıntıları çalışmıştı, köprünün çağının en büyük mühendislik harikası, büyük bir sanat yapıtı olacağını daha işe

girişmeden söylemişti. Fikrine başlangıçta hiç de sıcak bakılmayan Roebling, siyasi bağlantıları bulunan, "Brooklyn Eagle"ın yayımcısı Brooklyn'li iş adamı William C. Kingsley'e danıştı. Fikri heyecanla karşılayan Kingsley senatör ve Brooklyn'in eski belediye başkanlarından Henry Murphy'nin desteğini aldı. East River'in üzerinden geçen bir köprü yapmak amacıyla 1867 yılında bir grup önde gelen lider tarafından "New York Bridge Company" kuruldu.

Ne Nedir, Nasıldır?

Pelin Hazar

İki yıl sonra Haziran 1869'da New York Kent Konseyi ve ABD Ordu Mühendisleri Grubu, Roebling'in tasarımını onayladı. 6 Temmuz 1869'da köprünün yerini belirleme çalışması sırasında kaza geçiren ve ayağı ezilen Roebling, yaralarının enfeksiyon kapması sonucu kazadan onaltı gün sonra yaşamını yitirdi. Brooklyn Köprüsü projesini oğlu Washington başmühendis olarak devraldı. Köprünün yapımına 3 Ocak 1870'te başlandı.

Köprünün yapımı sırasında birçok kaza yaşandı. Yangınlar, patlamalar ve su altında çalışmanın etkisiyle kan dolaşımındaki nitrojen seviyesini etkileyen hava basıncındaki değişimlerin neden olduğu keson hastalığı yirmi kişinin yaşamını yitirmesine neden oldu. 1872 yılında Washington Roebling köprü ayaklarının çakılması sırasında su altı odalarına inerken

vurgun yiyerek felç oldu. Eşi Emily'nin olağanüstü yardımları sonucu Brooklyn'deki evinden köprü çalışmalarını yönlendirdi.

O kullar ve iş yerlerinin tatil edildiği 24 Mayıs 1883'te Başkan Chester Arthur ve Vali Grover Cleveland binlerce davetlinin önünde Brooklyn Köprüsü'nü açtı. İlk gün köprüden 150 bin üçyüz kişi ve 1800 araç geçti. Kişilerden bir, araçlardan ise beş pe-ni alındı. Emily Roebling köprüden geçen ilk kişiydi, kucağında başarı ve zaferin simgelerinden sayılan bir horoz vardı.

Aynı gün köprüde yürüyen bir kadın ayağı tökezleyerek düşünce yanındaki arkadaşının attığı çığlık üzerine köprünün yıkılmak üzere olduğu söylentisi yayıldı. Çıkan kargaşa ve panik yüzünden oniki kişi yaşamını yitir-

di, otuzbeş kişi ağır yaralandı. 1884 yılında P. T. Barnum köprü'nün sağlam olduğunu kendince kanıtlamak için üzerinden yirmibir filli bir sürüyle geçti. 1885 yılında Robert E. Odlum köprüden atlayarak yaşamına son veren ilk kişi oldu. Köprü'nün en acı günü 2001 yılında Dünya Ticaret Merkezi'ndeki faciadan kaçan binlerce kişinin köprüden yürüyerek geçtiği gündü.

Su altı çalışmalarında kullanılan keson adı verilen su geçirmez odalarda patlayıcıdan yararlanan ilk köprü olma özelliğini

taşıyan köprüde yaya ve bisikletliler için ayrı yollar bulunuyor. Yapımı aşamasında ve ilk günlerinde otuza yakın kişinin yaşamını yitirdiği Brooklyn Köprüsü, tamamlandığında dünyanın en geniş asma köprüsüydü.

Proje tamamlanmadan fikir babası John Roebling yaşamını yitirse de, dünya mimarisine görkemli bir yapı kazandırdığı için o, köprüyle yaşamaya; Washington ve Emily Roebling ise olağanüstü katkılarıyla anımsanmaya devam ediyor. •

PelinHazar@butundunya.com.tr

Doktor hastasına iyileşmesi için yapması gerekenleri anlatıyordu:

“Yaşayışınızda değişiklikler yapmalısınız” dedi. “Sessiz bir yere gidip bir ay dinlenin. Erken yatın, bol bol sebze yiyeceğinizde yalnızca bir sigara için lütfen...”

Bir ay sonra hasta yeniden doktora geldiğinde yepyeni bir insan olmuştu:

“Haklıymışsınız, doktor bey” dedi. “Tüm önerilerinize uydum ve bambaşka bir insan oldum. Erken yattım, bol bol sebze yedim... Tüm söylediklerinizi harfi harfine yerine getirdim. Yalnız her gün bir sigara içmemi söylemişsiniz ya, o iş çok zor geldi bana...”

Hasta, doktorunun şaşkın bakışları altında sözlerini şöyle sürdürdü: “Gerçekten kolay olmuyormuş meğer, bu yaştaki bir insanın sigaraya başlaması...” •

Afacan çocuk, vapurun üst güvertesinde kendi kendine oynuyordu. Bir ara koşarak babasının yanına geldi ve ona şöyle bir soru sordu:

“Babacığım, insan bir şeyin nerede olduğunu bilirse, o şey, kaybolmuş sayılır mı?”

Baba bu soruya çok şaşırıldı; fakat yine oğlunun sorusunu yanıtladı:

“Elbette sayılmaz yavrum” dedi. “Madem nerede olduğunu biliyorsun...”

Afacan çocuk babasının bu yanıtını duyunca önce rahat bir soluk aldı, sonra da bu sorusunun nedenini açıkladı:

“Buna çok sevindim, babacığım” dedi. “Biraz önce saatimi denize düşürdüm de...” •

Geride bıraktığı sorunlar, bir süre sonra katlanarak tekrar karşımıza çıkar ve içten içe onarılmaz yaralar açmaya devam ederler ruhumuzda... Bin kez karar verip, bin kez vazgeçersiniz uygulamaktan... Oysa ki bilirsiniz, kangrenli parmağı gözden çıkartmazsanız, önce ağağımızdan, sonra belki bacağımızdan olacaksınızdır.

Sorunlarınızı Geri Dönüşüme Atmayın!

Dostlarıma sık sık geri dönüşüm çalışmalarının önemini anlatır, kullanılamaz durumdaki atık maddelerin geri dönüşüm çalışmalarıyla nasıl tekrar geri kazanıldığına ilişkin örnekler veririm. Henüz ülkemizde geri dönüşüm uygulamalarının yapılmadığı yıllarda Almanya'da yaşarken, insanların evlerinde ayrı ayrı en az üç, dört çöp kutusu olduğunu görünce şaşırılmıştım. Okunmuş gazeteler, kağıtlar ayrı kutuda, meyve, sebze atıkları ayrı kutuda, camlar ayrı kutuda, plastik atıklar ayrı kutuda toplanıyordu. Her sokak arasındaysa rengarenk geri dönüşüm kutuları vardı ve tüm camları bir kutuda toplamayı bir yana

birakın, yeşil camlar, beyaz camlar ve kahverengi camlar olarak ayrı kutulara konuluyordu.

En çok özen gösterilen atık malzemeyse her türlü pillerdi. Saat pilleri bile saat ve pil satılan mağazalara geri veriliyordu. O minicik saat pillerinin doğaya verdiği zararlar o denli anlatılmıştı ki,

“Aman, ne olacak, alt tarafı küçücük bir pil ve kimse görmüyor nasılsa!” diyerek öteki çöplerin arasına atamıyordunuz.

Bugün size uzun uzun geri dönüşümün yararlarını anlatmayacağım. Tam tersine asla geri dönüşüm atılmaması gereken şeylerden söz edeceğim. Yaşamımızda, ruhumuzda, bedenimizde, ilişkilerimizde yıllardır bizimle iç içe yaşayan, çoğu kez bedenimizin bir organı

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

durumuna gelmiş sorunlar, geri dönüşüme asla gitmemesi gerekenlerin başında geliyor.

Yaşamımızın belli dönemlerinde oturup yaşamı, kendimizi, ilişkilerimizi sorgularken aslında bir şeylerin yolunda gitmediğinin ayırdına varırız. Ama o denli uzun zaman yaşamışsınızdır ki o sorunlarla, bir anda yaşamınızdan çıkarıp atmak o denli kolay değildir.

Bir yandan sorunları ortaya koyarken, öte yandan savunmaları da sıralarız kendimize karşı...

Öylesine bir bağımlılıktır ki bu, kimi zaman alışkanlık, kimi zaman acıma, kimi zaman vefa, kimi zaman “onsuz” ya da “bensiz” ne olacak endişesiyle tüm yaraların pansumanı yapılır ve bir şey olmamasına yaşama devam edilir. İşte ben buna “Sorunların geri dönüşüme atılması” diyorum.

Geri dönüşüme atılan sorunlar, bir süre sonra katlanarak tekrar karşımıza çıkar ve içten içe onarılmaz yaralar açmaya devam ederler ruhumuzda... Bin kez karar verip, bin kez vazgeçersiniz uygulamaktan... Oysa ki bilirsiniz, kangrenli parmağı gözden çıkartmazsanız, önce ağrınızdan, sonra belki bacağından olacaksınız. Çoğu insan kendisinde “bir parmaktan” vazgeçebilme gücünü bulamadığı için, hastalığın tüm bedene ve ruha yayılmasına engel olamaz, tüm yaşamını mutsuz geçirir, yaşamın çoğu güzelliğini yaşayamaz. İlişkilerde doğallık kaybolur, giderek sahip olduğumuz

maske sayısı artar. Kendimizi ve başkalarını kandırarak yaşamaya devam ederiz.

Arada bir güçlü birileri de çıkar elbette... Herkesin “Yapamazsın, bir parmağını nasıl feda edersin, ne denli acı verici bir düşünsene, o senin bir parçan ve doğal olarak birlikte yaşamaya devam etmelisin” sözlerine, tüm bencillik suçlamalarına karşın, “Yeter” der. “Bu benim yaşamım ve eğer bir parmağımı kaybedersem yine yürüyebilir, hatta koşabilir, yaşamıma devam edebilirim; ama bu hasta parmaktan vazgeçmezsem biliyorum ki, tüm bacağıma kaybedeceğim. Elbet canım yanacak, elbet üzüleceğim; ama bu sancılı dönemi sürekli yaşamaktansa, geçici bir süre için yaşamak daha iyi...”

Bu sözü söyleyebilmeyi başardıysanız eğer, şimdi yaşamınızın en önemli rolünü oynamaktasınızdır sahnede...

Bir yanda sizi bu kararınızdan vazgeçirmek isteyenler, size ne denli büyük bir hata yaptığınızı anlatarak, kendinizi suçlu duyumsamanız için ellerinden geleni yaparlarken, öte yandan azınlıkta birkaç gerçek dost ellerini omzunuza koyarak “Sen suçlu değilsin. Sabırlı ol, sakin ol, tüm bu acılar geçecek ve aradığın huzuru bulacaksın, dayan biraz” diye kanayan yaranızı sevgiyle sarmaya çalışır.

Bir an gözleriniz kararır, başınız döner, bir boşluğa yuvarlanmakta olduğunuzu duyumsarsınız. O koca boşlukta kaybolmak-

tan korkarak “Vazgeçsem mi acaba?” sorusu gelir aklınıza sık sık...

Ama bu hastalığın hasta hücreyi yaşamınızdan söküp atmaktan başka tedavisi yoktur.

Tüm cesaretinizi toplayıp, önünüze uzatılan kağıtları imzalarsınız. “Tamam” dersiniz, “Ameliyatı onaylıyorum.”

Sonrasında hızla gelişir herşey. Bir sabah gözlerinizi aralarsınız yavaşça... Sesler duyarsınız yanbaşıınızda “İşte, gözlerini açtı kendisine geliyor” diyen. Bir dost, elini elinizin üzerine koyar “Geçmiş olsun” der. “Ameliyat oldukça başarılı geçti. Hâlâ anestezinin etkisi altındasın; ama artık kurtuldun o hastalıklı hücreden, şimdi yeni bir yaşam seni bekliyor.”

Yavaşça uzanıp perdeyi aralar-

sınız. Dışarıda masmavi bir gökyüzü, sıcacık bir güneş, sevgi dolu dostlar sizi beklemektedir.

Omuzlarınızdan koca bir yük kalkmışçasına, kendinizi bir tüydenli hafif duyumsarsınız.

Bir an önce yürümek, koşmak için sabırsızlanırsınız. Ama daha önce yapmanız gereken bir şey vardır.

Şu anda kimbilir kaç kişinin kendilerini yeterince güçlü duyumsamadıkları için kanserli hücrelerle yaşamakta olduğunu düşünürsünüz. Bilgisayarınızın başına geçip, usulca klavyenin tuşlarına basarsınız.

“Sorunlarınızı geri dönüşüme atmayın!”•

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Her yaz Afrika'da safariye çıkan bir adam çocuklarına, serüvenlerini belki onuncu kez gurur ve heyecan duyarak anlatıyordu:

“Ondört aslan, tam ondört aslan vardı karşımda” dedi. “Dan! Dan! Dan! Hepsini birer kurşunla yere serdim...”

Bu sırada utangaç, ince bir ses duyuldu:

“Ama babacığım” dedi utangaç ses. “Geçen yıl anlatırken yalnızca ‘On aslan’ demiştiniz.”

Adam çocuğunun bu anımsatmasına sinirlenmesine karşın sakin bir ses tonuyla yanıt verdi:

“Elbette öyle anlatmahydım” dedi. “Geçen yıl çok küçüktünüz ve sizi fazla korkutmak istememiştim...”•

“Ağustos SuDokuları”nın Yanıtları...

5	8	2	3	6	7	1	9	4
6	4	9	1	8	5	3	7	2
1	7	3	4	2	9	6	5	8
7	1	5	2	3	4	9	8	6
9	6	8	5	7	1	4	2	3
2	3	4	8	9	6	5	1	7
8	9	1	6	4	2	7	3	5
3	5	6	7	1	8	2	4	9
4	2	7	9	5	3	8	6	1

Kolay

9	5	8	2	6	3	7	4	1
7	3	1	5	9	4	8	2	6
4	6	2	1	7	8	9	5	3
8	9	7	3	4	5	1	6	2
3	1	5	6	8	2	4	9	7
6	2	4	9	1	7	5	3	8
1	4	3	8	2	9	6	7	5
5	7	6	4	3	1	2	8	9
2	8	9	7	5	6	3	1	4

Zor

Evin içinden, küçük kızımın çingiraklı bir yılanla doğru bızla emeklediğini izliyordum, korku içinde, olaya yalnızca seyirci kalmakla yetinmiştim.

“Çocuğumuz Ölüyor!”

•Bradford Dillman - Reader's Digest•

Ağustos ayının sıcak bir pazartesi günüydü, eşim akşam yemeği hazırlıyordu. Bahçede oturmuş, 22 aylık kızımıza göz kulak olduğum sırada, içeride telefon çaldı. Telefonda konuşurken, bir yandan da pencereden göz ucuyla kızımın oyun havuzuna doğru ilerleyişini izliyordum.

Çingiraklı yılanın, kızımdan önce, ayırıcına vardım, yeşil çalıkların arasından çıkan kahverengi, hareketli bir uzantı gibiydi. Yılan onu soktuğunda,

kızım bana hâlâ gülümsüyordu. Bir ısırtık... Ardından bir ısırtık daha...

Kızımın yüzünde şaşkın bir ifade vardı, ihanet edilmiş bir masumiyetin ifadesi... Eşim yanımda duruyordu, korkunç bir çığlık boğazında düğümlenmişti sanki... Birlikte bahçeye fırladığımızda, yılan çitin altında gözden kaybolmuştu bile...

“Neresini soktu?”

“Şurasını... Bak! Bir ısırtık da bacağımda var.”

Isırığın çevresindeki noktayı andıran iki diş izinden, kalp atışlarına uygun bir vuruşla kan pompalanıyordu. Zehri dışarı akıtmak için bacağıma bir kesik atmak üzereyken, kızım korku ve acı içinde ağlamaya başladı.

“Onu böyle heyecanlandırmamız gerek” dedim. “Kalbi daha hızlı atmaya başlayacak.”

Eşim, acil servisle konuşup onlara yola çıkmak üzere olduğumuzu söyledi. Tahta bir kaşığa doladığımız bir mutfak beziyle kızımın sol bacağına sarıp onu alelacele arabaya yerleştirdik.

İsten çıkış saatiydi, bu yüzden tampon tampona ilerleyen bir trafiğin ortasında bulduk kendimizi, panik ve öfke içindeydim. İçimi buz gibi bir duygu kaplamıştı: Çocuğumuz ölecekti.

Yirmi dakika sonra hastaneye ulaştığımızda, bir pratisyen hekim onu kapıldığı gibi götürdü. Acil servise girmemiz yasaktı; ama kızımın giderek artan çığlıklarını dışarıdan bile duyabiliyorduk. Ardından pratisyen hekim, kucaklarında, bir hastane battaniyesine sardığı kızımızla odadan çıkıp asansöre yöneldi.

“Onu nereye götürüyorsunuz” diye bağırdım.

“Çocuk bölümüne” dedi doktor. “Yoğun bakıma...”

Nöbetçi pratisyen geri dönmeye dek, aradan birkaç saat geçmişti. “Tehlikeyi atlatıp atlatmadığından emin değiliz” dedi. “Henüz çok küçük olduğu için ona ne dozda panzehir vermemiz gerektiğini bilmiyoruz. Tek yapabileceğimiz, onu gözetim altında tutmak. Yoğun bakıma ziyaretçi kabul edemiyoruz. Size önerim, gidip birazcık dinlenmeniz...”

“Bebeğimi yalnız bırakmayacağım” dedi eşim ve kimse ona engel bile olamadan koridoru hızla geçip yoğun bakım servisine daldı.

“Bakın” dedi doktor, “Gelin sizinle bir anlaşma yapalım. Ka-

pının hemen önüne iki sandalye koyacağım ve olanaklı olduğunca sık, gelip size durumla ilgili bilgi vereceğim.”

En sonunda doktor göründü. “Vardığımız sonuç şu” dedi. “İlk 48 saat oldukça riskli. Bu süreyi geçirebilirse, olayı atlattığından emin olacağız.”

Saat 23:00’te koridorun ışıkları söndürüldü ve bize, çocuk bölümünde kalmamız gerektiği anımsatıldı. Ara sıra koridorlarda çığlıklar, anne babalarını çağıran çocukların sesleri yankılanıyordu.

Eşim ayağa kalktı ve “Ayıcığını isteyecektir” dedi. “Gidip getireyim” dedim. Eve dönüş yolunda, arabanın içinde yalnız başıma gözyaşlarımı tutamayıp ağlamaya başladım.

Ertesi sabah dörder saatlik nöbetler biçiminde beklemeye karar verdik. Öğleden sonra, nöbeti devralmak üzere hastaneye döndüğümde, kızımın bacağına korkunç bir biçimde şişmiş ve morarmış olduğunu gördüm.

Serumla besleniyordu ve iğnenin takılı olduğu koluyla, ayıcığına sıkı sıkı sarılmıştı. Saat başı, yaşamsal işlevleri denetleniyordu, ateşi, nabızı, tansiyonu... Ve her geçen saat, bacağındaki şiş artıyordu. Ölümcül savaşım için zehirle panzehir her karşı karşıya geldiğinde, ateşi yükseliyordu. Morartı bacağından ayağına doğru yayılmaya başladı; hatta yukarılara, göğüs kafesine değin ulaştı.

Kırksekiz saatlik süre çarşamba günü doldu ve çocuk doktoru bize

kötü haberi verdi: “Olay tam anlamıyla atlatılmış sayılmaz. Bacağını kesmek zorunda kalabiliriz.”

Perşembe sabahı “Şiş biraz indi öyle değil mi?” diye sordum, kendim bakmaya cesaretim yoktu.

Doktor kalemle çizdiği işareti gösterdi. “Buünkü durumu, bu da bugünkü...” Şişlik gözle görülür biçimde azalmıştı.

O öğleden sonra çocuk bölümüne geldiğimde, eşim titreyerek ve ağlayarak yanıma yaklaştı. Bileğimi kavradı ve şöyle dedi:

“Kalbi durmuş. Sanırım öldü.”

Bu olayın yaklaşık onbeş dakika öncesinde kızımız ilk katı mamasını yemişti. Aniden iki kez öksürmüş, gözleri devrilmiş ve ağır ve derin solumaya başlamış. İki kardiyolog hızla yoğun bakıma girip ona kalp masajı yapmaya başlamışlar.

O sırada doktor, yoğun bakım ünitesinden çıkarak, yanımıza geldi. “Yaşama döndü” dedi, “Size tek söyleyebileceğim, kızınızla ilgilenen doktorların, alanlarında en iyileri oldukları ve onu yaşama döndürmek için var güçleriyle çalıştıkları...”

En sonunda onu görmemize izin verdiler. Yarı baygındı. Kolu na bir serum takmışlardı. “Tam olarak ne oldu?” diye sordum. “Kessin olarak emin değiliz” dedi doktorlardan biri, “Bir parça mama boğazına takılmış olabilir.”

Gece boyunca saatler geçmek bilmedi. Yapabileceğimiz bir şey yoktu; ama ısrarla orada kalmayı sürdürüyorduk. Yanında kaldığımız sürece küçük kızımızın ölmeyeceğine inanıyorduk.

Ertesi gün, kulak tırmalayıcı bir sesle soluk aldığının ayırıcına vardım. Sonradan doktorlar bize, kalp masajının, akciğerlerde hava birikimine yol açmış olabileceğini söylediler. Kızımızın soluk alışımını rahatlatmak için göğsüne bir yarık açılıp, içine bir tüp yerleştirdiler.

Durumun iyiye gittiğini gösteren işaretler aradım; ama bulamadım. İki gün sonra, göğsüne yerleştirdikleri tüpü çıkarttılar ve bu kez onu oksijen çadırına aldılar.

Pazar gecesi, soluk alışı güçleşti. “Solunumunu rahatlatmak için trakeotomi yapmamız gerekecek” dedi cerrahlardan biri, nazikçe...

Onu, ağzının kenarından sarkan bir tüp, yüzünde kurumuş kan lekeleriyle, yoğun bakım ünitesindeki yatağıyla birlikte alelacele odadan çıkardılar. Gözleri kapalıydı. Onunla vedalaşamamıştım bile...

Aradan bir saat geçmişti. İkinci saatin sonlarına doğru bir gürültü duydum: Küt! Ameliyathane kapısı açıldı geliyordu.

“Yaşıyor” diye düşündüm ve ardından “Yaşıyor” diye haykırdım.

18 Eylül’de, yani olay gününden tam üç hafta sonra, onu kucağımıza almamıza izin verdiler. Dört gün sonra da onu eve götürdük.

Bugün artık, bacağındaki hafif yara izinin dışında, başından geçenleri anımsatacak pek bir şey yok. Tek anımsayanlar bizleriz, yani anesiyle ben... Birkaç dostumuz ve onu kurtaran ekibin doktorları...

Bu okuduğunuz onlara bir teşekkür mektubudur. •

Çeviri: Aylin Yengin

Riga

Kocaman bir el, kenti rak ve yıldız figürleriyle süslemiş, özenle çizmiş sanki... Sokakların arasına kente soluk aldıran meydanlar yerleştirmiş özenle... Bembeyaz bir kağıdın üzerine kenti iki-

ye bölen bir nehir yapmış önce, Daugava koymuş adını, üzerine farklı köprüler yerleştirmiş. Sonra kentin içine nehir kıyısında küçük bir dikdörtgen çizmiş, kenarlarını surlarla çevirmiş, Eski Kent adını vermiş. Bu bölgenin içine de önce büyük bir katedral, sonra birkaç kilise ve irili ufaklı farklı tarzlarda binalar yerleştirmiş. Kimi binaların çatılarını ve kulelerini, kedi, horoz, bay-

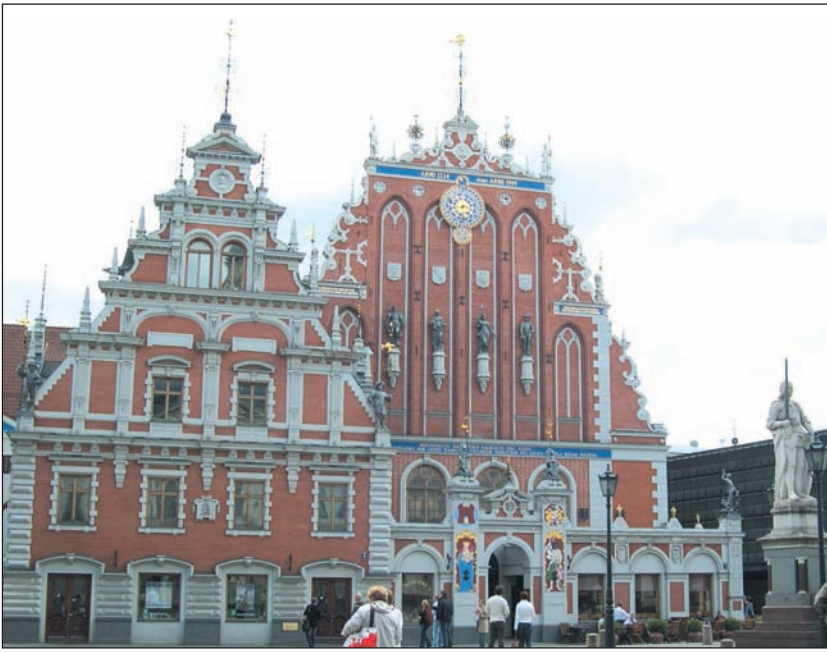
Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen

Yemyeşil parklar çizmiş içinde kanalların aktığı, rengarenk çiçeklerin açtığı, kentte yaşayanların soluk aldığı parklar... Son olarak da kağıtta beyaz kalan yerlerin tümünü olabildiğince yeşile boyamış ve el yazısıyla Riga yazmış kağıdın üzerine...

Eski Kenti çevreleyen surlar bugün artık yıkılarak, silinmiş olsa da Riga'nın bu eski bölümü bugün de geçmişin kocaman elinin çizdiği çizgi-

lerde yaşıyor. Riga, Baltık Denizi'nin batısında yer alan Letonya'nın başkenti ve aynı zamanda da en büyük kenti...

Topraklarının yaklaşık yarısı orman olan Letonya'daki 2,3 milyon kişinin üçte biri Riga ve çevresinde yaşıyor. 1918'de kurulan Letonya Cumhuriyeti, 1941-1945 yılları arasındaki Nazi işgali dışında 1940-1991 yılları arasında Sovyetler Birliği egemenliği altında kalışının izlerini hâlâ taşıyor, bugünkü nüfusunun yüzde 28'inin Rus kökenli olmasına karşın 1991'deki bağımsızlık ilanından buyana ülkede resmi dil olarak Letonyaca konuşuluyor. 13'üncü yüzyılda kurulan Riga, limanı sayesinde bölgenin ticaret merkezi olarak gelişmiş bir kent ve İkinci Dünya Savaşı'nda çok zarar görmüşse de bugünkü yenilenmiş yüzüyle, Eski Kent'iyle, kültürel

zenginliği ve renkli yaşamıyla görülmeyi hak ediyor.

Haziran ayı sonunda geldiğimiz Riga'da önce yağmur karşılıyor bizi; ama sonraki günlerde yerini çoğunlukla güneşe bırakarak affettiriyor kendini, kenti daha rahat gezmemize izin veriyor. Riga'yı, özellikle de Eski Kent bölümünü görmek çok kolay ve zevkli; çünkü nehrin sol yakasında yer alan bu bölüm yürüyerek gezmek için çok uygun, görülecek yerlerin hepsi birbirine o denli yakın ki, kimi zaman haritadaki uzaklıktan da daha yakın olarak karşımıza çıkarak şaşırtıyorlar bizi... Riga'da kimi zaman Arnavut kaldırımıyla, kimi zaman da parkeyle döşeli sokaklarda, meydanlarda yürüyerek, yüzyıllar arasında arkeolojik bir yolculuk yaparak, Gotik, Rönesans ve Art Nouveau tarzda yapıları, kiliseleri ve müzeleri görebiliyoruz.

Eski Kent'in içine girmeden

Özenle Çizilmiş Bir Kent: Riga

önce Riga'daki ilk durağımız "Brīvības Pieminekļis" yani Özgürlük Anıtı oluyor.

Yemyeşil iki parkın arasında yer alan bir meydan da, elindeki altın renkli 3 yıldız göğe doğru uzan-

tan, Letonyalılar'ın Milda adını verdiği bir kadın heykelini taşıyan bu görkemli anıt Letonyalılar için çok özel bir anlam taşıyor. 1935'ten buyana yıllarca özledikleri özgürlüğün simgesi olan, Avrupa'nın en yüksek anıtlarından biri olan Özgürlük Anıtı'nın önündeki meydan bugün Rigalılar'ın önemli buluşma noktalarından biri. Özellikle köşedeki Laima adlı çikolata firmasının reklamını taşıyan saatin altı Rigalılar'ın birbiriyle buluşmak üzere randevolaştıkları bir yer, bu yüzden meydan Eski Kent'in girişine doğru yürüdükümüzde burada bekleyen bir grup insanın önünden geçiyoruz. Eski Kent'in girişinde sağdaki sokağın sonunda eskiden surların bir bölümü olan Barut Kulesi görünüyor. Kırmızı tuğladan yapılmış ve sarmaşıkların bir bölümünü sardığı kule şimdi Savaş Müzesi'ne evsahipliği yapıyor. Kalku Soka-

ğı'ndan ilerleyerek çevresi irili ufaklı binalarla çevrelenmiş, kafelerin masalarının dışarı taşıdığı küçük bir meydana geliyor. Liv adındaki bu meydanın bir köşesinde üzeri kiremitlerle korunaklı duruma getirilmiş bir duvarda Riga'dan görüntülerin yer aldığı re-

simler satılıyor. Meydanın tam ters köşesindeyse 50 yaşlarında, kırmızı eldivenli, şapkalı bir kadın, duvara yasladığı teypten gelen müzikle, kurulmuş bir bebekmişcesine kendi çevresinde dönerek dans ediyor; yere koyduğu küçük şapkanın

içindeki paraların artmasını umut ederek, dönüp duruyor.

Avrupa Birliği'ne üye olan Letonya'nın para birimi 1 LAT yaklaşık 2,5 YTL olacak denli değerli olsa da, bu değer halkın yaşamına pek yansımamış gibi... Çok zengin olan, lüks arabalara ve güzel evlere sahip Rigalılar olsa da geçim derdinde olan kentliler de oldukça fazla... Eski Kent'in genel görünümüyse kentin dışındaki mahallelere göre oldukça güzel ve bakımlı. Kalku Sokağı'ndan yürümeye devam edip, sola dönünce 17'nci yüzyıldan kalma birkaç katlı binaların arasında buluyoruz kendimizi... St. Peter Kilisesi'nin arkasındaki bu sokağa yan yana dizilmiş masalarda çeşitli hediyelikler satılıyor. Başta sarı, yeşil, turuncumsu renge renk kehribar taşlarından yapılmış takılar, biblolar, tablolar olmak

üzere keten örtüler, el örgüsü kazaklar, çoraplar, deri eşyalar, tahta objeler ve yerel kıyafetli bebekler süslüyor masaları... 13'üncü yüzyılda yapılmaya başlayan, bugünkü görünümüneyse 17'nci yüzyılda kavuşan St. Peter Kilisesi'nin önüne doğru yürüyoruz. Ön cephesinde daha yeni gibi duran taşlar İkinci Dünya Savaşı'nda aldığı yaraların sarılmaya çalışıldığını gösteriyor. Eskiden ahşap olan kulesi de bombalarla yıkılıp yanınca yerine yeni bir kule yapılmış. Asansörle bu kuleye çıkarak, çevrenizde dümdüz biçimde uzanan Riga manzarasını görebiliyorsunuz. Oldukça sade düzenlenmiş kilisenin içini ve geçici olarak burada sergilenen dokuma sergisini gezdikten sonra kilisenin dışında, arkasındaki eski manastır kapılarının birinden geçerek St. John Kilisesi'nin bahçesine çıkıyoruz, buradan yürüyerek Vagnera Sokağı'na geliyoruz. Ri-

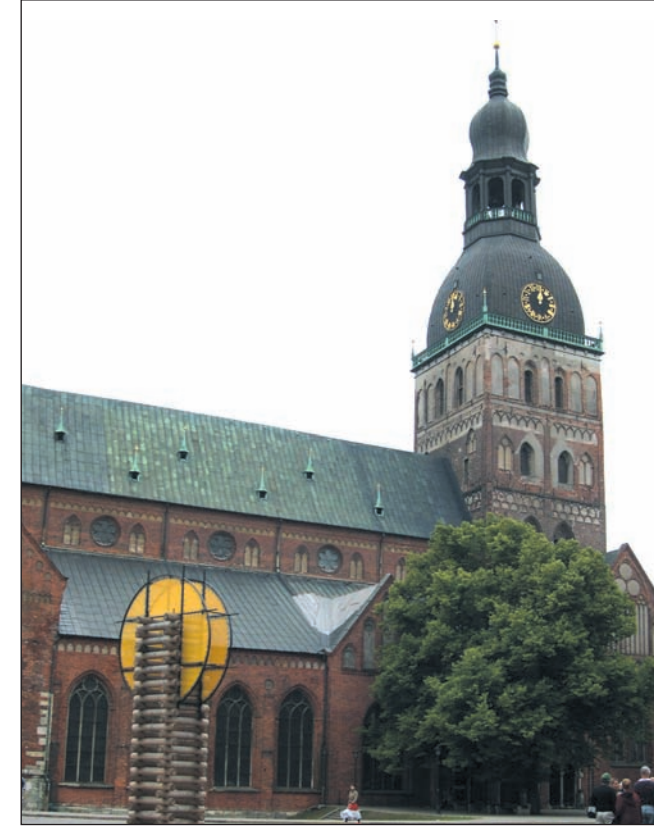
Özenle Çizilmiş Bir Kent: Riga

ga'da 2 yıl çalışmış olan ünlü Alman besteci Richard Wagner'in adını taşıyan bu sokakta Wagner Konser Salonu da yer alıyor.

Yürümeye devam ettiğimizde yol bizi Belediye Meydanı'na ulaştırıyor. Renkli yerel kıya-

fetler giymiş bir grup çocuk şarkı söyleyerek geçiyor yanımızdan... Şarkı söylemek Letonyalılar'ın yaşamında önemli bir yer tutuyor. Şarkı festivalleri, korolar, biraraya geldiklerinde söyledikleri yerel şarkılar, armağan olarak söylenilen şarkılar Letonyalılar için yaşamı renklendiren alışkanlıklardan... Meydandaki belediye binasının tam karşısındaki güzel bina da renkli görüntüsüyle oldukça dikkat çekici... Savaşta tümüyle yıkılsa da, sonradan eski fotoğraflarındaki gibi tekrar yapılmış bu süslü yapı "Siyah Kafalılar Evi" adını taşıyor. 13'üncü yüzyılda Riga'da yaşayan bekar yabancı tüccarların kurduğu bir loca olan "Siyah Kafalılar", Afrika'ya yolculuk yaptıkları için bu adı aldığı söyleniyor. Şimdiyse bu bina kentin Turizm Danışma Bürosu'na ve çeşitli mağazalara evsahipliği yapıyor. Meydanın öteki köşelerinde de üni-

versite binasıyla, 1940-1991 dönemini anlatan Letonya İşgal Müzesi'ni yer alıyor. Meydandaki bir fırından güzel kokular yükseliyor, buradaki ekmecekler gerçekten çok lezzetli, özellikle siyah çavdar ekmeğini armağan olarak bile öneriyor Rigalılar... Buradan Tirgonu Sokağı'nı

izleyerek bir başka meydana, kentin en önemli meydanlarından Dom Meydanı'na ulaşıyoruz. Baltık Cumhuriyetlerindeki en büyük katedral olan Dom Katedrali, vitray süslemeleri ve 6718 bölümlü dünyanın en büyük ikinci orguyla dikkat çekiyor. Burada akşamları dü-

zenlenen konserlere de bilet alarak katılmak olanaklı.

Meydanın öteki köşesindeki yeşil tonlarındaki borsa binasını süsleyen heykeller de farklı biçimleriyle incelemeye değer. Bura-

lı tarzdaki köprü görülebiliyor. Tekrar Eski Kent'e doğru yürüyüp parlamento binasının, St. Jacob Kilisesi'nin ve Maza Pils Sokağı'ndaki "Üç Erkek Kardeşler" denilen kentin en eski tarihli birbirine bitişik 3 binasının ve Güzel Sanatlar Müzesi'nin yanından yürüyerek, İšveç

kapısının önüne geliyoruz. 17'nci yüzyılda bir evin içine oyularak açılmış bu kapı bizi kentin yatay olarak en uzun binası olan sarı renkli eski kışla binasına çıkarıyor. "Jekaba Kazarmas" adlı binada şimdi ağırlıklı olarak kehribar taşı satan hediyelik eşya mağazaları ve restoranlar yer alıyor. Bu binanın önündeki sokakta yürüyerek, restore edilmiş evlerin ve sur kalıntılarının yanından geçerek Barut Kulesi'nin önünde geliyoruz yeniden, böylece eski kentteki turumuzu da tamamlamış oluyoruz. Bastejkalns Parkı'nın içine giriyorum biraz dinlenmek için... Yemyeşil,

göge uzanan dev ağaçların gölgesindeki bir bankta çiçek kokuları ve küçük şelalelerin sesleri arasında oturmak gerçekten çok dinlendirici. Biraz sonra hemen yanımdan elele tutuşmuş bir gelinle damat geçiyor, rengarenk çiçekler satan yaşlı kadının önünden geçerek

dan Pils Danija Sokağı'nı izleyerek şimdi Letonya Cumhurbaşkanlığı olan kaleye geliyoruz. Sarı renkli, ağaçlar içindeki bu taş yapının önünden nehre paralel olan caddeyi geçip, nehir kıyısında yürüyoruz biraz... Buradan nehrin karşı kıyısı ve nehir üzerinde sıralanmış 4 fark-

yakındaki köprüye yürüyorlar. Köprünün üzerine gelince durup ellerindeki kilidi köprünün demirlerinden birine kilitleyip, anahtarını suya atıyorlar. Böylelikle evliliklerinin ömür boyu süreceğine inandıklarını öğreniyorum sonra. Gerçekten de köprünün demirleri buna inanan birçok çiftin adlarının yazılı olduğu kilitlerle dolu...

Riga'da yaşayanların arasına karışmak için ideal yerlerden bir diğeri de Kapalı Pazaryeri... Riga'nın ve Avrupa'nın en büyük pazarlarından biri olan bu pazaryeri 1930'lu yıllarda inşa edilen zeplin hangarlarında yer alıyor. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kent yönetimine verilen bu 5 hangar pazar yerine dönüştürülmüş ve her bölüm farklı ürünlerle ayrılmış; ilk hangarda yalnızca balık ürünleri, ikincisinde et, üçüncüsünde taze sebze ve meyveler gibi... Bu hangarlarda dolaşırken, Rigalılar'ın yemek kültürü hakkında da fikir sahibi olabiliyorsunuz. Siyah çavdar ekmeği başta olmak üzere çeşit çeşit ekmecekler, "Kimenu Siers" dedikleri peynir gibi farklı peynir çeşitleri, tütsülenmiş balıklar en çok satılan ürünlerden... Votka, Riga köpüklü şarabı ve yal-

nızca Riga'da yapılarak satılan "Riga Black Balsam" adlı özel likör gibi içki çeşitleri de içki satan mağazalarda bulunabiliyor.

Eski Kent, parklar ve pazaryerlerini gezmek dışında yapılabilecek başka seçenekler de var Riga'da... Almanya'da olduğu gibi Riga'da da "Jugendstil" adıyla tanınan Art Nouveau mimarisinin 700'den fazla örneğini Riga sokaklarında görebilmek olanaklı. Ayrıca nehirde yapacağınız bir saatlik tekne yolculuğuyla nehir kenarından manzarasını izleyebilir ya da bu küçük kentteki 20 farklı müzeden dilediklerinizi gezebilirsiniz. Kent yakınlarındaki Açık hava Etnografya Müzesi'nde Letonya'daki çiftlik yaşamına, değirmenler, balıkçı köyleri, kiliseler ve çeşitli el sanatları mekanları arasında yürüyerek tanıklık edebilir, daha fazla zamanınız varsa Riga yakınlarındaki yemyeşil Sigulda'ya veya Baltık Denizi kıyısındaki Jurmala'ya gidebilirsiniz.

Küçük bir kent olsa da Riga, tarihi görüntüsü, kültürel etkinlikleri, renkli gece yaşamı ve yemyeşil doğasıyla ziyaretçilerinde güzel anılar bırakmayı başarıyor, beyaz kağıdın üzerine çizilmiş güzel bir resim gibi...•

IzlenSen@butundunya.com.tr

Adamın eşi çok kıskanç bir kadındı. Bir gün restoranda yemek yerlerken güzel bir kız gördüler. Adamın kızla fazla ilgilendiğini gören kadın, "Kıza adeta yiyecek gibi bakıyorsun" dedi. "Evlü bir adam olduğumu unutma..."

Adam eşinin bu uyarısını duyunca gülmeye başladı:

"İlahi hanım..." dedi. "İnsan diyetle olabilir; ama bu onun mönüye bakmasına engel değildir ki..."•

**İnsanlığa
Adanan
Yaşamlar**

Benjamin Franklin yalnızca kendini eğitmekle kalmıyor, çevresine yararlı olabilmek için de çabalıyordu. Yaşamı boyunca edindiği, saygı duyulacak bir prensibi vardı: İnsanların yaşamını kolaylaştıracak şeyler üzerinde çaba harcamak. Bu prensibini de yaşamının sonuna değin uygulamaya çalıştı.

İnsanlığa Hizmet Eden Devlet Adamı:

Benjamin Franklin

"Harmonika" adını verdiği buluşunu 65'inci sayfamızda aktardığımız Benjamin Franklin, 6 Ocak 1706'da Boston'da doğdu. Onyedili kardeşiler. Babası, 1685 yılında İngiltere'den Amerika'ya göç etmişti ve evin geçimini sabun ve mum yaparak sağlamaya çalışıyordu. Ancak maddi güçlükleri bir türlü aşamıyorlardı. Sekiz yaşında okula başladı; ama ancak iki yıl okuyabildi. Babası, çocuklarına yeterli eğitim sağlayamadığından, öteki kardeşleri gibi onu da çırak olarak işe yerleştirdi. Önce bir bıçakçının, sonra marangozun, daha sonra da tornacının yanında çalıştı. Hiçbirinde de işi benimseyemedi. Ağabeyi James, küçük çapta bir basımevi kurmuştu; 1718'de, henüz oniki yaşındayken onun yanında çırak olarak çalışmaya başladı.

Bu mesleği çok sevmişti. Çünkü basımevinde ne basılırsa, eline ne geçerse okuyordu. Okumayı seviyordu, meraklıydı ve bilgisini artırmak onu mutlu ediyordu. Bununla da yetinmiyor, kazandığı birkaç kuruşu da kitap almaya harcıyordu.

1720 yılında ağabeyi, bir ortağıyla birlikte gazete çıkarmaya başladı ve onu da dizgici olarak görevlendirdi. İlk zamanlar, hem dizip hem bilgisini artırmak çok hoşuna gidiyordu; ama bir süre sonra kendisi de yazmaya karar verdi. Ancak ağabeyi onun yazılarını gazetede basmayı kesinlikle kabul etmezdi; çünkü henüz ondört yaşındaydı. Zekâsıyla bu engeli de aşmayı becerdi. Yazılarını bir zarfa koyup basımevinin kapısının altından içeri attı. Sabah işe erken gelen ağabeyi zarfı buldu, açıp okudu ve çok beğendi. Biraz sonra işe geldiğinde ağabeyi onu yanına çağırdı ve bu bilinmeyen yazarın yazısını basıma hazırlamasını istedi. Ne büyük mutluluktan onun için... Artık her gün adsız yazarın yazıları gazetede yayımlanıyordu.

Yazıları çok tuttu. Okurlar, büyük bir keyifle okuyorlardı. Henüz onbeş yaşında bir delikanlının böyle güzel yazılar yazacağı kimin aklına gelirdi ki? O da mutluydu. Ama bu mutluluk uzun sürmedi. Bir gün ağabeyiyle kavga etti ve eşyalarını toplayıp Boston'u terk etti. Önce New York'a, sonra da Philadelphia'ya gitti.

Philadelphia'da iki basımevi vardı; ama ikisinin de makineleri çok eskiydi. Burada kalıp ilerlemesine olanak yoktu. İngiltere'ye gitmeye karar verdi. Ancak yolculuk çok pahalıydı. Gerekli parayı biriktirinceye değin çalıştı. Gemiye binip Londra'ya hareket ettiğinde henüz onyediydi yaşındaydı.

Londra'nın en iyi basımevlerinde birinde onsekiz ay çalıştı. Çalışkan ve örnek bir eleman olarak herkesin beğenisini kazandı. Mesleği iyice öğrendi ve çalıştığı sürece kazandığı paraları biriktirip matbaacılıkla ilgili araçlar satın aldı. 11 Kasım 1726'da Philadelphia'ya geri döndüğünde henüz yirmibir yaşındaydı ve hiç parası kalmamıştı. Kendi adına bir basımevi kurması olanaksızdı. Bu nedenle eski patronunun yanına girdi. Bir süre onunla birlikte çalışarak para biriktirdi ve 1728 yılında kendi adını verdiği basımevini kurdu.

Çalışkanlığı ile herkese örnekti. Gün doğmadan işe başlıyor, gece yarısına değin çalışıyordu. "İnsan zamanını iyi kullanırsa, güzel düzenlenmiş bir gün boyunca çok şey başarabilir" diyordu.

Bir taraftan var gücüyle çalışırken, öteki taraftan da kentlinin kültürlü, bilgili insanlarıyla da ilişki kurmaya çalıştı. Yakın arkadaşlarını ve dostlarını biraraya getiren "Junto" adını verdikleri kulübü kurdu. Her cuma akşamı kulüp üyeleri toplanıp politik, ticari, dini, felsefi konularda fikir alışverişi yapıyorlardı. Bu toplantılar kırk yıl kadar sürdü.

1733 yılında, yani yirmiyediy

yaşında yabancı dil öğrenmeye karar verdi ve kısa sürede Fransızca, İtalyanca, İspanyolca ve Latince öğrendi.

Yalnızca kendini eğitmekle kalmıyor, çevresine yararlı olabilmek için de çabalıyordu. Yaşamı boyunca edindiği, saygı duyulacak bir prensibi vardı:

İnsanların yaşamını kolaylaştıracak şeyler üzerinde çaba harcamak.

Bu prensibini de yaşamının sonuna değin uygulamaya çalıştı. Yoksul çocuklar için parasız okul açılmasını sağladı. Bir halk kütüphanesi kurdu ki bugün dünyanın sayılı büyüklükte kütüphanelerinden biri durumuna gelmiştir. Daha sonra kentte ilk hastaneyi kurdu. Tümünüyle ahşap yapılardan oluşmuş kentte ilk itfaiye teşkilatını kurdu ve kendisi de örnek olmak için bu kuruluşta görev yaptı. Posta İdaresi'nin düzene sokulması, mektup dağıtımının aksamaması için kuruluşun başına geçmesi önerisini hemen kabul etti.

Ipekçilik konusunda çalıştı ve çok kârlı olduğunu görünce bunu herkesin yararlanacağı biçimde harekete geçirdi. Philadelphia arazilerinin daha verimli duruma gelmesi için tarımsal araştırmalar yaptı, teknikler kullandı. Ülkesinin gönenci için çok çalıştığı ve herşeyi incelediği her fırsatta görülüyordu.

Çok az eğitim almış olmasına karşın, herşeye bilimsel olarak yaklaşıyor ve mutlaka bir çözüm sağlıyordu. Örneğin, evlerin çoğunda ısınmak için şömine yakılıyordu. Uygulanan yöntem, yan-

gın çıkma olasılığı nedeniyle tehlikeliydi. Ayrıca ısı kaybı çok oluyordu. Ve çok odun harcanıyordu. Franklin, demir soba yaparak hem ateşi denetim altına aldı, hem de ısı ve yakıt tasarruf sağladı. (1742)

Franklin'in gözleri bozduktu ve hem uzak hem yakın olmak üzere devamlı gözlük kullanıyordu. Devamlı takıp çıkarma sorununa çözüm getirmek üzere, hem uzağı hem yakını aynı anda görebilecek bir gözlük yapmalıydı. Bir çift yakın, bir çift uzak gözlük camlarını ortadan kesip, uzak göreni üste, yakın göreni alta koyup aynı gözlük çerçevesine yerleştirdi. Franklin'in 250 yıl önceki buluşunu bugün biz "bifokal gözlük" olarak kullanıyoruz.

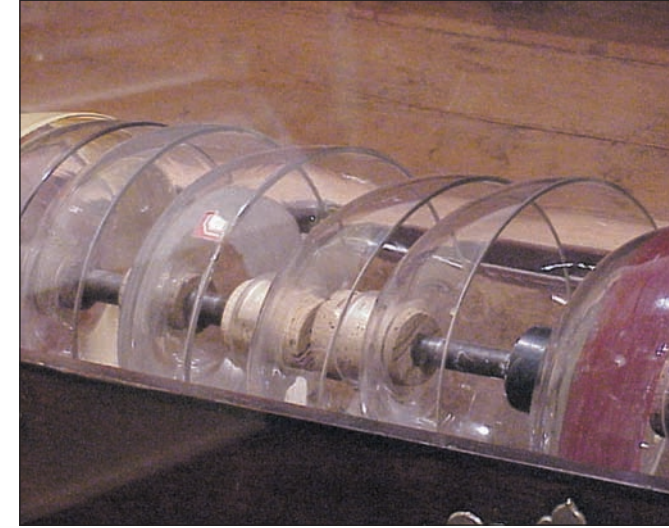
Posta müdürlüğü görevi sırasında da yaratıcılık ruhu baskın çıktı. Mektup dağıtımı sırasında iki yerleşim birimi arasındaki uzaklığı saptamaya yardımcı olacak "odometre" (taşla alınan yolun uzunluğunu ölçen alet) geliştirerek bunu arabasına monte etti.

Dürüsttü, çalışkandı, hizmet etmeyi seviyordu. Böylece de herkese örnek oluyordu.

Philadelphia o zamanlar bir

İngiliz sömürgesiydi. Vali onu sulh hakimi olarak atadı, sonra belediye meclis üyesi seçildi. Tüm bu başarılar onu şımartmadı. Gücünü kullanıp daha fazla zengin olmayı hiç düşünmedi. Aksine, belli bir zenginliğe kendince ulaştığına karar verip 1748 yılında matbaasını ve ticaret işlerini ortağına devredip kendini tümüyle sosyal ve bilimsel çalışmalara verdi.

Hemen hiç eğitimi olmayan

Benjamin Franklin'in "Harmonika" adını verdiği cam armonika..

Benjamin, sırf kendi merak ve zekâsı sayesinde birçok bilimsel gerçeğin ayırıcına vardı ve açıklık getirmek için çabaladı. Elektrik konusunda aklını kurcalayan çok şey vardı. İki yakın arkadaşı Peter Collins ve Philip Syng ile birlikte bilimsel çalışmalar ve deneyler yaptılar. Aynı ayrı çalışıyorlar; ama sık sık deneyimlerini

paylaşıyorlardı. 1749'da Franklin tarihte ilk kez elektrik bataryası yapan kişi oldu.

Yoğun çalışmaları sırasında gördü ki sivri uçlu cisimler elektrik denilen şeyi çekme özelliğine sahip ve kıvılcım saçarak deşarj olma durumu, artı ve eksi yüklü elektriğin dengelenmesinden başka birşey değil. Bu enerji bulutlarda biriktiğinde şimşegin parlak aydınlığını oluşturuyor, gök gürültüsüyle yolunun üzerindeki herşeyi yıkıp geçiyor, toprağa ulaştığında dengeye kavuşuyor.

Tüm bunları kanıtlaması gerekiyordu. Oğlu William ile birlikte bir deney hazırladı. Bu amaçla bir uçurtma yaptı, ortadaki çitanın ucuna sivri bir demir çubuk yerleştirdi ve ona kenevirde bir ip bağladı. Bu ip, ipek bir kordonla sonlanıyordu. Elektrik iletici olan kenevir ve iletici olmayan ipeğin birleştikleri yere bir anahtar bağladı. Elektrik anahtar üzerinde birikecek ve varlığını kıvılcımlarla bildirecekti.

Gök gürültülü ve sağanak yağışlı bir günde Franklin ve oğlu bu aleti yanlarına alarak kırlara çıktılar. Uçurtmayı uçurdular. Uçurtmayı oğlu idare ediyordu. Bir süre hiçbir şey olmadı. Birden ipler gerildi. Anahtar enerji yükleniyordu. Franklin koştı parmağını anahtara dokundurdu, şiddetli bir şok aldı. Bu onu öldürebilirdi de... Ama o sevinçten ne yapacağını bilemiyordu. Buluşunu kanıtlamıştı. Tarih Haziran 1752...

Bir süre sonra Franklin, buluşunu daha da yararlı duruma getirerek paratoneri geliştirdi. Bu

alet sayesinde evler, binalar, anıtlar, gemiler yıldırım felaketinden korunacaktı.

Benjamin Franklin'in özverili çalışmaları, bilim çevrelerince de saygıyla karşılandı ve Harvard, Yale ve William&Mary üniversitelerinden şeref dereceleri kazandı. 1753'te altın madalyayla ödüllendiren Londra Kraliyet Akademisi 1756'da onu üyeliğe kabul etti. Böyle bir şerefi, o güne değin Koloni Amerika'sından kimse görmemişti.

Biyoloji konusunda hiçbir eğitimi olmamasına karşın, insan bedeninin çalışmasıyla ilgilendi ve daha iyi görev yapmasına yardımcı olacak yollar aradı. Örneğin ağabeyi John, böbrek taşı ağrısından yakınıyordu. Onun bu derdine çözüm olarak bugün üriner katater olarak bilinen aleti geliştirdi.

Bu denli çalışmalarının yanı sıra, uzlaştırıcı yapısından dolayı İngiltere ile Amerikan kolonileri arasında süregelen anlaşmazlıklara çözüm bulması için 1757 yılında İngiltere'ye, daha sonra da Fransa'ya gönderildi. Bu görevleri yaklaşık yirmiüç yıl sürdü.

Franklin yetmişaltı yaşına gelmişti ve artık ülkesine dönmek istiyordu. Önce bu isteği kabul edilmedi. Ama birkaç yıldan buyana gut hastalığı ve böbrek taşı ağrıları onu iyice yormuştu ve ölmeden memleketine dönmek istiyordu. Bu kez isteği kabul edildi ve 1785'te Fransa'dan ayrıldı.

Memleketine dönünce Franklin, Pennsylvania eyaletine başkan seçildi ve 1787 konvansiyon

meclisinde bu eyaleti temsil etti. Bu görevden sonra da aktif çalışmadan çekildi.

Peki köşesine çekilince hiçbir şey yapmadan evinde oturdu mu? Elbette hayır... Franklin'i evinde ziyaret eden Dr. M.Cutler, orada gördüklerini şöyle anlatır:

"Franklin beni kütüphanesine götürdü. Bu büyük salonda tüm duvarlar kitap doluydu. Sanırım ki böyle bir kütüphaneyi Amerika'da başka bir evde görmek olanaksız. Kitapların yanısıra, Franklin'in buluşları çevreye dağıtılmıştı. Önce cam bir alet gördüm. Bu, insan bedenindeki kan akımını gösteriyordu. Cam tüplerde bir sıvı devamlı dolaşmaktaydı. Sonra bir pres gördüm, iki dakikada bir bir yazıyı kopya ediyordu ve kopya da aslı denli netti. Bu aleti de kendisinin geliştirdiğini söyledi. Yapay bir kol, yüksek raflardaki kitapları kolayca yerinden alabiliyor ve yerine koyabiliyordu. Oturduğu koltuk yatar duruma gelebiliyordu. Bir mandala bastığında bir yelpaze kendiliğinden gidip geliyor ve serinlik veriyordu. Kendi icadı daha birçok şey gördüm."

İçten gelen bir terbiye ve zerafete sahipti; sevgi dolu, hoşgör-

rülü ve yardımseverdi. Georges Whitefield'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

"Bana gelince, birisine yardım ettiğim zaman, bunu bir lütf olarak değil de bir borcu ödüyormuşum gibi düşünürüm. Bugüne kadarki yaşamımda pek çok kimseden pek çok yardım gördüm. Bu kişilere, bana yaptıkları iyiliklerin karşılığını vermek için herhalde hiç fırsat doğmayacaktır. En önemlisi,

Benjamin Franklin geliştirdiği taşıtla alınan yolun uzunluğunu ölçen odometre adlı aygıt...

Tanrı'nın yardımlarına nasıl yanıt verebilirim ki? O halde minnettarlığımı ifade edebilmek için, insanlara, bana yapılan iyilikleri vermeliyim."

Benjamin Franklin, 17 Nisan 1790'da seksendört yaşında yaşama veda etti. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

*Yaşlı adam sevgi dolu gözlerini ona yönelterek, "İşte" dedi.
"Dedenin ulaşmanı istediği hazine buydu; ancak iyilik
yaparak, çevrene yararın dokundukça mutlu olabilirsin.
Kulübede bulduğun altınlar ise yalnızca benim yerini bildiğim
altınlardı. Dedenle bir ilgisi yoktu. Bana öykünü anlatınca
senin mutluluğun gizini anlamam için böyle davrandım."*

Gerçek Hazine

• İnternet Yayını - Bütün Dünya •

Genç adam, uzun yıllar boyunca dedesinden bir öykü dinleyerek büyü-müştü. Öyküde bir defineneden söz ediliyordu. Define altınla dolu bir sandıktı. Ama bu sandığa ulaşmak öyle kolay değildi.

Başka define öykülerinden oldukça farklıydı. Kağıtların üstüne çizilmiş gizemli haritalar yoktu ortada. Ancak altın sandığına ulaşmak için kırk yıllık yapmak gerekiyordu. Dedesinden dinlediği öykünün etkisinde öyle kalmıştı ki, dedesinin ölümü üzerinden yıllar geçmiş olmasına karşın, bunu unutmamıştı.

Kararını verdi. Bu defineye ulaşmak zor olsa da deneyecekti. Üç yıl boyunca iyilikleri yapmak için çok uğraştı. Kırk fidan dikti, kırk çocuğu giydirdi, kırk hastaya baktı, kırk yaşının işlerine koştu. Yaptığı iyilikler sayesinde çevresinde çok sevilen biri olmuştu.

Tam otuzdokuz kez kırk ayrı canlıya iyilik yapmıştı. Şimdi kırkıncı kez başka bir iyilik yapmalıydı. Ama bir türlü aklına yaptıklarının dışında bir şey gelmiyordu. Haftalarca düşündü bulamadı. Sonunda gidip bir yol kenarına oturdu. Yoldan gelip geçen insanlara soracaktı. Genç adam, yapması gereken son iyiliğin ne olabileceğini kime sorduysa ya onu deli sanıp yanıt vermediler ya da yine yaptığı iyiliklerden birini söylediler. Bir gün yine sıkıntılı yola çıkıp bir kenara oturmuştu.

Düşüncelere dalmıştı. Tam o sırada biri seslendi. Sesin nerden geldiğini anlamak için başını kaldırdı. Yoldan geçen yaşlı bir adamla göz göze geldi. Yaşlı adam "Hey evlat" diye bağırdı. "Gelip bana yardım eder misin? Şu çuvalı tepedeki kulübeye çıkarmam gerekiyor; ama gücüm kalmadı. Uzun yoldan geliyorum. Hadi bir yardım et de çıkaralım."

Genç adam, aylardır düşünüp durduğu iyilik için bir fırsat olabilir mi diye bir an düşündü. Ancak karşısındaki tek bir kişiydi. Oysa onun bir iyiliği kırk canlıya yönelik olmalıydı. Böyle düşünmesine karşın, "Peki olur" dedi yaşlı adama. "Sana yardım edeceğim."

Çuvalı sırtına aldı ve tepeye çıkmaya başladılar. Yaşlı adam "Orada oturmuş, öylece ne düşünüyordun evladım?" diye sordu. Genç adam kendisine yöneltilen bu soruya "Ah, ah! Bir bilerseniz" diyerek yanıt verdi. Arkasından öyküsünü anlattı.

Yaşlı adam gülümseyerek "Senin için çok mu önemli altınlar?" diye sordu. Genç adam "Elbette" dedi. "Çocukluğumdan buyana bu öyküdeki altınlara ulaşma düşüyle büyüdüm. Ama bir türlü yapmam gereken kırkıncı iyiliği bulamıyorum."

Yaşlı adam sabırla dinledikten sonra "Biraz değişik bir öykü" dedi. "Dedenin doğru söylediğinden emin misin?"

Genç adamın yüzü ciddileşti ve "Dedem dediyse doğrudur" dedi. "O hiç yalan söylemezdi. Kesinlikle altın sandığı vardır ve ona ulaşmanın yolu da bu..."

Yaşlı adam yine gülümseyerek, "Peki öyleyse" dedi. Yarın akşama dek benimle kalırsan sana bu kırkıncı iyilik için yardım ederim."

Genç adam, bu öneriyi içtenlikle kabul etti. Kısa süren bir yolculuktan sonra tepedeki kulübeye varınca çuvalı yaşlı adama teslim etti. Adam da kapıyı açtı. Ona yatacak yer ve biraz da yiyecek verdi.

"Yarın erken kalkacağız" dedi. "Biraz uyusan iyi olur."

Genç adam söyleneni yaptı. Ertesi sabah erkenden kalktılar. Yaşlı adam çuvalı genç adamın sırtına verdi, birlikte aşağıdaki köye indiler. Ev ev dolaşmaya başladılar. Sabahın bu saatinde ortalıkta kimse yoktu. Her evin kapısının önüne geldiklerinde yaşlı adam çuvaldan bir paket çıkarıp bırakıyordu. Böylece tam kırk kapı dolaştılar. Son kapıya da bir paket bırakınca yaşlı adam döndü ve "İşte istediğin oldu" dedi.

Genç adam, paketlerde ne olduğunu bilmiyordu, merakla "O paketlerde ne vardı?" diye sordu.

Yaşlı adam "Kitap vardı" dedi. "Her eve orada oturan kişinin gereksinim duyduğu kitapları bıraktık. Örneğin kalbi katılaştıran bir adamın evinin önüne vicdanla ilgili, cimri bir kadının kömertlikle ilgili, sakatlığı yüzünden yaşama küsen bir çocuğunkine aslında ne çok şeye sahip olduğuyla ilgili kitaplar koyduk. Böylece tam kırk kişiye iyilik yapmış olduk. Artık altın sandığına ulaşabilirsin. İşte sana dün gece kaldığımız kulübenin anahtarını. O kulübede masanın altını kaz. Sandık orada gömülü, senindir."

Genç adam, kulaklarına inanamıyordu. Heyecanlı bir biçimde ileri atılarak, "Sonunda düşlerime kavuşuyorum" dedi. Anahtarını aldığı gibi kulübeye koştu. Bir kazma bulup denilen yeri kazdı. Gerçekten de altın dolu sandık oradaydı. Sevinçle sandığı çıkarıp altınları bir çuvala doldurdu. Altınlarla aşağı indiğinde yaşlı adamın onu beklediğini gördü.

Yaşlı adam "Artık altınlara

kavuştun” dedi. “Şimdi onlarla ne yapacaksınız?”

Genç adamın gözlerinin içi gülüyordu. “Ne mi yapacağım? Canım ne isterse onu alacağım” dedi. “Arabalar, evler, güzel giysiler, daha neler neler... Krallar gibi yaşayıp mutlu olacağım.”

Yaşlı adam sabırla dinledi, arkasından “Demek böyle mutlu olacağını düşünüyorsun” diye sordu. “Peki öyleyse sana yardım etmeme karşılık bir isteğimi yapar mısın?”

Genç adam “Elbette” dedi. Yaşlı adam tam bir yıl sonra aynı yerde buluşmalarını önerdi, o da bu öneriyi kabul etti. Genç adam ele geçirdiği altınlarla düşlerini bir bir gerçekleştirmeye başladı. Evler, arabalar, pahalı giysiler aldı; dünyada görmek istediği yerleri gezdi. Günlerini eğlencelerle, gezilerle, yeni yeni eşyalar satın alarak tüketiyordu.

Fakat içinde ayrı bir duygunun belirdiğini de duyumsamaya başlamıştı. İsteddiği herşeyi elde edebiliyordu; ama mutlu olamıyordu, bir türlü yüzü gülmüyordu. Daha önce onu mutlu eden şeyler şimdi sıkıyaya başlamıştı. Bir yıl böylece çabucak geçmiş, buluşma günü gelip çatmıştı. Genç adam mutsuz bir bi-

çimde daha önce belirledikleri yere geldi. Yaşlı adam biraz daha çökmüştü; ama kendine güven içinde söz verdiği yerde onu bekliyordu.

”Ne oldu evlat” diye sordu. “Mutlu olabildin mi?” Genç adam, eski heyecanını kaybetmişti, düş kırıklığını gizlemeden “Hayır” dedi. “Canımın her istediğini aldım. Böyle mutlu olacağımı düşünmüştüm; ama şimdi anlıyorum ki yanılmışım.”

Yaşlı adam gülümseyerek genç adamın sırtını sıvazladı:

“Evladım, dedi. “Geçen yıla kaddarkı yaşamını anımsa. Hani hep iyilik yapıyordun. Yaptığın her iyilikten sonra kalbinde beliren duygu sence neydi?”

Genç adam boynunu büktü, yaşlı adamın gözüne saygıyla bakarak, “Evet, anımsıyorum” dedi. Ben hazineme ulaşmak için ne zaman iyilik yapsam mutlu oluyordum.”

Yaşlı adam sevgi dolu gözlerini ona yönelterek, “İşte” dedi. “Dedenin ulaşmanı istediği hazine buydu; ancak iyilik yaparak, çevrene yararın dokundukça mutlu olabilirsin. Kulübede bulduğun altınlar ise yalnızca benim yerini bildiğim altınlardı. Dedenle bir ilgisi yoktu. Bana öykünü anlatınca senin mutluluğun gizini anlaman için böyle davrandım.”•

Girdiği lokantada adam istakoz ismarlamıştı. Önüne konulan istakozun tek kıskacı olduğunu görünce garsona bunun nedenini sordu.

“Özür dilerim” dedi garson. “İstakozlar havuzda kavga ediyorlar da...”

Adam garsonu dinledikten sonra isteğini açıkladı:

“O zaman kavgayı kazananı getirin bana...”•

Bilginizi Denetleyin

•Hazırlayan: Diyar Mahmutoglu - Bütün Dünya•

- 1 “Ferhat ile Şirin” adlı aşk öyküsünde Ferhat’ın dağları delip su getirdiği Anadolu kenti hangisidir?
 - a) Konya
 - b) Ordu
 - c) Erzurum
 - ç) Amasya
- 2 Gürcistan’ın başkenti hangisidir?
 - a) Batum
 - b) Gori
 - c) Rustavi
 - ç) Tiflis
- 3 “Binbir Gece Masalları”nın mekanı büyülü Ortadoğu kenti hangisidir?
 - a) Beyrut
 - b) Halep
 - c) Bağdat
 - ç) İsfahan
- 4 Ünlü İslam filozofu Farabi’nin Eflatun’dan etkilenerek yazdığı “Ütopya”daki kentin adı “Medinet’ül Fâzıla”ydı. Bu adın Türkçe karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Doğruluk Kenti
 - b) Yardımseverler Kenti
 - c) Erdemli Kent
 - ç) İyilik Kenti
- 5 George Orwell’in “Büyük Birader” adlı bir zorbanın egemen olduğu bir dünyayı anlattığı anti-ütopya nitelikli yapıtının adı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Hayvan Çiftliği
 - b) 1984
 - c) Daralma
 - ç) Aspidistra
- 6 Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın insan yişen düşsel bir canavar korkusunu işlediği romanı hangisidir?
 - a) Gulyabani
 - b) Dirilen İskelet
 - c) Efsuncu Baba
 - ç) Hakka Sığındık
- 7 Anadolu süsleme sanatında önemli bir yeri olan, üstü yılan altı insan olarak betimlenen yaratık aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Cadı
 - b) Alkarısı
 - c) Şahmeran
 - ç) Karakoncolos
- 8 Asya’nın en doğusuyla Amerika’nın en batısında yer alan boğaz hangisidir?
 - a) Bering Boğazı
 - b) Cook Boğazı
 - c) Magellan Boğazı
 - ç) Çanakale Boğazı
- 9 Afganistan ile Pakistan arasındaki tarihi geçit hangisidir?
 - a) Hayber Geçidi
 - b) Külek Boğazı
 - c) Malabadi Köprüsü
 - ç) Cebelitarık Geçidi
- 10 Ünlü Harlem semti Amerika’nın hangi kentindedir?
 - a) Chicago
 - b) Los Angeles

Bilginizi Denetleyin

- c) Las Vegas
ç) New York
- 11** Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti aşağıdakilerden hangisidir?
a) Söğüt
b) İstanbul
c) İznik
ç) Bursa
- 12** Kübizmin öncüsü İspanyol kökenli ünlü ressam kimdir?
a) Goya
b) Velasquez
c) Picasso
ç) Salvador Dali
- 13** Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın ilk şefi ve İstiklal Marşı'nın bestecisi kimdir?
a) Arif Rifat Çağatay
b) Cemal Reşit Rey
c) Ferit Anlar
ç) Osman Zeki Üngör
- 14** "Cumhuriyet" gazetesinin kurucusu kimdir?
a) Yusuf Ziya
b) Yaşar Nabi
c) Yunus Nadi
ç) Nadir Nadi
- 15** Polisiye edebiyatının unutulmaz tipi Dedektif Hercule Poirot'un yaratıcısı yazar kimdir?
a) Agatha Christie
b) Arthur Conan Doyle
c) George Simenon
ç) Mickey Spillane
- 16** "Ho Amca" diye de bilinen Ho Chi Minh, hangi ülkenin kurtuluş savaşı öncüsüdür?
a) Çin
b) Vietnam
c) Laos
ç) Kamboçya
- 17** Çocuk edebiyatının klasik yapıtlarından sayılan "Küçük Prens" in yazarı kimdir?
a) Selim İleri
b) Küçük İskender
c) Jules Verne
ç) Antoine de Saint-Exupéry
- 18** Şiirlerini "Göl Saatleri" ve "Pi-yale" adlı kitaplarda toplamış modern Türk şiirinin kurucularından olan şair kimdir?
a) Ahmet Haşim
b) Yahya Kemal
c) Faruk Nafiz
ç) Ahmet Muhip Dırnas
- 19** Hitit İmparatorluğu'nun son döneminin önemli bir kentiydi, bugün Gaziantep'in bir ilçesi olan bu kent aşağıdakilerden hangisidir?
a) İslahiye
b) Araban
c) Nizip
ç) Karkamış
- 20** Persler'in "Güzel Atlar Ülkesi" adını verdiği Anadolu bölgesi hangisidir?
a) Kapadokya
b) Ürgüp
c) Göreme
ç) Uçhisar

Yanıtlar 124'üncü sayfamızdadır.

Yalnızca "Başkaları ne der? Topluma uyum sağlamalıyım" anlayışına göre yaşamak, kendimizin ve yaşamın ayırında olmadan yaşamak demektir. Sağlıklı bir yaşam için canımızın isteklerine önem vermeliyiz. Özelliklerimizin, duygu ve düşüncelerimizin ayırında varmalıyız.

Ayırında Olmak...

•Şadan Hergüner - *Bütün Dünya*•

“Yaşam savaşı verirken, yaşadığımız olayların, kendimizin, ailemizin ya da sevdiğimiz şeylerin ne kadar ayırında-yız?” diye düşündünüz mü? Aslında biz yaşamı pek ayırında olmadan yaşıyoruz. Çünkü yalnızca yapmamız gereken işlerin peşinde otomatik bir program içinde sürüyor. İşimizi sevmesek de çalışmak zorundayız. Para kazanmamız, gereksinimlerimizi karşılamamız için bu koşul... Birarada olduğumuz insanların sahte yüzünü bilsek de onlarla bağımızı sürdürmek zorundayız. Çünkü bu insanlar ya çalışma arkadaşlarımız ya görüşmemiz gereken yakınlarımız ya da sosyal yaşamın içinde olan insanlar...

Süren yaşam savaşı içinde çoğumuz nelerden hoşlandığımızı, ne yapmak, nasıl yaşamak istediğimizi unutmuş durumdayız. İç

dünyamızı değil, dış dünyamızı önemsemek zorundayız. Sosyal maskelerimizi takıp yaşamımızı sürdürüyoruz. İçinde olduğumuz toplum bizden nasıl davranmamızı istiyorsa, öyle hareket ediyoruz. İç dünyamızın yani canımızın isteklerini bastırıyor, başkalarının beklentilerine göre yaşıyoruz. Çalışma yaşamımız, özel ve sosyal yaşamımız hep bu beklentilere göre yaşıyor. Neredeyse yaşamımızdaki her insanla sosyal maskemizi takıp, iletişim kuruyoruz. O insanlar da aynısını yapıyor. Yaşamlarımızı "Başkaları ne der?" anlayışına göre sürdürüyoruz. Toplumun az bir kesimi dışında, geri kalanı böyle yaşıyor. Durum bu olunca kendi iç dünyamızdan, öteki insanların iç dünyalarına açık iletişim kuramıyoruz. Nedeni, herkesin kimi korku ve kaygılar doğrultusunda, sosyal maskelerini takmak zorunda olması...

Gerçek olmayan yüzlerle kurulan iletişim sonunda insanlar kendilerini yalnız duyumsamaya başlıyorlar. Kimileri evliliklerinde bile yalnız olduğunu düşünüyor. Çünkü çiftler arasında kurulan iletişim candan olmayıp, yüzeysel oluyor. Kişinin yalnızlığının nedenini, kendi özünden uzaklaşması ve kendine yabancılaşması oluşturuyor. Kendimizin ayırında olmamak, canımıza önem vermek bizi mutsuzlaştırıyor. İç ve dış dünyamız arasındaki fark, strese neden oluyor, sağlığımızı bozuyor. Bu kez yaşam monoton bir kısır döngüye dönüşüyor. Kişi bu duyguyu iç dünyasında yoğun yaşayıp, ruh ve beden sağlığını kaybetmeye başlıyor.

İç ve dış dünya arasındaki farkı şu örnekle vurgulayabiliriz: Kişinin iç dünyası iletişimde olduğu insana nefret duyarken, dış dünyasında sosyal maskesini takıp saygı göstermek zorunda kalması, kendisine olan saygısını ve dürüstlüğüne kaybetmesine neden oluyor. Yaşamı bu biçimde yaşayan, aşırı sosyalleşmiş insanlar iç dünyalarından uzaklaşıp, mutsuzluklarını hazırlıyorlar.

Yalnızca "Başkaları ne der? Topluma uyum sağlamalıyım" anlayışına göre yaşamak, kendi-

mizin ve yaşamın ayırında olmadan yaşamak demektir. Sağlıklı bir yaşam için canımızın isteklerine önem vermeliyiz. Özellikle duygu ve düşüncelerimizin ayırında varmalıyız. Sonra, çevremizdeki kişileri doğru algılamalıyız. İki insan arasında candan cana kurulan dürüst iletişim, karşıdaki insanın gerçekten ayırında varabilmektir. Çünkü iletişim, birbirinin ayırına varan iki insan arasındaki iletici alışverişidir. Bu iletici ne denli açık ve doğru olursa iletişimden elde edilecek sonuç, o kadar gerçek olur. Candan cana kurulan iletişim, açmazları açan anahtardır. İkili ilişkilerde bunun önemi büyüktür. Sosyal maskelerin takılması gereken zamanlar olacaktır. Kimi zaman karşımadaki insanı üzmemek için ya da ayıp olmaması için içimizden geldiği gibi davranamayız. Korktuğumuz, çekindiğimiz insanlarla iletişimdeyken içimizdeki doğru duygu ve düşünceyi onlara açıkça söyleyemeyiz. Bunlar yaşamın gerçekleridir. Doğru olan, sosyal maskeli iletişimin sürekli olmasıdır. Sağlıklı, mutlu, başarılı yaşamın gizi, ayırında olmak ve açık iletişim kurmaktır.

Bunu hiç unutmamanız, hep candan ve içten olmanız dileğiyle. •

"Bilginizi Denetleyin" in Yanıtları...

- 1) Amasya •2) Tiflis •3) Bağdat •4) Erdemli Kent •5) 1984
- 6) Gulyabani •7) Şabmeran •8) Bering Boğazı •9) Hayber Geçidi
- 10) New York •11) Bursa •12) Picasso •13) Osman Zeki Üngör
- 14) Yunus Nadi •15) Agatha Christie •16) Vietnam
- 17) Antoine de Saint-Exupéry •18) Ahmet Haşim •19) Karkamış
- 20) Kapadokya •

Atlar

Atların dörder bacağı ve birer kuyruğu olduğunu biliyor muydunuz? Yaa, ben de öyle tahmin etmiştim. Çeçe sineklerinin kaç bacağı ve kaç kuyruğu vardır diye sorsam böyle hızlı yanıt vermezsiniz ya, hadi neyse... Bu bilgiçliğin gizinin atların hepimizin yaşamında ciddi yer tutmalarından geçeceğim, diyeceğim de bir türlü diyemiyorum. Şöyle bir durup düşündüğümde benim yaşamımda hemen hemen her gün birkaç at görmek ne

denli normale kentlerde oturan şimdiki çocukların çoğunun yaşamlarında hiç at görmemiş olmaları da o denli doğal... Ne garip değil mi? Tarih boyunca insanla

Ali Murat Erkokmaz ve "Çocukları"

omuz omuza vermiş bu vefakâr ve cefakâr iribaşlar artık neredeyse yaşamımızı terk etmiş durumdadılar. Köylerdeki tek tük atın ve spor amaçlı binilen birkaç yüz hayvanın dışında atlar erimiş gitmişler. Kumara alet olmanın dışında kaçacakları köşe, sığınacakları ahır kalmamış.

Son ne zaman bir at gördüğünüzü hiç

düşündünüz mü? Kaç gün önce? Kaç ay? Kaç yıl? Hiç bir ata bindiniz mi? Ya sevdiniz mi? Ya dokundunuz mu?

Ben Moda'da büyüdüm. Moda, bilmeyenler için söyleyeyim, İstanbul'un bana göre en güzel, en nezih ve en kültürlü semtidir. Yüzerce sanatçı ve bilim insanının var olduğu bu özel ve güzel yer, üç tarafı denizle sarılı bir yarımadadır. İlkokulum evimin birkaç yüz

otururduk. Sonra da sallana sallana, tıngır mıngır giderdik okula... Süslü püslü yanları vardı arabanın... Kırmızı kırmızı da tekerlekleri... Arabacının adı Faik'ti. Herkes ona "Faik Efendi" derdi. Gri pos bıyıklı, tıknaz ve güleç yüzlü bir adamdı. Bize çok iyi davranırdı. Akşamüzerleri Faik Efendi bize çaya gelirdi. O zamanlar gelir farklılığı şimdiki gibi sosyal farklılık yaratmazdı. Kitap okuyan, kültürlü biriydi Faik Efendi... Atını evin yanındaki so-

metre ötesindeydi; ama yine de okula arabayla (şimdiki adı servisle) giderdik. Her sabah arabacımız kapıya gelir, ablam ve beni alırdı. Arabanın motoru yoktu, onun yerine kahverengi bir at vardı. Evet, İstanbul'un göbeğinde, okul servisleri atlı arabalarla yapılırdı.

Arabanın üstü tenteliydi. Bir nevi fayton... Arkasında küçük bir kapısı ve iki basamak merdiveni, içinde, iki yanda birer sıra oturma yeri vardı. Dörder beşer

kaktaki incir ağacına bağlardı.

O zamanlar Moda Caddesi'nden saatte ya bir otomobille geçerdik ya iki... Harika bir yerdi. Evin arkasında Gül Bahçesi denilen bir arsa vardı. Buraya daha sonra bir cami, sabit pazar, spor tesisi falan yaptılar; ama eskiden orada bir mandra vardı. Necmi Bey'in mandrası... İnek, kuzu sesleri gelirdi. Tavuklar, horozlar, hindi-ler... Hepsi İstanbul'un göbeğinde... Biz insanlar kadar hayvanlara da yakın büyüdük.

Arabacı Faik Efendi'nin atına el sürmezdik; ama seyretmeye bayılırdık. O denli büyüktü ki korkardık yaklaşılmaya... Çok yakışıklı bir hayvandı, tüm anımsadığım bu.

Zaman içinde kentlerde at arabaları teker teker yok olmaya başladı. Önce lastik tekerlek yasası çıktı, sonra bilmem ne... Hayvanlar yavaş yavaş kentleri terk ettiler.

İnsanların verim alma hırsları arttıkça köylerde de atın yerini kamyonetler alır oldu. Kasabalardan köylerden geçerken at görmek neredeyse mucize oldu. Onun yerine traktör, kamyon falan... Hal böyle olunca da kimse at yetiştirmez oldu. Bu da hiçbirimizin umurunda olmadı; çünkü biz iyi birer kentli olarak atlarla bağlarımızı çoktaan kesmiştik.

O zamanlar televizyonun yerinde resimli

romanlar vardı. Benim favorim de Pekos Bill'di. Tayfun adlı bir atı vardı. Siyah, muhteşem bir yaratık... O ne güzel çizimlerdi, hâlâ düşle-rimi süslerler. Pekos Bill "Haydi Tayfun, yippeee" dedi mi kale duvarını aşardı Tayfun.

Red Kit'in Düldül'ü, Tom Miks'in Napolyon'u, Don Kişot'un Rosinante'si vardı. Yani her kahramanın bir atı vardı. Atsız kahraman düşünülemezdi. Üzerlerine romanlar yazılmış atlar da vardı.

"Siyah İnci" bunların başını çekerdi. Bu atlar, tek ıslıkta sahiplerine koşarlar, savaşlarda bombaların arasında korkmadan dörtnala giderlerdi. Laftan anlarlar, günlerce, gecelerce koşabilirlerdi.

Red Kit Düldül'e danışmadan hiçbir şey yapmazdı. Kitap kapağında ikisini satranç oynarken görmek olanaklıydı. Zaten maceranın esas elemanı Düldül'dü. O sahneyken Red Kit ikinci plandaydı.

Tom Miks'in atı Napolyon, cid-

di bir hayvandı ve günlerce süren yolculuklarında Tom hep atıyla çene çalardı. Başını derde girdi mi de Napolyon gelir, toplar Tom'u götürürdü. Aralarında iki arkadaş ilişkisi vardı hep...

"Black Stallion" (Siyah Aygır) diye bir film izlemiştik. Kuzey Afrika kıyılarında batan bir gemiden kurtulan bir çocuk ve vahşi bir atın arkadaşlığını anlatıyordu film. Çocuk atı kurtarıncaya, at da çocu-

ğa karşılık veriyordu. Kimsesiz bir adaya düşen bu ikili aylarca mahsur kaldıkları bu toprak parçasında hem yaşamı paylaşıyorlardı, hem de sevgiyi...

Film muhteşem sahnelerle doluydu. Duygu yüklü manzaralar sarı bir çocuğun kapkara bir atla oluşturduğu kompozisyonlarla izleyi-

öğretmeni ısırdı. O da atı... Garip bir ilişki vardı aralarında. Hiçbir şey öğrenmememe karşın devam ettim bir süre. Alçak manialar atlar, tıngır mıngır gezinirdik manejde. Arada bir arkadaşlarla çöle çıkardık. Kızgın Arabistan çölleri atla gezmek için en ideal ortam sayılmazdı tabii; ama ne yapalım, elde o vardı, o kadar.

Bir gün yolum Mısır'a düştü-

ciyi büyülüyordu. Herkes gibi ben de kendimi çocuğun yerine koyup o ata biniveriyordum.

Yıllar önce Bahreyn'de yaşarken "Dilmun Club" diye bir binicilik kulübüne üye olmuşum. Birkaç yıl ata bindim durdum. Cemil diye bir arap atı vardı. Beyaz üzerine siyah püskürtmeli... Çok sinirli bir hayvandı. Habire bizim

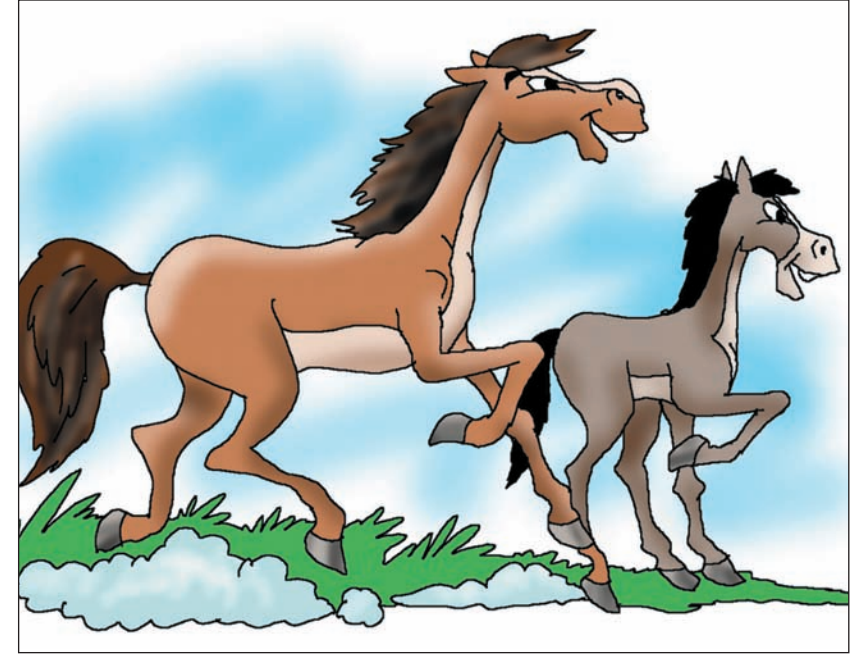
günde altı arkadaşımınla birlikte Büyüyük Sahra'nın göbeğinde yeni keşfedilmiş üçüncü seri piramitlere gitmeye karar verdik. Bana deli bir Arap yarış atı verdiler. Atın her tarafı ayrı oynuyordu ve benim öğrendiğim yöntemle yürümeyi ve komut almayı şiddetle reddediyordu. Öteki arkadaşlar at yetiştiricileri yapmışlardı. Bir arkadaşım da at

binmeyi Kızılderililer'den öğrenmişti, at dörtlüye giderken karnından dolaşıp ters taraftan çıkabiliyordu. Benim deli hayvan öylesine tepe tepe gidiyordu ki bende ne bel kaldı ne bacak... Kahire'ye döndüğümüzde belkemiğim 7 santim kısalmıştı. Doktor da bana at binmeyi yasaklamıştı.

Atlarla dostluğum uzun bir süre buzdolabında saklandıktan

için daha mükemmel bir yer olmazdı. Atları burada daha yakından tanıma fırsatım oldu.

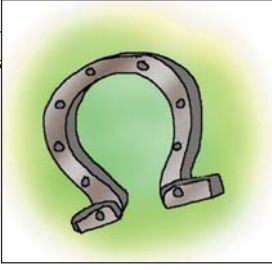
Okoca vücutları, ürkek, narin ve çitkırıldım yapılarına uymaz bir orantıydı. Sinek uça, kelebek geçse üçyüz metre havaya sıçıyorlardı. Tüm istedikleri sevgiydi. Koca kafalarını oda-

sonra eşim Deniz'in hayvan dostluğunu pekiştirmek amacıyla Polonezköy civarlarında bir çiftlikte aldık soluğu. Burada Deniz ufak ufak başladı biniciliğe... Daha sonra çok eski bir dostum Hakan Kök'ün yarattığı bir cennet olan Saklıköy'e attık kapağı. Dünyanın en güzel binicilik kulübü bence burasıydı. Hem insanlar hem atlar

cıklarından dışarı uzatıp, burunlarını okşatmaya bayılıyorlardı.

Her gün çalışmak zorundaydılar yoksa fazla enerjileri onları eritiyordu. Yedikleri, içtikleri gramla hesaplanıyor, alacakları vitaminler, tırnaklarına sürülecek yağlar özenle hazırlanıyordu. Çok çabuk hastalanabiliyorlar, bir karın ağrısından bir gecede öbür dünyaya göçebili-

yorlardı. Hepsinin adları, kişilikleri, kaprisleri, istekleri, huyları ve suları vardı. Sürekli bakıma muhtaçtılar.

Deniz, yaşamının en güzel anlarını at sırtında geçirir olmuştu. Bir de çocukluk yıllarına ait eski bir dostum Erdal'la yeniden karşılaşınca biz tüm boş ve dolu zamanlarımızı atlarla geçirir olduk. Erdal, 35 yıldır at biniyordu. Eşi Arzu ve kızları Diba da uzun yıllardır atlarla haşır neşirdi. Deniz, Erdal'ın gözetiminde at binmeyi ciddiye almayı başardı.

Erdal'ların üç atı vardı. Deniz Kolombiya adlı ata biniyordu. Aralarında çok güzel bir uyum vardı. Zaten Deniz yarım saat biniyorsa iki saat de Kolombiya'yı sevmekle geçiriyordu zamanını. Sonunda Kolombiya'yı almaya karar verdi; ama bunu yapamadan korkunç bir olay oldu. Koca koca manileri hoplaya zıplaya atlayan koca hayvan, bir gün kırdı giderken ayağı kayıp düştü ve omuriliğini kopardı. Mecburen uyuttular.

Deniz haftalarca kendine gelemedi. Ağlamaktan gözleri kan çanağına döndü. O güçlü hayvanın nasıl olup da düz kırdı düşüp ölebileceğine akıl erdiremedi.

Bu günlerde atlarla ilgili ne varsa ilgi alanımız içine girip bizi kendine çekiyor. Kemerburgaz'daki "Horse Show"dan tutun da atlarla ilgili ne kadar DVD varsa, tıktıklar bizi tutsak aldılar. İçimiz dışımız nal sesleri oldu.

Sağa sola gittiğimizde de çevredeki at çiftliklerine uğramadan geç-

memeye başladık. Geçenlerde İzmir'e gitmiştik, Foça'daki at yetiştirme çiftliğine rica minnet girip at sevdik. Galiba bu bir çeşit virüs... Atlara dokun-

nunca insana garip bir duygu geliyor. O koca hayvanın nasıl olup da o kadar sevgi yüklü olduğuna şaşırıyorsunuz. İnsan boyunda manileri uçarak geçen atları izlerken ayaklarınızı kaldırmaya çalışmamanız mümkün değil. Koca koca vücutlar, yüzlerce kiloluk kas ve kemik, üstündeki insanla birlikte 170, 180 santim yükseldiğinde uçarken bırakın sürücüyü, izleyenler bile bulutlara tırmanıyorlar. Atlar ise kendilerinden emin bir biçimde sürücünün tüm isteklerini santim santim yerine getirirken yaptıkları en küçük hatada depresyona giriyorlar.

Gezegenimiz öylesine zenginmiş ki... Yaşamımızdaki bu özelliklerin ne kadar değerli olduğunun farkına bile varmamışız, kendimizi betona hapsedmişiz. Bizden önceki insanlar her yere atla gider gelirlenmiş. Cengiz Han'dan Fatih'e, Atatürk'ten Faik Efendi'ye kadar herkes atları tanımış, sevmiş ve yaşamına dahil etmiş.

Belki de bir gün gelecek, çocuklarımıza "Bak, bu hayvana at denirmiş. Kocaman ve uysalmış" diyeceğiz. Öyle ya, artık kimse ne Red Kit okuyor, ne de Pekos Bill... Batman'ler, Örümcek Adam'lar aldı gidiyor.

Gezegeninize bir iyilik yapın, gidin bir at sevin. Doğanın güzelliğine şaşıracaksınız. •

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

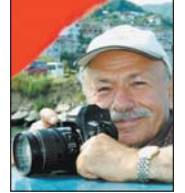
Ünlü fotoğraf sanatçısı Sıtkı Fırat, objektifiyle sizi Türkiye'nin dağlarına ve ovalarına, taribine ve bugününe... Özetle, "bavasına suyuna, taşına toprağına" götürüyor, sonra da size, o an karşınızdaki görüntünün neresi olduğunu soruyor. Onun, "Bir Başkadır Benim Memleketim" başlığı altında sunduğumuz fotoğraflarını izlerken size, hem bir bilmece çözümlenmiş beyecanını duyumsatmayı, hem de sizi bir sanat fotoğrafları sergisinde gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu arada Türkiye'nin, belki de ilk kez göreceğiniz yörelerini keşfedecek, hiç kuşumuz yok, bir kez daba hayranlıkla şöyle diyeceksiniz:

"Bir Başkadır Benim Memleketim"

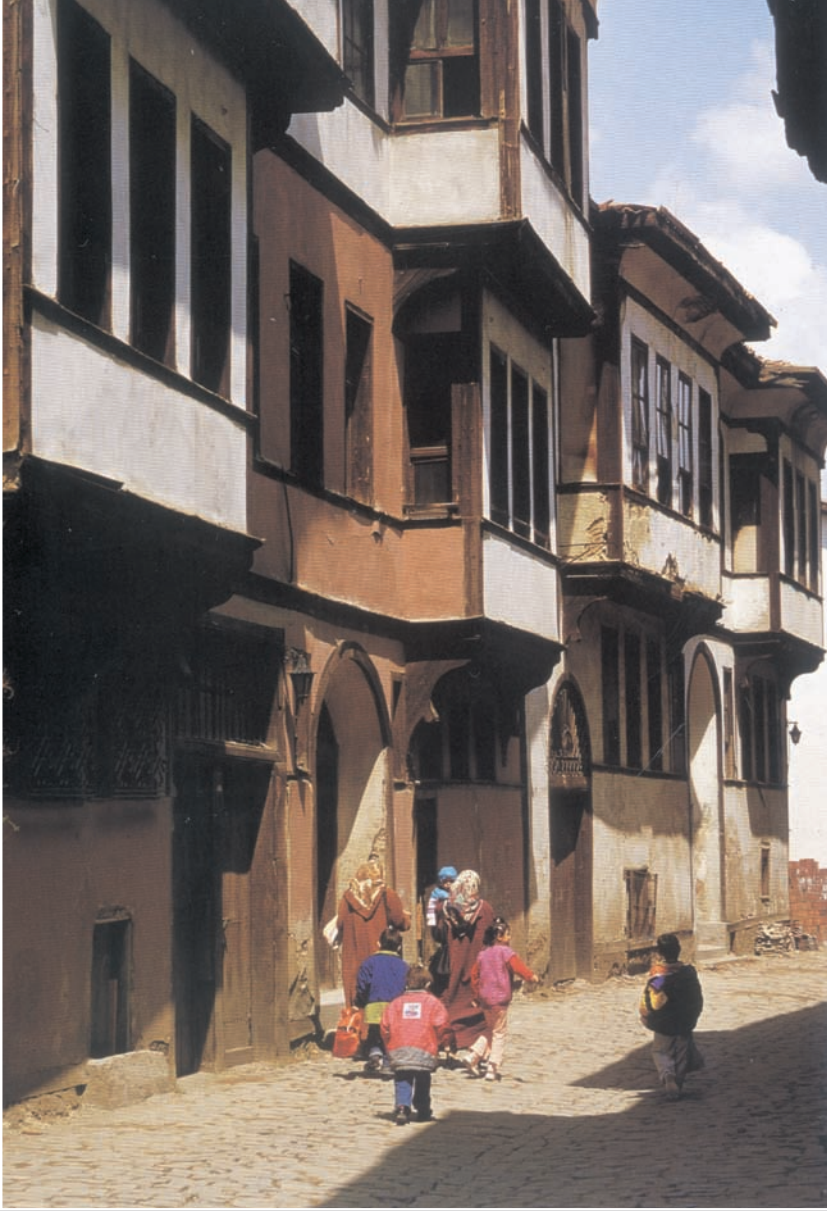
a) Hasan Dağı b) Cilo Dağı c) İdris Dağı ç) Reçko Dağı

**Bir Başkadır
Benim
Memleketim**

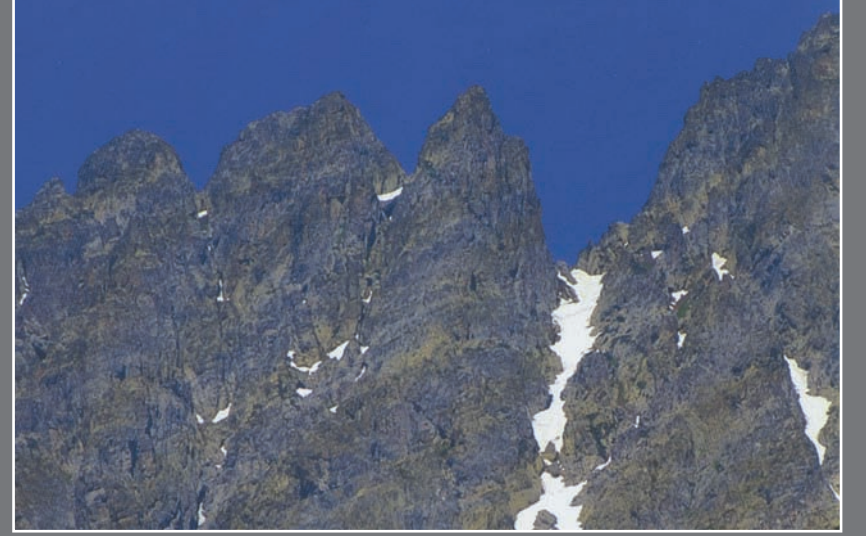

Sıtkı Fırat

Lütfen sayfayı çeviriniz →

a) Muğla b) Manisa c) Kütahya ç) Bursa

a) Sinop b) Artvin c) Zonguldak ç) Bolu

a) Amasya b) Gümüşhane c) Rize ç) Trabzon

O kurumuz Yaşar Yaşer, uçaklardaki ve havaalanı danışma bürolarındaki “karşılıklı konuşmalar”dan derlediği bir gülümsemeler buketini, tüm Bütün Dünya okurlarıyla paylaşmak istiyor.

•“İyi günler bugün nereden билет alabiliriz?”

“Yalnızca Taksim ve havaalanı açık bugün.”

“Anladım. Taksim’deki havaalanının telefonunu alabilir miyim?”

•“Semiha Yankı Havaalanı’nın telefonunu alabilir miyim?”

“Kalmadı efendim. Acaba Sabiha Gökçen Havaalanı’nın telefonunu versem olur mu?”

Türkiye Uçuyor

•Derleyen: Yaşar Yaşer - *Bütün Dünya*•

•“İyi günler hanımefendi. Denizli’ye uçuşunuz var mı?”

“Evet beyefendi, yarın sabah 07:45’te uçuyoruz.”

“Öyle mi? Peki, Denizli’de havaalanı var mı?”

“Hayır beyefendi, Denizli’nin denizine iniyoruz.”

•“Diyarbakır’a yer var mı acaba?”

“Maalesef yok efendim.”

“O zaman beni yedek kulübesine yazar mısınız?”

•“İyi günler, iç hatlar...”

“Bant kaydı mısınız, yoksa gerçek misiniz?”

“Gerçeğim hanımefendi.”

“İyi. O zaman size de iyi günler.”

•“İstanbul’a son uçak kaçta?”

“Nereden?”

“Buradan.”

“Nereden arıyorsunuz?”

“Şehir içinden.”

“Hangi şehrin içinden, beyefendi?”

“Erzurum şehrinin içinden...”

•“İyi akşamlar, hanımefendi. Trabzon-İstanbul arası ne kadar sürüyor acaba?”

“Bir dakika, efendim.”

“Tamam, çok teşekkür ederim.”

•“Ne kadar kalacaksınız Almanya’da?”

“Neden soruyorsunuz?”

“Ona göre keseceğim biletinizi.”

“Yanlış anladınız galiba... Ben uçakta kalmayacağım ki, otelde kalacağım.”

•“Çocuğumla birlikte uçacağım. Oğluma çocuk biletinin fiyatı ne kadardır?”

“Çocuğunuzun 12 yaşını aşmamış olması gerekiyor. Kendisi kaç yaşında?”

“32 yaşında...”

•“İyi günler, ben Almanya’ya gidecektim.”

“Hay hay, hanımefendi... Almanya’nın neresine gideceksiniz, efendim?”

“Havaalanına...”

•“Merhaba, ben yarın akşam için bir uçak almıştım.”

“Hayırlı, uğurlu olsun, efendim...”

•“‘Bizans class’-tan bir yer istiyorum.”•

Montreal’i bıraktığım gün sokaklar mayıs yeşili... Arjantin’e unutmayı beceremediğim bir kadını bulmaya gidiyordum. Tango ülkesinde Eva Maria’yı bulacağım. Düşünüyordum kızın sesi, yolum... Rüzgarın bısırtısını dinliyor Eva Maria’yı arıyorum.

Eva Maria

Altmış yıl önce tanıdığım gerçek dışı bir kızın gerçek öyküsünü yazmanın bu kadar güç olacağını tahmin etmiyordum. Gerçeğin gerçek dışı bir özelliği var. Gerçek dışı kaldıkça gerçeğin gerçekliği daha belirli olur.

Eva Maria’ya tutulduğum yıl liseyi bitirmek üzereydim. Ay mayıstı, dallarda kayısı çiçekleri türkü çığırıyor, limonlar kazan kaynatmış kenti kokulara boğmuştu.

Sınavların ortasındaydık. Okulun bittiğine seviniyorduk. Besim Akbaş, Deniz Pavyonu’na Arjantinli bir tango sanatçısının geldiğini söyleyince görmeye gittik.

Eva Maria’yı gördüğüm gece, genç kadını şaşkınlık içinde seyredaldım. Kadının kokusunun var olduğunu bana inandıran oldu. Daha önce komşu kızı görmüştüm. Yaşıtı kız arkadaşlarım olmuştu. Benim gibi gözleri görür, ayakları yürür yaratıklardı.

Eva Arjantinli’ydi. Ağzı değil, bilinmemiş bir yaz meyvesi, ısırılacak... Bacakları yürüyüş uzvu değil, temaşa edilecek do-

ğa eseri... Mıknatıs güçlü, yapılmış kalmıştım.

Arjantinli kızların neden böyle yaratıldığını o gece sabaha kadar çözemedim. Sabaha kadar kedi oynamış yün yumağına döndüm, kendimden çözülemedim. Maria ile el yordamı ile anlaşıyordum, körler gibi dokuna dokuna...

Memleket Özlemi

İlyas Halil

O hafta sokağımızı apansız mayıs bastı. Fırtına mevsiminde olduğumu bildim. Maria ile bir gençlik yaramazlığım başlıyordu.

İyiydik Mersin’de... Doğa başka doğa... Maria’ya dokununca içtiğim suyun tadı değişiyor, Toroslar’ın çamını içiyordum. Ben büyüyor, dünya benimle genişliyordu.

Eva Maria beni, yağmur yemişi arsız asmaya çevirdi. Kollarım, ayaklarım uzadı, duvarlara tırmandı.

Ertesi hafta pavyonun karanlık bir köşesinde Maria ile diz dize oturmuş gençliğin tadını çıkarıyorduk. Dizleri güneşte ısınmış ak çakıl sıcaktı. Ellerimi ısıtıyordum.

İri gözleri fal, kahve fincanı... Bana yokuşlu bir yol gösterdi. İçimde ayaklar, tepe aşıyor, varamıyordum. Sevgiye aşınaydı Maria... Kokusu bahar yağmurunda... Burnumu yağmurdan koruyamıyordum.

Benden on yaş daha olgundu. Her sabah vazomda yaprağı ıslak gül Maria... Yatağımdan sabah karlılığını geceliğiyle silip atıyordum.

Vücudu çiçek yatağı... Yorgunluğum heyecandan yok oluyordu.

Eva Maria yalnız bahar rüzgarını giyince, kuş, böcek, balık uyanır. Maria iksirdi gökyüzünden, sarhoşluğu tattığım gün...

Montreal'i bıraktığım gün sokaklar mayıs yeşili... Arjantin'e unutmayı beceremediğim bir kadını bulmaya gidiyordum. Tango ülkesinde Eva Maria'yı bulacağım. Düşünü gördüğüm kızın sesi, yolum... Rüzgarın hisirtisini dinliyor Eva Maria'yı arıyorum.

Eva, Mersin'e geldiği yıl, beraberinde bir heybe taşıyordu. Baharın serin sabahları, güzün ılık akşamları, tangonun müzik notalarıyla doluydu. Heybesi, yeni renklerle bahar kokularıyla dolup taşmıştı. Mersin'de ağaçlar portakal olmayı seçtikleri gün, Maria portakallı sürdürdü portakallara... Marullar, maydanozlar, naneler havada uçan notaları dinleyip yeni kokular seçtiler adlarına uygun... Maria "Kokularınızı şaşırmayın" dedi.

Deniz kıyıya vurunca ak kö-

pük oldu. Deniz mavi, köpük uçları ak... Deniz deniz oldu karaya koştu, Maria'yı sahilde yalnız koku giyinmiş bulunca...

Eva Maria yaşlanmak istemiyordu. Bütün çiçekler renk koku buluncaya kadar, genç kalacaktı.

Buenos Aires... Sarı gün... Işık bal... Havada arı, zaman... Kuşların kanat sesleri kulağımda, yılların uçuşunu hatırlatan...

Pencereyi açtım. Dışarıyı çıplak kadın... Çok uzakta yine, deniz kıyısında'yım. Kumda genç kadınlar uzanmış. Deniz rüzgarı, gün ışını giysileri... Saçlarında ak gül... Kız Kalesi'nde ıssız bir pazar sabahını anımsattı. Sabah altmış yıl önce su giysili Maria ile doluydu. Maşrapadan güneş dökülüyor koya... Gülü anımsatan kadın kokuları dağılıyordu koya...

"Tanıdın mı beni?" dedi bir ses... "Genç bir yıldız. Tarsus'ta sarı güller ışırdı her sabah... Beni merak edince var oldum, senin için damla damla kadın... Sen gençliğe uyanıyordun. Beni ilk çıplak gördüğün gün, rüya oldum.

"Mayıs esince, kadın ben... Ayaklarım ayak olması gerek, yerde belirdi. Göğüslerim göğüs oldu, göğüslerin olacağı yerde... Kadındım zerre zerre, sen özlemeyi becerince... Bir damla su ben, sen 'İslanmak istiyorum' deyince... Denizdim, damla yetmeyince..."

"Sesini tanıdım" dedim. "Ellerimde duyduğum sendin. Kadın oldu-

ğunu anladığım gün, deniz sularını mavi gördüm, renkleri öğrendim.

"Kasabaya geldiğin gün güneşin ışık saçtığını gördüm. Işığı karanlıktan ayırmayı belledim. Saçlarını tarayınca kasımpatılar kokular yakıştırdılar kendilerine... Burnumun ne işe yaradığını buldum.

"Göğüslerin soyuk elmaya yakındı. Sıcak bir geceydi. Deniz olmanı istedim. Mavi yıkanınca, mavi ıslanacaktım. Var olmaya doymadık o gün ikimiz, yan yana olunca... Sen çok kadın olmuştun. Ben çocuk olmaktan kurtulmuştum."

Buenos Aires'te akşam deniz mavidir. Balkona çıktım, akşam inmiş. Karanlığın ortası delik, dolu ışık. Deniz ortasında kadındın, yüzüme gülümsüyordun.

"Eva" dedim. "Neredesin?" dedim. "Hâlâ tango sanatçısı mısın? Hâlâ saçındaki tek gül, tek giysin mi? Arjantinli kadın olur musun, adını sorunca?"

Eva Maria, avcumun içinde ince bir bel... Barda yalpalamadan yürümeye çalışıyoruz. Tek kişiyiz, ayakta duruyoruz. Vücudundan sesler notalar taşıyor. Biraz daha yakın durmak istedim. "Yer yok" diye bağırdı vücudundan bir uzuv...

Buenos Aires sanatçılar mahallesi... Çocuk sevgisi renkler, yangın kızılı... Işıyan güneş, sarı evler yan yana, sıra sıra, akordeon sesi havada... Kömür kara-

etekten elma çiçekli dal uzandı erkeğin bacağına dolandı.

İki tango sanatçısı sokakta, kafeden uzaklaşmadan dünyayı dolaşıyorlardı. Kafenin çığırtkanı "Burada başladı" dedi. "Yüz yıl önce ikişer yürümeyi burada öğrendik. Yaşlanmadan acı çekmeyi burada becerdik."

Eva'nın sesi kulağımda... Bir sonbahar günüydü, büyük Eva Evita "Ben sevgi sanatçısıyım" demişti. "Güzün ölen bütün renklerini baştan çıplak vücudunda yaşatacağım. Bütün çiçek kokularını üstümden bulacaksınız. Koklamasını bilenler oldukça, ben çiçek kalacağım.

"Uyanmak isteyenlere 'Gelse-ne güzelim' diyeceğim. Üşüdüğünü sanıyorsan iki göğsüm seni ısıtacak. Elimi tutunca bulacaksın beni. Ben tango esen rüzgarım... Benimle birin çok olduğun vücudunda bileceksin."

Kafenin kapısında genç bir kadın resmi duruyordu. Su ıslak çıplaktı, gözleri ışsız gece... İğne ucu sivri bakışı, dokunduğu yeri acıtıyordu.

Kapıda duran adama, "Kimin resmi?" dedim.

"Büyükanneviz Eva Evita Maria'nın" dedi. "Bize aşkı öğreten kadının..."

"Nasıl olur?" dedim. "Sanki dün yapılmış gibi, boya hâlâ taze..."

"Yaşlanmayan kadındı" dedi. "Buraya bildiği bir fakirlikten kurtulmak için gelmişti. Bilmediği bir zenginlik buldu. Vücudu genç kaldı gözleri yaşını yükledi."•

halililyas@yahoo.ca

Mankafa Poldi

“Yıllar boyunca eşimin kırdığı tabak çanakla bir dükkan açabilirdim doğrusu, Poldi.”
“İyi de kırık tabak çanağı kim alır?..”

“Bir dolmakalem istiyorum.”
“Ucu sert mi, yumuşak mı olsun?”
“Sert olsun! Vergi dairesine mektup yazacağım.”

“Arabanızı niçin bu denli hızlı sürüyorsunuz?”
“Freni bozuk olduğu için bir kaza falan olmadan eve gitmeye çalışıyorum da...”

“Yüzük yuttuğu için çocuğu ameliyat ettirmek bize 1000 franka patladı.”
“Yeni bir yüzük almanız daha ucuz olmaz mıydı?..”

Onunla ekmeğimi, peynirimi paylaştım. Kahvaltı bitince durup öyle beni seyretmeye başladı. Dayanamadım. Elimi uzattım. Kaçmadı. Sırtının ipeksi tüylerini hafifçe okşadım. Hoşuna gitti. Avucumu açtım. Teşekkür eder gibi parmaklarıma gagasıyla hafifçe dokundu. Sonra avucuma çıkmasını istedim. Hiç itiraz etmedi. Avucuma alınca onu biraz yukarı kaldırdım. Önce sırtından öptüm, sonra gözlerinden... Öyle uslu duruyor ve kendisini sevmemi istiyordu ki onun sevgisi karşısında yenik düştüm ve gözlerim yaşardı.

En İyi Arkadaşım Kumru

Yazın sıcak rüzgarları beni Gelibolu'nun bir köyüne gitmeye zorladı. İstanbul yaşanılacak gibi değildi.

Yıllardır görülmemiş sıcaklar insanlara Dante'nin cehenneminin kapılarını açıyordu. Geceleri yastıklar diken gibi yüzünüze batıyor, karanlığın sıcak yalnızlığı insanın içini korkuyla dolduruyordu. Aklıma, alıp başımı uzaklara gitmek düştü. Alacakaranlığın içinde kalktım bir el çantasına birkaç giysi koyup bu kentten kaçmak istedim. Elimde çantam nereye gideceğimi bilmeden evimin merdivenlerini inmeye başladım. Arabanın kapısını açıp direksiyonun başına geçince karar verdim. Gelibolu'da bir dostumun oturmadığı bir evi vardı. Yoldan onlara telefon eder evlerinde kalmak istediğimi bildirir ve evin anahtarını bekçiden alabilirdim. Ev, Gelibolu'nun dışında bir köyün yanındaki ormanın içindeydi ve çevresinde başka

ev de yoktu. Daha önce gitmiş ve orayı çok sevmiştim. Yeşillerin ortasında açmış bir yalnızlık çiçeğiymiş sanki... Önünde küçük bir havuzu vardı. Bu yaz gününde beni, gölgemi ve yalnızlığımı kucaklayacak tek yer orasıydı. Yola koyuldum. Güneş ışınıca dostumu aradım ve isteğimi ilettim. Çok sevindi. Kendisinin bu yaz oraya gitmeye niyeti olmadığını, dilediğim kadar kalabileceğimi söyledi. İçimi özgür olmanın coşkusu kapladı.

Engin'den Gözlemler, İzlenimler

Engin Ünsal

Büyük kentlerden güneye doğru kaçan arabaların arasında öğlen saatlerinde Gelibolu'ya vardım. Geçen gelişimde alışveriş ettiğim marketten bana gerekli olan şeyleri aldım. Bekçinin telefonunu biliyordum.

Ona telefon ettim ve beni evin kapısında beklemesini istedim.

Köyü geçip tozlu bir yoldan evin bulunduğu ormanlık alana sapınca bir çam kokusu arabanın içini doldurdu. Evin demir kapısı açıktı. Ka-

pıyı geçince soldaki havuz mavi göğün rengini yansıtan dayanılması zor bir çağrı gibi duruyordu.

Bekçinin yardımıyla aldıklarımı eve taşıdım. Evin içi temiz ve bakımlıydı. Bekçiye ara sıra uğramasını söyleyip yolcu ettim ve mayomu giyip doğru o dayanılmaz çağrının sesine koştum. İstanbul'un sıcaklarının öcünü almak istercesine suyun içine bıraktım kendimi... Havuzun içinde ormanı, daldan dala konan serçeleri, kırlangıçları, telefon tellerine sıralanmış kumruları ve yükseklerde uçan bir kartalı keyifle seyrettim. Sonra sudan çıkıp kurulandım ve havuzun kenarına sıralanmış şezlonglardan birine uzandım. Orada dakikalarca hiçbir şey düşünmeden gökyüzünün sonsuzluğunu ve o güzelim maviliğini seyrettim. Orhan Veli bir şiirinde gökyüzünü maviye kendisinin boyadığını söylüyordu. Gerçekten bu gökyüzü neden bu kadar maviydi ve gökyüzünü maviye kim boyuyordu?

O akşam evin balkonunda, ışıkları hiç yakmadan, karanlıkta ateşböcekleri gibi yanıp sönen yıldızları bir kadeh kırmızı şarabın eşliğinden seyrettim. O yalnızlığın kralı gibiydim. Özlemlerin çilgin rakkaseler gibi beynimde dans ettiği o gece bana İstanbul'u, yaşadığım sıkıntıları ve tüm ihanetleri unutturmuştu. O gece gerçekten özgürdüm.

Sabahleyin odama dolan gün ışıyla uyandım. Duş alıp mütevazı kahvaltımı bir tepsiye koyup balkona çıktım. Günün çok erken saatiydi. Ormanın güzelliğini, ağaçların çok değişik yeşil rengini seyrederek

ken gözüm evin çatısına takıldı. Orada tek başına çok güzel bir kumru bana bakıyordu. Boynunu kımlıdattıkça boynunun çevresindeki zehir yeşili halka güneşin ilk ışıklarında alev gibi parlıyordu. Sık sık başını sağa sola çevirip çevresini denetliyor sonra gözlerini bana dikip kımlıdamadan duruyordu. Bu kumrunun sessizliğine, candan bakışına birden ilgi duydum. Ben çayımı yudumlar ken kımlıdamadan öylece bana bakıyordu. Sanki beni bir yerlerden tanıyor; ama kim olduğumu bir türlü çıkaramıyor gibiydi. Bana dikkatle bakmasını uzun süre sürdürünce "Aç mı acaba?" diye düşündüm. Balkonun öteki ucuna bir parça ekmek attım. Hareketimi dikkatle izlediğini gördüm. Önce sağına soluna bir tehlike var mı diye baktı sonra yavaşça ekmeğin olduğu yere doğru uçu. Ekmeği gagasıyla aldı ve tekrar çatıdaki yerine döndü. Orada ekmeği güzelce yedi ve tekrar beni gözetlemeye başladı. Biraz sonra bir parça ekmeği masaya yakın bir yere attım Kumru hemen o noktaya doğru uçtu. Bu kez ekmeği balkonda yedi. Tepsimde kalan ekmeğin tümünü o güzel kumruyla paylaştım. Kahvaltı bitince tepsiyi içeri taşıdım ve gazete almak için köye indim.

Ertesi sabah kahvaltı tepsiğini masaya koyar koymaz ilk işim çatıya bakmak oldu. Evet, dostum kumru beni aynı yerinde bekliyordu. "Bu kez ne yapacak?" diye merak ettim ve masanın öbür ucuna bir parça ekmek koydum. Kumru hiç çekinmeden masaya kondu ve ekmek parçasını bir güzel yedi. O sabah da kahvaltımı kumruyla paylaştım.

Ekmeğin yanına peynir koydum. Onu da sevdi. Kahvaltı bitince uçup gitmedi. Masanın öbür ucunda durup beni seyretmeye devam etti. Bu kumru çok cana yakın, çok güzel bir dost olmaya başlamıştı.

Sonraki günlerde inanılmaz şeyler oldu. Balkona adımımı atar atmaz çatıda benim gelişimi bekleyen kumru dostum hemen masaya konuyor ve benimle birlikte kahvaltı yapmaya hazırlanıyordu. Kahvaltı bitince masanın bir ucunda duruyor, çatıdaki yerine dönmüyordu. Onunla konuşmaya başladım. Ben konuşurken dikkatle yüzüme bakıyor ve ikide birde başını öne doğru sallayarak sanki beni anladığını anlatmaya çalışıyordu.

Artık kahvaltıdan sonra havuz kenarına gittiğimde o da uçarak havuz kenarına geliyor ve ben yüzerken havuzun çevresinde yürüyor ve sürekli beni gözlüyordu. İnanılmaz bir şeydi. Sanki benim koruyucu meleğim olmaya soyunmuştu.

Havuzda bana bir şey olsa uçarak birilerine haber verecek gibi tüm hareketlerimi denetliyordu. Ne yaman bir kumruydum bu böyle...

O köy evinde on gün kaldım ve on gün o kumru bana arkadaşlık etti. Artık kimseye gereksinim duymaz olmuştum. Onunla sürekli konuşuyor, o da paytak yürüyüşüyle havuzda, balkonda bana arkadaşlık yapıyordu.

Artık gitme zamanım gelmişti. Çok üzülüyordum. Oysa ona anlatacağım o kadar çok şey vardı ki... Onun dışı arkadaş edinmesini, yumurtaları için özel bir yer hazırlamayı ailesiyle birlikte kışı geçirebileceği bir yer yapmayı ne kadar çok istiyordum. Belki de kahvaltılarını yalnızca onunla değil, tüm ailesiyle yapardık. Ayrılacağım gün gene kahvaltı masasında birlikteydik. Onunla ekmeğimi, peynirimi paylaştım. Kahvaltı bitince durup öyle

beni seyretmeye başladı. Dayanamadım. Elimi uzattım. Kaçmadı. Sırtının ipeksi tüylerini hafifçe okşadım. Hoşuna gitti. Avucumu açtım. Teşekkür eder gibi parmaklarına gagasıyla hafifçe dokundu. Sonra avucuma çıkmasını istedim. Hiç itiraz etmedi. Avucuma alınca onu biraz yukarı kaldırdım. Önce sırtından öptüm, sonra gözlerinden... Öyle uslu duruyor ve kendisini sevmemi istiyordu ki onun sevgisi karşısında yenik düştüm ve gözlerim yaşardı. Bu dünyada bu kadar insan, bu kadar canlı varken en iyi dostum bir kumru olmuştu.

Onu usulca yere indirirken son kez başından öptüm, şefkatle sırtını okşadım ve masaya bıraktım. Uçmadı. Öyle bana bakıyordu. Ondan ayrılacağı için

içimde tanımsız bir keder vardı.

Akşamdan hazırladığım çantamı almadan dolapta kalan yiyeceklerin tümünü masanın üzerine koydum. Arabaya bindiğimde onu evin önündeki telefon telinin üzerinde gördüm. Araba hareket ettiğinde onu aynadan gözlemeye başladım. Bir süre arkamdan uçtu; ama sonra onu ağaçların arasında kaybettim. En iyi arkadaşım kumruyu bir daha görememek düşüncesi bir hançer gibi sırtıma saplandı.

Şimdi İstanbul'da geceleri yatağında yatarken en iyi arkadaşım kumruyu düşünüyorum ve onu çok özleyorum. "Acaba sabahları o çatıda benim yolumu gözleyiyor mu?" diye çok merak ediyorum. •

enginunsal34@smileadsl.com

"Bir Başkadır Benim Memleketim"ın Yanıtları...

Hasan Dağı,
Aksaray

Kütahya

Altıparmaklar,
Yusufeli, Artvin

Trabzon

"Satranç"ın Yanıtları...

Atak: 1. Kxg7 Kxg7 2. Vxf6 Vd7 3. Vh6+ Şg8 4. Fxg7 Vxg7 5. Kg2 1-0

Oyun Sonu: 1. Şf4 f1V+ 2. Şg3 1-0

Kendi Gelen: 51... Fd6?? 52. Ff1 1-0 •

Sofradaki zeytin çanağından aldığı zeytini ışığa doğru tutup "Doğup büyüdüğünde zeytin tanesi gibi acı, yeşil bir meyve insan" dedi. "Çoğunu sıkıp yağını çıkarıp posasını da sabun yapıyoruz. Yani heba olup gidiyor. Bir bölümünü sofralık ayırıyor seleda tuza yatırıp acı suyunu atmasını buruşmasını sağlıyoruz ya da salamura yapıp olduğundan daha şişkin gösterişli duruma getiriyoruz."

Zeytinin Teri

•Dr. Mehmet Uhri - Bütün Dünya•

Arabamız su kaynatmasa durmayacaktık, o sıcak yaz günü Balıkesir'in Savaştepe ilçesinde... Yola çıkmadan önce arabaya bakım yaptırmış, hararet sorunu olduğunu söylememe karşın arıza bulamamışlardı. Dağda su kaynatıktan sonra motorun soğumasını bekleyip; ancak Savaştepe'ye değin gidebilmiştik. Birlikte yolculuk ettiğim eşim ve kızımın da canı sikkindi. Günlerden pazardı ve her yer tatildi. Sanayi sitesinde arabaya bakıracak birilerini aradık, bulamadık.

Can sıkıntısı ve çaresizlik içinde söylenirken tamirci aradığımızı duyan birileri aracılığıyla tanıştık Hüseyin Amca'yla... Elinde küçük bir alet çantası vardı. Yardımcı olmak istediğini söyledi. Motora yaklaştı, sesini dinledi. Konağı kapatıp tekrar açtı. Hiçbir yere dokunmadan uzun uzun motoru ve çalışmasını izledi. Motorun soğutma sisteminde sorun görmediğinden söz etti. Bir süre daha bakındı. Sonra "Buldu galiba" diye haykırdı. "Herşey normal görünüyor ve su kaynatıyorsa araba su eksiltiyor demektir. Muhtemelen

kalorifer peteği delinmiş, su kaçırıyor. O takdirde döşemelerin ıslak olmalı" dedi.

Gerçekten de onca uzmanın çalıştığı servisin bulamadığı sorunu kısa sürede görmüştü. Arabanın kalorifer sistemi su kaçırıyor eksilen soğutma suyu yüzünden araba hararet yapıyordu. Kalorifer sistemini devre dışı bırakıp geçici bile olsa su kaçağını önleyip sorunu çözdü, Hüseyin Amca.

Teşekkür edip borcumu sordum. Arabanın camındaki tıp armasını gösterdi, "Doktor musun?" diye sordu.

"Evet."

"Bizim hanımın yıllardır geçmeyen ağrıları var. Gelip bakarsan ödeşiriz. Ben de hanıma doktor götürmüş, gönlünü almış olurum. Hem de çayımızı içer soluklanırsınız."

Hep birlikte, Hüseyin Amca'nın evine gittik. Tek katlı bahçeli şirin bir evdi. Hanımının şikayetlerini dinleyip, muayene ettim. Çoğu yaşlılığa ve menopoza bağlı yakınmaları için önerilerde bulunup iki de ilaç yazdım. Kadıncağın yüzü güldü. Teşekkür etti. Çay hazırlamak için izin istedi. Bu arada ilko-

kul çağındaki kızım boş durmuyor odaları karıştırıyordu.

Bir şey kırıp dökmesin diye yanına gittiğimde evin bir odasının duvarlarının kitapla dolu olduğunu gördüm. Şaşkınlığım daha da artmıştı. Sohbet ilerleyince, tamirci sandığım Hüseyin Amca'nın gerçekte emekli ilkokul öğretmeni olduğunu 39 yıl devlet hizmetinde Ege'nin köylerinde çalışıp emekli olduktan sonra Savaştepe'ye yerleştiğini anlattı. Çocuklarının okuyup büyük kente gittiğini burada hanımıyla baş başa yaşadığından dem vurdu.

“Neden buraya yerleştin?” diye sordum.

“Ben okumayı, yazmayı, yaşamı burada öğrendim. Sizler bilmezsiniz, unutuldu gitti. Ben Savaştepe Köy Enstitüsü'nün ilk mezunlarındanım. Hasan Âli Yücel maarif vekiliyken ilk köy enstitüsü burada açıldı. Burada öğrendim ben yaşamı, bir şeyler öğretmenin nasıl mutluluk verdiğini... Ayrılmadım buralardan...”

“Peki bu tamircilik işi nereden çıktı?”

“Dedim ya, bilmezsiniz sizler, köy enstitüsü mezunu olmanın ne demek olduğunu? O zamanın okulları sanırsınız. Oysa orada bu toprağın çocuklarına okuma yazmanın yanısıra çiftçiliği, hayvancılığı, inşaat yapmayı, yemek yapmayı, bozulanları onarmayı, örgü örmeyi hatta az buçuk hekimlik yapmayı bile öğretiler. Yaşamı öğrendik ve öğretmen olup yaşamı öğrettik çocuklara...”

“Yani elinizden çok iş geliyor.”

“Köy enstitülerinde bilme-yi, öğrenmeyi, düşünmeyi soru sormayı, aklını kullanmayı öğretiyorlardı. Zaten bu yüzden yaşatmadılar ya...”

Bu arada çaylar geldi. Çayın yanında ekmek peynir ve zeytinden oluşan kahvaltı da hazırlamıştı Hüseyin Amca'nın eşi... Emekli olduktan sonra zeytinciliğe başladığını sofradaki zeytinin de kendi ürünleri olduğundan söz etti.

“Zeytinin hikmetini bilir misin? Meyveleriyle karnımızı doyurmuş, yağını çıkarmışız. Kandillerde yakıp aydınlanmışız, odunu ile ısınmışız. Giderek ona benzemişiz.”

“Nasıl yani?”

“İnsan da doğanın meyvesi değil mi?”

Sofradaki zeytin çanağından aldığı zeytini ışığa doğru tutup “Doğup büyüdüğünde zeytin tanesi gibi acı, yeşil bir meyve insan” dedi. “Çoğunu sıkıp yağını çıkarıp posasını da sabun yapıyoruz. Yani heba olup gidiyor.

“Bir bölümünü sofralık ayırıyor seledede tuzla yatırıp acı suyunu atmasını buruşmasını sağlıyoruz ya da salamura yapıp olduğundan daha şişkin gösterişli duruma getiriyoruz. İnsanlara da böyle yapıyor muyuz? Okullarda okutup yaşama hazırladığımızı sanıyor ya şişiriyor ya da buruşturup atıyoruz insanları...”

“Sizin köy enstitülerinde yaptığınızı da böyle bir şey değil miydi?” diye soracak oldum. Hanımına baktı gülüştiler.

“Hurma zeytini bilir misin?”

“Bilmem. Hiç duymadım.”

“Ege'nin kimi yerlerinde olur. Ağaç aynı ağaçtır; ama her yıl kasım ayı sonu gibi denizden karaya esen rüzgarla zeytin ağaçlarına bir mantar bulaşır. Bu mantar, zeytinin terini giderir, acısını dalında alır. Dalında olgunlaşır zeytinler. Toplandığında yemeğe hazırdır anlayacağın...”

“Eeee...”

“Köy enstitüleri de böyleydi. Dalında olgunlaşan zeytinler gibi insanları oldukları yerde yetiştirmeye, onların bilgilerini de öteki

insanlara bulaştırmayı amaçlamıştı. Doğup büyüdüğü ortamda olgunlaştırıyorlardı insanı. Yaşam hazırlıyorlardı.”

Sustuğumu görünce. Hanımından boşalan bardakları doldurmasını rica etti. “İşte bu yüzden, öğrendiklerimin zekatını vermek, zeytinin terini anımsatmak için buradayım, doktorcuğum, unutulsun istemiyorum” dedi.

Kitaplığından çıkardığı iki kitabı kızıma armağan etti. Vedalaştık. Arkamızdan bir tas su dö-küp, uğurladılar. •

Eşekler, köydeki semerciden çok şikayetçilerdi. Semerci biç iyi semer yapamıyordu. Eşeklerin sırtları kanlı yaralarla doluydu.

Eşekler toplanıp yeni bir semercinin gelmesi için dua ettiler. Masal bu ya duaları da kabul oldu ve gerçekten köye yeni bir semerci geldi. Ne var ki bu semerci de eşekleri rabatlatacak semerler yapamıyordu, yaralar azalacakken artmaya başladı. Eşekler yine toplanıp, köye yeni bir semerci gelmesi için dua ettiler. Ve gerçekten semerci köyden ayrıldı, yerine başka bir semerci geldi. Eşekler her semerci değişikliğinde olduğu gibi yine çok sevindiler.

Ama çok zaman geçmeden yeni semercinin de çok farklı olmadığını, semerlerin gittikçe daha kalitesizleştiğini, yaralarınınsa kötüleştiğini gördüler.

Semerci gitti, semerci geldi. Her seferinde eşekler yeni semerci gelmesi için dua ettiler.

Sonunda bir gün eşekler toplanıp, eski semerciden kurtulmak için değil de eşeklikten kurtulmak için dua etmeye başladılar.

Gönderi: Yusuf Divenci

Dalgın profesör, karakola başvurarak kalabalık bir cadde-de bir yankesici tarafından soyulduğunu bildirdi. Yankesici pantolon cebindeki cüzdanını yürütmüştü.

Karakoldaki polislerden biri dalgın profesöre “Yankesicinin elini pantolonunuzun cebine soktuğunun ayırdına varmadınız mı?” diye sordu.

Dalgın profesör bir süre düşündükten sonra bu soruyu şöyle yanıtladı:

“Bir elin pantolon cebimi karıştırdığının ayırdına vardım ama...” dedi. “Kendi elim miydi, değil miydi bunun ayırdına varamadım.” •

Anne ve Babalardan, Dede ve Ninelerden...

Bu sayfada, anne ve babaların, dede ve ninelerin gönderdikleri fotoğraflar yer almaktadır. Her çocuk ve özellikle her torunun güzel olduğunu bildiğimizden, yayımlanacak fotoğraflarda yalnızca, fotoğrafların güzel çekilmiş olmalarını ve teknik açıdan yayımlanabilir nitelik taşımalarını dikkate alacağız. Fotoğraflarda çocukların ad ve soyadları yanısıra buldukları kentin adını da lütfen belirtiniz.

Gönderi adresi: *Bütün Dünya*, MIMOZA 4/9, D: 1, Aşağısı, 34750, İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Berk Hoşkan, Karabük ▲

Ege Mendi, Büyükkada, İstanbul ▲

Elifsu Tatlı, Balıkesir ▲

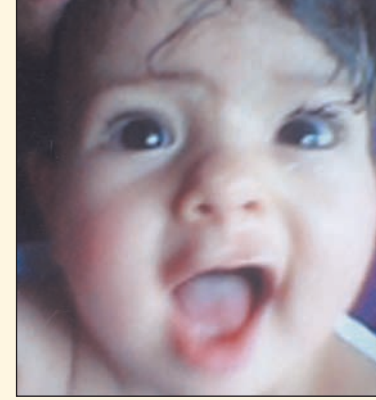
Efecan Birik, İzmir ▲

Aras Tatlıgöl, İstanbul ▲

Lâl Ören, İstanbul ▲

Selina Deniz Karakuş, Kırşehir ▲

Furkan Malos, Mardin ▲

Süleyman Raseh, Adana ▲

Rana Julia Selçuk, ABD ▲

Serra Irmak Karataş, *Ankara* ▲

Yusuf Dinler, *Kars* ▲

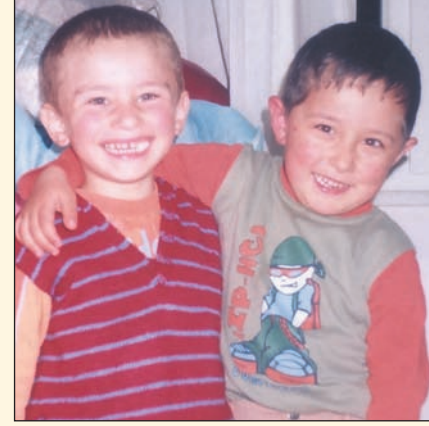
Alp Azder, *Bursa* ▲

Dilan Çiçek Deniz, *Antalya* ▲

N. Nur ve B. Yiğit Arslan, *Afyon* ▲

Güney Baki Akçan ve Mahircan Kenanoğlu, *Kdz. Ereğli* ▲

Öykü Ada Kalkan, *Hatay* ▲

Tunga Kaan Mutlu, *Sakarya* ▲

Ş. Irmak Çelebi, *Tekirdağ* ▲

Şule Ordulu, Burak Can Çiçek, *Ankara* ▲

İ. Barış Korkmaz, *Samsun* ▲

1001 Güzel Söz

•Derleyen: Halil Can - *Bütün Dünya*•

•Yetişkin her insanın içinde oynamak isteyen bir çocuk vardır.

Nietzsche

•Yalnız duyduğumu unuturum, gördüklerimi anımsayabilirim; fakat iyice bildiğim bir şey, yapabildiğim şeydir.

Çin Atasözü

•Yenin deneneceği yerde birinci olma, eskinin atıldığı yerde de sonuncu...

Alexander Pope

•Ne olduğumuzu biliriz; fakat ne olacağımızı bilemeyiz.

W. Shakespeare

•Sevginin ilk görevi dinlemektir.

P. Tillich

•Giden yaşamı geriye getirebilecek hiçbir yaşam yoktur.

Jbycus

•Gerçek eğitim, insanın kendisindeki en iyiyi ortaya çıkarmasıdır. İnsanlık kitabından daha iyi kitap olabilir mi?

M. Gandhi

•Hiçbir zaman geçmişle geleceği planlayamazsın.

Nicolas Barleau

•İnsanın bilgisi arttıkça huzursuzluğu da artar.

Goethe

•İnsanın en büyük sanatı zamandır.

Napoleon Bonaparte

•İnsanlar sevmede kendi isteklerine, korkmada ise yönetenlerin isteklerine bağlıdırlar.

Machiavelli

•Herkes dünyanın düzene girmesini ister; fakat çabayı komşusundan bekler.

A. Tardieu

•İnsanın mutluluğu o kadar değişik parçalardan biraraya gelir ki, içlerinden birkaçı her zaman eksik kalır.

Bosseut

•Benim için mutluluk, sağlıklı olmaktır.

François Sagan

•Kağıda dokunan kalem, kibritten daha çok yangın çıkarır.

Malcom S. Forbes

•Herkesin işi kimsenin işi değildir, herkesin herşey olduğu yerde kimse bir şey değildir.

Thomas Maculay

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

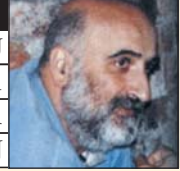
Temmuz Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Mesleği	Yaşı	Koleksiyon eşyası
Aylin	Avukat	54	Saat
Esmâ	Terzi	57	Pul
Kemal	Öğretmen	53	Resim
Mehmet	Doktor	56	Kalem
Orhan	Bankacı	55	Para

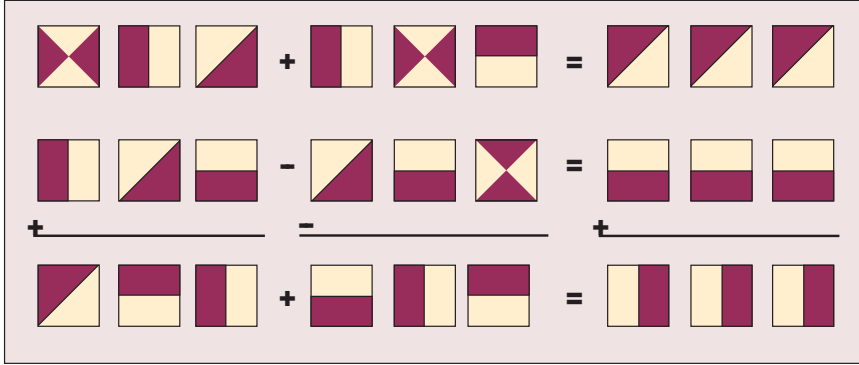
Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Y	A	V	Ü	Z	T	U	R	G	Ü	L		A	İ	T
2	I	R	A		A	R	Y	A		L	A	E	D	R	İ
3	L	A	K	İ	N		S	İ	M	A		L	A	İ	K
4	M		A	D	İ	L	A	N	E		İ	M		N	E
5	A	Z	R	A		A	L	E		S	L	A	V		L
6	Z	A		M	İ	M		R	A	İ		S	A	M	
7	O	Y	A		S	A	K		L	G	S		N	E	Y
8	D	İ	B	E	K		A	N	K	A	R	A		R	A
9	A		A	L	E	Y	H	T	A	R		K	İ	S	T
10	B	A	K	A	L	İ	T		L	A	M		B	İ	
11	A	K	Ü		E	N	A	Y	İ		A	T	İ	N	A
12	Ş	A	S	İ		E		E	K	E		A	B		M
13	I	R		D	A	L	A	N		P	A	R	İ	T	E
14		E	M	A	R	E		İ	K	İ	Z		K	A	L
15	E	T	A		A	M	O	K		K	A	S		S	E
16	M		S	E	F	E	R		E						
17	P	E	K		A	K	A	R	S	U					
18	A	K	O	R	T		N	U	A	R					
19	T	İ	T	O		A	T	A	M	A					
20	İ	N		T	A	K	İ		E	N					

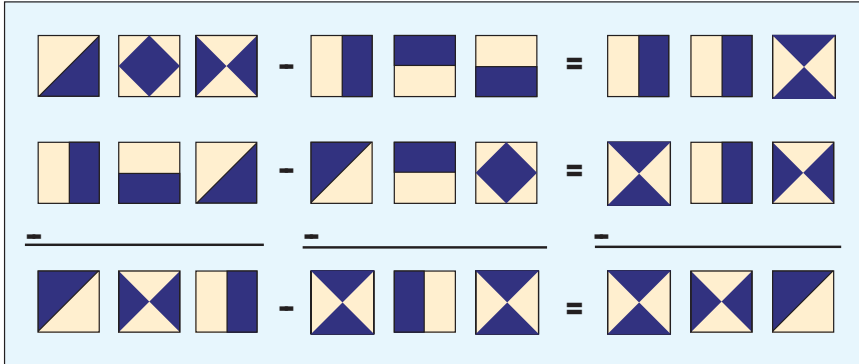

Cahit Batum

Kareler ve Rakamlar

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Temmuz Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 394 + 351 = 745 \\ 416 - 188 = 228 \\ \hline 810 + 163 = 973 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 866 - 494 = 372 \\ 518 - 387 = 131 \\ \hline 348 - 107 = 241 \end{array}$$

CahitBatum@butundunya.com.tr

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

Mantık Bilmecesi

Sayın Duygu Malbatun (İzmir) teşekkür ve sevgi ile...

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

İki erkek kardeşin farklı yaşlarda beş çocuğu vardı. Aşağıdaki ipuçlarına dayanarak bu kişilerin adlarını, doğum gününü, ayını ve yılını bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Reyhan en büyükleri değildi.
- 2- İki erkek kardeşin doğum günleri ayın 4'ü ve 5'indeydi.
- 3- Kuzenlerden biri 1954 yılının bir ayının 3'ünde, öteki 1955 yılının aralık ayında doğmuştu.
- 4- Kezban'ın doğum günü ocak ayındaydı; fakat doğum günü, 1964 yılında doğan kuzeninden iki gün önceydi.
- 5- Ayşe ve 1961 yılında doğan kız kardeşi yılın aynı mevsiminde doğmuşlardı.
- 6- Aynı şey Murat ve ayın 4'ünde doğmuş olan kardeşi için de geçerlidir. (Bu iki kişi ve 5'inci maddede belirtilen iki kişi dört değişik kişidir.)

	1	2	3	4	5	Ocak	Şubat	Haziran	Ekim	Aralık	1951	1954	1955	1961	1964
Ayşe															
Murat															
Alper															
Reyhan															
Kezban															
1951															
1954															
1955															
1961															
1964															
Ocak															
Şubat															
Haziran															
Ekim															
Aralık															

Adı	Gün	Ay	Yıl

YukselBozer@butundunya.com.tr

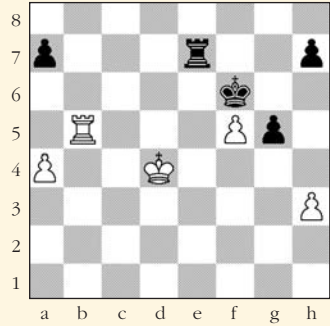
Mustafa Yıldız

Satranç

GEÇER PİYONLU OYUN SONLARI (3)

Geçer piyon genellikle şahla bloke edilir, kaleyle değil. Bir başka önemli teknik yöntem, rakip şahın geçer piyona doğru yolunu kaleyle kesmektir.

Aloni-Geller, Helsinki, 1952

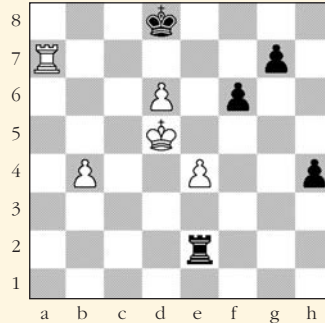
1... h5 2. a5 Beyazın savunması kötü, bu hamle zaman kaybı.
2... g4 3. hxg4 hxg4 4. Kb8 (4. a6 g3 5. Kb7 g2 6. Kb1 Şxf5 7. Kg1 Ke2 8. Şd3 Ka2 9. Şe3 Şg4, kaybediyor.)
4... Şxf5 5. Kf8+ Şg5 6. Kg8+ Şf4 7. Kf8+ Şg3 8. Kg8 Şf3 9. Kf8+ Şg2 10. Kf6 g3 11. Şd3 Şg1 12. Kh6 g2 13. a6 Şf1 14. Kf6+ Şe1 15. Kg6 Ke2 16. Kg7 Şf1 Beyaz terk etti.

YEDİNCİ YATAY

Birçok oyunda yedinci (ikinci) yataya yerleştirilen kale ile rakip şahın yolu kesilir. Böyle konumlarda aktif kale, şah ve geçer piyon işbirliği çok tehlikeli olur.

Schlechter-Perlis, Karlsbad, 1911

Beyaz, geçerli kazanç yolunu buldu:
1. e5! Kd2+ (1... fxe5 2. Şe6 +- veya 1... Kxe5+ 2. Şc6 Şe8 3. Ka8 ve 4. d7+- veya 1... b3 2. Ka8+ ve 3. e6+)
Her yol, beyazı kazanca götürüyor.
2. Şe6 Şc8 3. d7+ Şb8 4. Ka6 Şc7 5. Kd6 Kxd6 6. exd6+ Şd8 7. b5 1-0

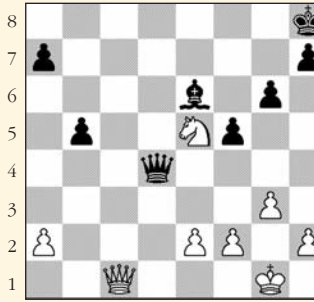

VALJEVO'DA ATALIK BİRİNCİLİĞİ PAYLAŞTI

GM Suat Atalık, 13-23 Haziran 2007 tarihlerinde Sırbistan'ın Valjevo kentinde 10 davetli ustanın katıldığı kapalı turnuvada 9/6,5 puan yaparak İsraili GM Michael Roiz (2616) ile birinciliği paylaştı. Aynı turnuvada eski Dünya Şampiyonu Anatoly Karpov 5,5 puanla üçüncü oldu. Atalık haziran ayında Bosna Hersek'te Sarejova-B Turnuvası'nı da eş puanla birinci bitirmiş ve Bosna Satranç Lig'inde oynadığı Bosna Sarejova takımında masa birincisi olmuştu.

Atalık-Nikoliç, Valjevo, 2007

1. d4 f5 2. g3 Af6 3. Fg2 g6 4. Af3 Fg7 5. 0-0 0-0 6. c4 d6 7. Ac3 Aa6 8. Kb1 c6 9. b4 Fd7 10. b5 Ac7 11. bxc6 bxc6 12. c5 Ae4 13. cxd6 exd6 14. Vc2 Şh8 15. Fa3 Axc3 16. Vxc3 Ab5 17. Kxb5 cxb5 18. Fxd6 Kc8 19. Va3 Ke8 20. Ae5 Fe6 21. Fc6 Kxc6 22. Axc6 Vb6 23. Kc1 Kc8 24. Fe5 Fxe5 25. Axe5 Kxc1 26. Vxc1 Vxd4 (D) 27. Axc6 Şg7 28. Ah4 b4 29. Vg5+ Şf8 30. Vh6 Şe7 31. Vxh7 Şd8 32. Af3 Vc5 33. Vh8+ Şc7 34. Vg7+ Şc8 35. h4 f4 36. gxf4 Fxa2 37. h5 Vxh5 38. Vf8 Şc7 39. Vxb4 Fd5 40. Vc5+ Şb7 41. e4 Vg6+ 42. Ag5 Fc6 43. Ve7+ Şb6 44. f5 Vh5 45. Vb4+ Fb5 46. Vd6+ Şa5 47. Vd2+ Şa4 48. f3 Vh4 49. Şg2 Fc4 50. e5 a5 51. e6 Vh8 52. Vf4 Şb3 53. f6 1-0

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

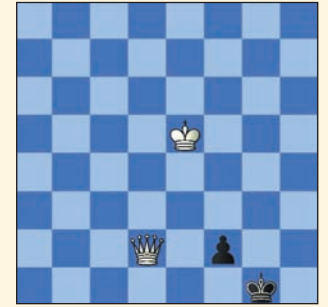
Atalık-Kemaloğlu, 2007

Beyaz kazanır

OYUN SONU

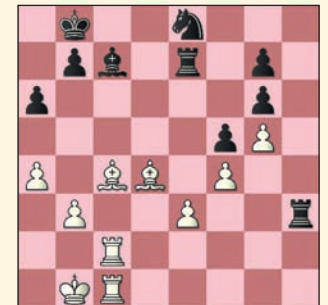
Greco, 1612

Beyaz kazanır

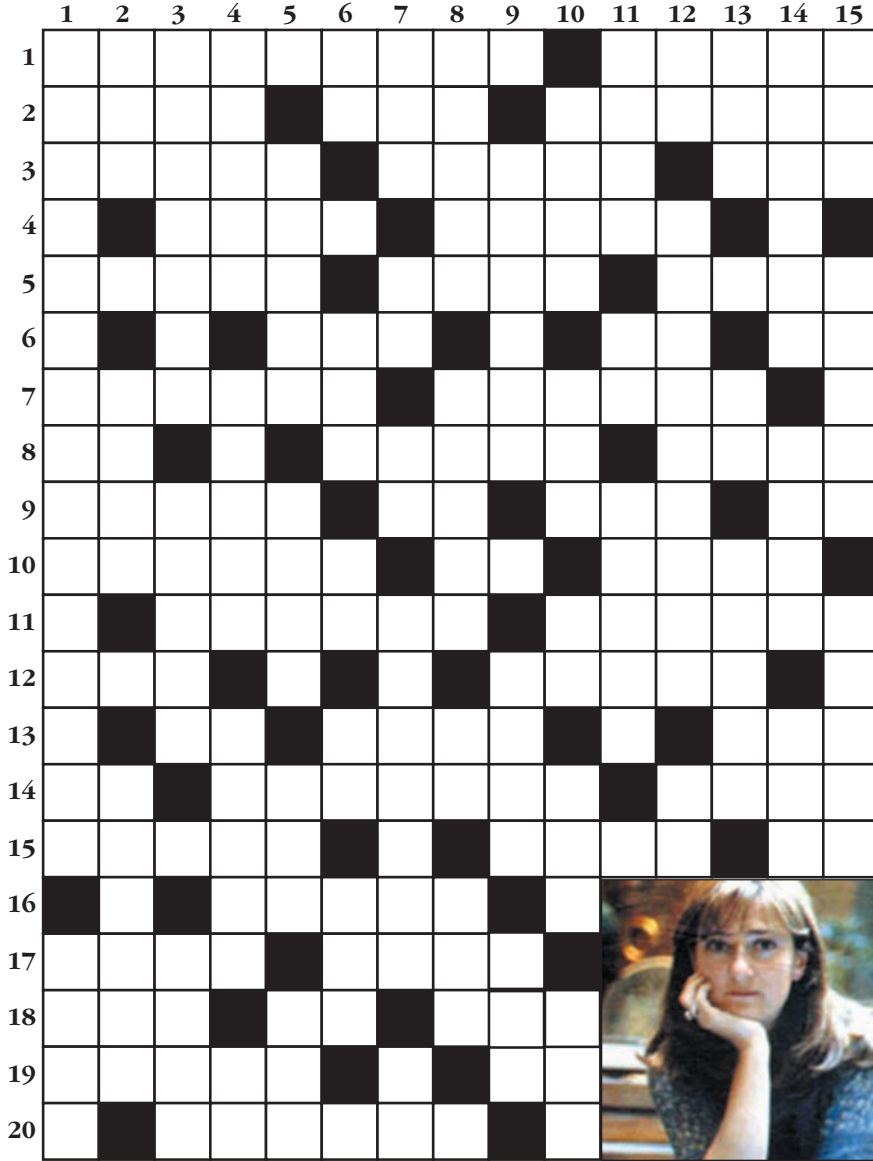
KENDİ GELEN

Malakhov-Dreev, 2005

51... Fd6??

Çözümler 142'nci sayfamızdadır.

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmaca

SOLDAN SAĞA: 1) “Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek”, “Evvelotel” gibi kitapları bulunan, fotoğrafta görülen yazarımız. - Becerikli, yetenekli. 2) Çayın etkin maddesi. - Üzme, sıkıntı verme. - Metal su kabı. 3) Zekâ. - Eski Yunan’da müzisyenlerin konser verdiği basamaklı yer. - Bir malın fiyatını artırma. 4) Temsil, piyes. - Yaş bakımından birbirine eşit olanlardan her biri. 5) Lezzetli. - Osmanlılar’da gece bekçisi. - Babanın erkek kardeşi. 6) Eski dilde bulut. - Tarla sınırı. - Eski dilde su. 7) Burna çekilen keyif verici toz. - Tene ait. 8) Helyumun simgesi. - Diyarbakır yöresine ait bir halk oyunu. - Akaju. 9) “..... Polanski” (Polonya asıllı ABD’li yönetmen). - Arjantin’in plaka işareti. - Toprak Mahsulleri Ofisi’nin kısa yazılışı. - Şaşma belirten bir ünlem. 10) Dağ lalesi. - İlgi eki. - Balık yakalama gereci. 11) “..... Nadir” (“Samanyolu”, “Hıçkırık” gibi yapıtları bulunan 1984’te yitirdiğimiz yazarımız). - Etik. 12) O yer anlamında bir sözcük. - Söz dinleme, boyun eğme. 13) Bir soru sözü. - Asya’da bir göl. - Ced. 14) Lityumun simgesi. - Etkileycilik. - Asya ile Avrupa’yı birbirinden ayıran sıradağlar. 15) Özsu. - Anlama yeteneği. - Tavlada bir sayı. 16) Faktör. 17) Dünya. - Düşüncesizce her işe atılan. 18) Hafif bir yarış kayığı türü. - Bir binek hayvanı. - Ad, ün. 19) İskambilde bir kağıt. - Bir nota. 20) Antalya ilinde uzun kumsalı ile ünlü plaj.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1) “Kitaplar birikiyor, saçlarım uzuyor, her yerde gümbür gümbür bir telaş / Gencim daba, dünyayı görmek istiyorum / Öpüşmek ne güzel, düşünmek ne güzel, bir gün mutlaka yeneceğiz!” diyen şairimiz. - Değerli bir taş. 2) Japonya’nın para birimi. - Genellikle aydınlatmada kullanılan bir element. - Sıcaktan dolayı vücutta oluşan döküntü. 3) Felsefeyle uğraşan. - Bulunulan yer. - Takım. 4) Fazla bön, avanak. 5) Tespihlerin ucuna takılan başlık. - “Recaizade Mahmut” (edebiyatçımız). - Lantanın simgesi. 6) Bir yön. - Düzgü. - Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun kısa yazılışı. - İlişkin. 7) Bir cetvel türü. - Bir çiftçi gereci. - Nikelin simgesi. - Güzel sanat. - Donuk renkli. 8) Yunan rakısı. - Utaç duyma. - Müstahkem yer. - Uсталık, hüner. - Şarkı, türkü. 9) Toprağın bir yıllığına dinlendirilmesi. - Eklem bacaklılarda bulunan özel solunum kanalları. - Yetmez miktarda. - Eski dilde ekmek. 10) Ekin ekmek üzere ayrılmış toprak parçası. - Bilimsel. - Adale. 11) Nokta ve çizgilerden oluşan bir alfabe kullanan telgraf dizgesi. - Kesintilerden sonra kalan. - Satrançta bir taş. - Üye. - Yabancı bir uzunluk ölçü birimi. 12) Anlam, meal. - İskambilde birli. - 1526’da, Osmanlılar ve Macarlar arasında olan ve Macaristan Krallığı’nı sona erdiren savaş. 13) Ali Özgentürk’ün bir filmi. - Halk dilinde çok hastalanan kişiler için söylenen bir söz. - Hububat tozu. 14) Zevk. - Lantanın simgesi. - Posta sürücüsü. 15) “.....’nın Dirliği” (Fakir Baykurt’un bir yapıtı). - Kafiye. - İçine sıvı şeyler koymaya yarayan ağaç ya da metalden yapılmış kap. 16) Bilgisayarda rastgele erişilen bellek. - Kastamonu’nun bir ilçesi. - Bir işi birçok istekli arasından en uygun koşullarda kabul edene verme. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen

Kitaplar

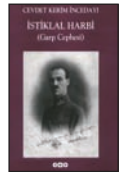
Tümüyle kitapseverlere yönelik
bu bölümümüzde, yeni yayımlanan
kitapların duyurumu yapılmaktadır.

İstiklal Harbi (Garp Cephesi)

Cevdet Kerim İncedayı
Yapı Kredi Yayınları

Atatürk, Türk Devrimi'nin edebiyattan tarihe her alanda kaleme alınmasını çok istiyordu. İleride bu devrimin yadsınabileceğini sezinlediğinden "Söylev"i hazırladı, okudu gelecek kuşaklara bıraktı. Son yıllarda "Resmi Tarih" damgası vurarak Kurtuluş Savaşı'nın bile olmadığını ileri sürülenlere bir yanıt bu yapıtı. 1925 yılında yayımlanan ve 82 yıl sonra yeniden basılan çalışma yanında verilen o dönemin harita ve krokileri sözün bittiği yer oluyor. "Atatürk, Türk milletinin kurtuluşunun ancak büyük bir askeri zaferle ola-

naklı olduğunu uzun ve mücadele dolu deneyimlerden sonra kanıksamıştı. Bir an geldi ki bütün milli güçleri yığıp bu zaferi elde etmek en gerekli oldu. İşte bu taktik 25 Ağustos akşamı Afyon hatında son haddine vardırılmış ve 26 Ağustos sabahı milletimizin talihi denecek ve yazgısını belirleyecekti. Başkomutan karargahı 25-26 Ağustos gecesini Kocatepe'den uzanan dereler içinde geçirdi. Gün doğmadan çadırlardan ayrıldık. Önde Atatürk, her adımda dikleşen bir tepeye doğru, (savaşı idare yeri olan Kocatepe) ince bir patikadan ve her atın başı önündeki atın kuyruğunu ısırtırcasına sıkışmış bir kabile halinde ilerliyorduk. Biraz sonra Bağımsızlık Savaşı gibi yeryüzünün ayrıcalıklı eseri olan o olayı yaratabilen Türk milletinin son takati bütün bir düşmanlığı karşısında harekete geçecekti."

Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumlar ve Uygulaması

Temel İskit
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Diş politika kavramının gölgesinde kalan diplomasi konusunda Türkçe yazılan ilk derli toplu ve bilimsel yapıtı. "Diplomasi politika değil, politikayı uygulayan araçtır. Bu iki unsur birbirini tamamlar, zira biri diğerinin işbirliği olmadan harekete geçemez. Diplomasi dış politikadan bağımsız bir mevcudiyete sahip değildir. Her ikisi birlikte tek bir icra politikası oluşturur. Politika stratejiyi saptar, diplomasi ise taktikleri..."

"Kırk yıllık diplomat" yazar mesleğinin tarihsel sürecini, kurumsal yanlarını, törenler, kurallar, ince noktalar, modern diplomasinin kurumları ve araçları açısından aktarıyor. Türkiye Cumhuriyeti Diplomasisi ve Dışişleri Bakanlığı ayrı bir bölümde anlatılırken uluslararası sözleşmeler de okura sunuluyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu II. Abdülhamitten Mustafa Kemal'e

Jean-Paul Garnier
Remzi Kitabevi

"Büyükelçi" denilince akla hep Türkiye'yi zor duruma sokan başına çorap ören kişiler gelmesin. Türkiye'de elçilik yapanların

büyük çoğunluğu Anadolu'nun büyümesine kapılır. Gönüllü olarak Türkiye'nin fahri elçisi olurlar. 1955-57 yıllarında Türkiye'de Fransız büyükelçisi olarak bulunan Jean-Paul Garnier bunlardan biri. Kitabını dilimize kazandıran ve geçtiğimiz aylarda aramızdan ayrılan Zeki Çelikkol, Garnier'le meslektaş. Atatürk ve yakın tarih konusunda çeviri ve çalışmaları olan Çelikkol dip notlarıyla kitabı hem zenginleştirmiş hem de farklı bakışları da eklemiştir.

Belkis-Zeugma ve Mozaikleri

Sanko Holding

Anadolu tarihi söz konusu olunca Hititler, İskender, Roma, Bizans, Osmanlı gibi belli adlar anımsanır. Oysa Anadolu uygarlığının en önemli bölümünü Selefkoslar oluşturur. Seleukos Nikador'un ve ardılları Antiochos'ların adlarını taşıyan kurduğu kentlerin bir bölümü bugün Türkiye sınırları içinde bulunuyor. Bunlardan biri eski adıyla Fırat Seleukeia'sı daha sonra Zeugma olarak anılan kenttir. Bu güzellikleri görmek olanağı bulamayanlar için de Sanko Holding Fırat'a kurban edilmeyen mozaikleri görmek ve daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenlere hizmet etmek için bu kitabın yayınlanmasını sağlamıştır. •

**Bir
Fotograf**

**Bin Sözcüğe
Bedeldir**

Gönderi: Murat Budak

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
 - Diyaliz Koltukları,
 - Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
- için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

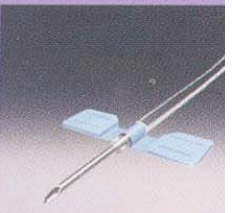
Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

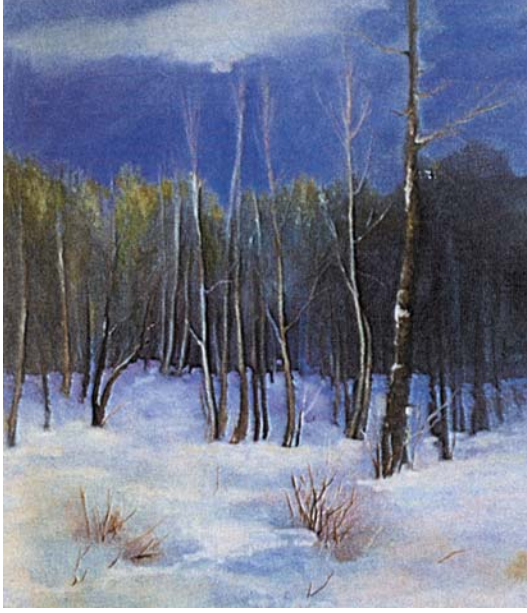
Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23

www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: ÜMRAN SARAY

GÜN BİTİMİNDE ORMAN

Ümrân Saray, 1947 yılında Çanakkale, Gelibolu'da doğdu. İlköğrenimini Ağrı ve Kayseri'de ortaöğrenimini ise İzmir'de tamamladı. 1966 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Şubesi'nden mezun oldu. 1971 yılında Sayıştay'da denetçi yardımcısı olarak göreve başladı. 1990 yılında TBMM tarafından Sayıştay üyeliğine seçildi. 2004 yılında kendi isteği üzerine emekliğe ayrıldı. Resimle ilgisi ilköğrenim yıllarında başladı ve ortaöğrenim yıllarında çeşitli karma sergilere katıldı. Uzun bir aradan sonra 1992 yılında tekrar resim çalışmalarına başlayan sanatçı birçok karma sergiye katıldı. 1997 yılında ilk kişisel sergisini gerçekleştiren Ümrân Saray, evli ve iki çocuk sahibidir.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320